TÜRKÇEMİZ

İLKOKUL 3. SINIF

İsmet TUNÇ

Ali TUNÇ

M.E.B.

DEVLET KİTAPLARI

TÜRK TARİH KURUMU BASIMEVİ — ANKARA 1976

İsmet TUNÇ Ali TUNÇ

2310140012

TÜRKÇEMİZ

İLKOKUL 3. SINIF

Resimleyen : Erkan KIRTUNÇ

1974 AD 431

BİRİNCİ BASILIŞ

DEVLET KİTAPLARI

TÜRK TARİH KURUMU BASIMEVİ, ANKARA, 1976

(D M ___)

372.6

"Her hakkı saklıdır ve Millî Eğitim Bakanlığına aittir. Kitabın metin, sorun ve şekilleri kısmen de olsa hiçbir surette alınıp yayınlanamaz.

Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulunun 8.VI.1976 tarih ve 19 sayılı kararı ile ders kitabı olarak kabulü uygun görülmüş, Yayınlar ve Basılı Eğitim Malzemeleri Genel Müdürlüğünün 30.VI.1976 tarih ve 7043 sayılı emriyle birinci defa 1.500.000 adet basılmıştır.

Bu resimle başlar, bizim günümüz.
Karşımızda Atatürk'ü gördükçe,
Kıvançla dolar, taşar gönlümüz.

Behçet NECATİGİL

ANDIMIZ

Türk'üm, doğruyum, çalışkanım; yasam, küçüklerimi korumak, büyüklerimi saymak, yurdumu, milletimi özümden çok sevmektir. Ülküm yükselmek, ileri gitmektir. Varlığım, Türk varlığına armağan olsun.

ARAŞTIRALIM

Yukarıdaki resmi inceleyiniz. Resimde neresi tanıtılıyor? Çocuklar ne yapıyorlar?

OKULA DÖNÜŞ

Tatil aylarında gezdik, eğlendik, dinlendik. Bugün, yine okula başlıyoruz.

Bu sabah, okula giden yollar, sokaklar, öğrencilerle doluydu. Okula yeni başlayanlar, anneleriyle, babalarıyle, büyük kardeşleriyle birlikte gidiyorlardı.

Okul yolunda, omuzuma hafifçe, bir el dokundu. Başımı çevirdim. Bir de baktım, öğretmenim değil mi? Hemen selâm verdim, elini öptüm.

Başka arkadaşlarım da koşup yanımıza geldiler. Öğretmenimizle, konuşa konuşa okula yaklaştık.

Az sonra zil çaldı. Hepimiz sıra olduk.

Birinci sınıf öğrencileri, babalarının, annelerinin, ablalarının ellerine daha sıkı sarıldılar. Öğretmenlerimiz, onları sevdiler, ellerinden tuttular. Yanımızda, onları da sıra yaptılar.

Bayrak töreninden sonra, bir öğretmenimiz, ağır ağır Andımız'ı okudu. Biz de o sözleri, gür sesle tekrar ettik. Andımız'ın sonundaki "Ne mutlu Türk'üm, diyene!" cümlesi, bizi çok heyecanlandırdı. Bu sözü, ilk defa Atatürk söylemiş.

Sonra, okul müdürümüz konuşma yaptı, yeni ders yılımızı kutladı. Hepimizin sağlıkla ve başarıyle, ders yılını geçirmemizi diledi.

Daha sonra, sınıfımıza girdik. Yeni ders yılımız başladı, hepimize, kutlu olsun.

BUNLARI BİLELİM :

Ders yılı: Okulların açılmasından, yaz tatilinin sonuna kadar devam eden zaman. Buna, **öğretim yılı** da denir.

Gür ses: Bol ve güçlü olarak çıkan ses. Heyecanlandığımız, coştuğumuz zamanki ses tonu.

Ne mutlu Türk'üm, diyene!: Türk soyundan gelmek, Türk olmak, bize gurur verir. Bunun için kendimizi büyük ve değerli görürüz.

OKUYALIM, SÖYLEYELİM :

1 — Okulların açıldığı ilk gün, sokaklar nasıldı?

2 — Öğrenci, öğretmenini görünce ne yaptı?

3 — Öğrenciler, ilk gün okulda neler yaptılar?

GÜZEL DİLİMİZİ ÖĞRENELİM :

1 — Okuduğunuz parçanın adı nedir? Bu ad, kaç kelimeden meydana gelmiş?

2 — Parçanın adını meydana getiren kelimelerin harfleri büyük mü, küçük mü, yazılmış?

3 — Öğretmeninizin, okul müdürünüzün adını, soyadını defterinize yazınız.

Bu adların ilk harflerini, her zaman nasıl yazarız?

4 — Parçada, Türk, Atatürk adlarının geçtiği cümleleri bulunuz.

Bu adların ilk harfleri nasıl yazılmış?

5 — Parçanın birinci cümlesini, defterinize yazınız.

6 — Bu cümlenin sonuna hangi işaret konulmuş?

7 — Yazdığınız cümleye göre, öğrenciler, hangi işleri yapmışlar?

İş bildiren ve birbiri ardınca sıralanan kelimelerin arasına, hangi işaret konulmuş?

ANLATALIM, YAZALIM :

1 — Okulun açıldığı ilk gün, evde nasıl hazırlandınız? Okula nasıl geldiniz?

2 — Yeni ders yılına başlarken, okulda, tören yapıldı mı? Törende neler oldu? Kimler konuşma yaptı?

3 — Yeni ders yılı için, ne gibi okul eşyası satın aldınız?

4 — Murat, annesiyle birlikte kitapçıya gitti. Aşağıdaki sorulara, kendinizi Murat'ın yerine koyarak cevaplar veriniz.

- O gün, kitapçıda neler gördüm?
- Annem, alacağımız şeyleri, kitapçıdan nasıl istedi?
- Kitapçı, annemin sorularını nasıl cevaplandırdı?
- Dükkândan çıkarken annem kitapçıya ne dedi?
- Yolda, ben anneme ne dedim?

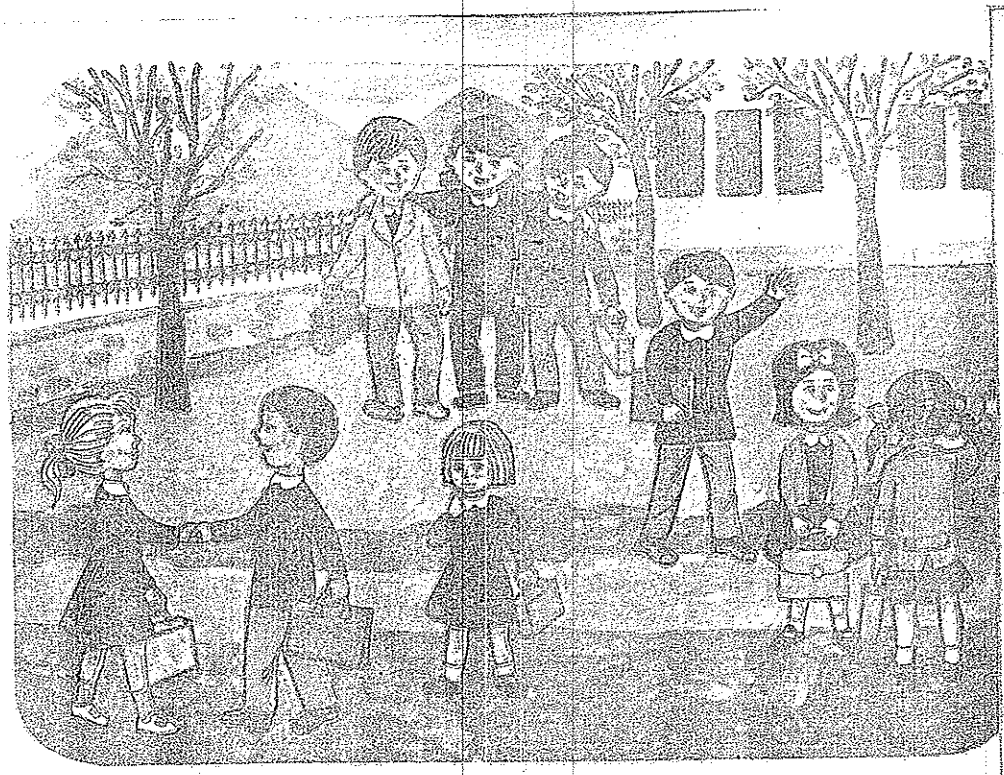

ARAŞTIRALIM

Bu yıl, ilköğretim haftası, hangi gün başladı?
O gün, okulunuzda neler oldu?

İLKÖĞRETİM HAFTASI

Bin dokuz yüz altmış bir yılından beri, her yıl, eylül ayının üçüncü haftasını, törenlerle kutlarız. Bu haftaya, yurdumuzda "ilköğretim haftası" denir. Millî Eğitim Bakanlığı, her yıl, ilköğretim haftası için bir kutlama programı düzenler. Bunu, illere, ilçelere, okullara gönderir. Millî Eğitim Bakanı, radyoda, televizyonda bir konuşma yapar. İlköğretim haftasını açar. İlköğretimin faydalarını, yurdumuzda ilköğretim alanında yapılan çalışmaları anlatır. Hafta süresince, başka konuşmacılar da ilköğretimin önemini, gelişmesini, radyoda anlatırlar.

Murat, okulundaki töreni şöyle anlattı:

— Okulumuzda da ilköğretim haftasını törenlerle kutluyoruz. Önce okul müdürümüz bir konuşma yaptı. Bize şunları söyledi:

"Çocuklar, okumayı yazmayı öğrenmek, herkes için lüzumludur. Kız olsun, erkek olsun, her Türk çocuğu, yedi yaşında okula başlar. İlkokula devam etmek, her çocuk için mecbûrîdir.

Cumhuriyet döneminde, yurdumuzda okulsuz köy, öğretmensiz okul kalmamıştır. Bütün Türk çocukları, okula gidiyor," dedi.

Sonra dershanemize girdik.

Öğretmenimiz:

— Yavrularım, dedi. Cumhuriyetten önce, çocuklardan pek azı okula giderdi. O zamanlar, köye bir mektup geldi mi, okutacak adam aranır, zorla bulunurdu.

Atatürk, Türkiye Cumhuriyetini kurdu. Yeni Türk yazısını kabul etti. Her çocuğun okula gitmesi için okullar yaptırdı. Atatürk, Türk çocuklarını çok severdi. "Hangi yaşta olursa olsun öğrencileri sevelim. Onları iyi yetiştirelim. Çocuklar, geleceğin büyükleridir." derdi.

Hepimiz, Atatürk'ün bu sözünden gurur duyduk. Bu sözü ezberledik.

BUNLARI BİLELİM :

Eylülün üçüncü haftası: Eylül ayının üçüncü pazartesi günü ile başlayan hafta.

Köye mektup geldi mi: Köye mektup geldiği zaman.

OKUYALIM, SÖYLEYELİM :

1 — İlköğretim haftasını ne zaman kutlarız?

2 — Okul müdürü, öğrencilere neler anlatmış?

3 — Öğretmen, çocuklara neler söylemiş?

GÜZEL DİLİMİZİ ÖĞRENELİM :

1 — Bu yıl, okulunuz hangi gün açıldı? İlköğretim haftası, hangi gün başladı?

2 — İçinde bulunduğumuz günü nasıl bildiririz?

Örnek: 20 Eylûl 1976

3 — Parçada tanıtılan çocuğun adı nedir?

Bu adın, ilk harfi, her zaman nasıl yazılır?

4 — Parçadan, Türk, Atatürk, Türkiye Cumhuriyeti, kelimelerinin geçtiği cümleleri bulunuz.

Bu kelimelerin ilk harfleri, nasıl yazılmış?

5 — Murat, konuşmasında, okul müdüründen, öğretmeninden söz ediyor. Yazıda, **okul müdürünün, öğretmenin** adları bildiriliyor mu?

6 — Aşağıdaki cümlenin parçadaki yerini bulunuz.

◉ Millî Eğitim Bakanı, **radyoda, televizyonda** bir konuşma yapar.

7 — Altıncı alıştırmadaki cümlede, hangi haberleşme araçlarının adları geçiyor?

Yan yana sıralanan bu adların arasına, hangi işaret konulmuş?

ANLATALIM, YAZALIM :

1 — Okuma parçasının başındaki resmi inceleyiniz. Resimde kimleri görüyorsunuz?

2 — Sınıfınızın, okulunuzun duvarlarına, ilköğretim haftasını tanıtan resimler, levhalar, yazılar asıldı mı?

Resimlerde ve levhalarda neler canlandırılıyor? Yazılarda ne anlatılıyor?

3 — Bu hafta, radyo ve televizyon haber bültenlerini dinleyiniz. İlköğretimle ilgili haberler veriliyor mu?

ARAŞTIRALIM

Evinizin bulunduğu sokağın, mahallenin adı nedir?

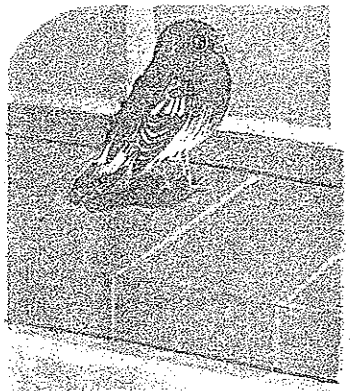

MAVİ KUŞ

Bu sabah, güneşten önce,
Bir mavi kuş kondu, penceremize.
Baktı, baktı da yüzümüze,
Çırpındı; "viç!" dedi.

Kuşun bir güzel,
Bir candan hali vardı öylesine
Belki de, müjdeler şakıdı, dilince,
Belki uzaklarda,
İyilikler, güzellikler okundu,
Evimiz, adımız üstüne.

Coşkun ERTEPINAR

"Mevsimlerin Ötesinden"
adlı kitaptan alınmıştır.

TÜRKİYE İŞ BANKASI ANKARA 1946

BUNLARI BİLELİM :

Şakımak: İnsanın hoşuna giden, insanı duygulandıran bir sesle ötmek.

Evimiz adımız üstüne: Evimize, bize ait. Evimizi, adımızı konu alarak.

OKUYALIM, SÖYLEYELİM :

1 — Pencereye konan kuş nasıldı?

2 — Kuş, pencerede neler yaptı?

3 — Şaire göre, bu kuş, uzaklarda olanları haber veriyor mu?

GÜZEL DİLİMİZİ ÖĞRENELİM :

1 — Kuş, evin penceresine, günün hangi saatinde kondu?

2 — Günün, sabah saatlerini bildirmek için sabahleyin deriz. Bu örneğe benzer şekilde öğle, akşam, gece saatlerini bildirmek için, bu kelimeleri nasıl söyleriz?

3 — Güneş olduğu zaman hava güneşli deriz.

Buna benzer şekilde:

— Yağmur yağdığı zaman,

— Kar yağdığı zaman, hava durumunu, nasıl anlatırız?

4 — Şiirde, hangi sözün sonuna, ünlem işareti konulmuş?

ANLATALIM, YAZALIM :

1 — Evinizde bir kuş, bir hayvan besliyor musunuz? Besliyorsanız, bu kuşun, bu hayvanın dış görünüşünü, beslenmesini, sevindiği veya acıktığı zaman, neler yaptığını anlatınız.

2 — Okulunuzun bahçesinde, bir hayvan besleyeceksiniz. Hangi hayvanı seçersiniz?

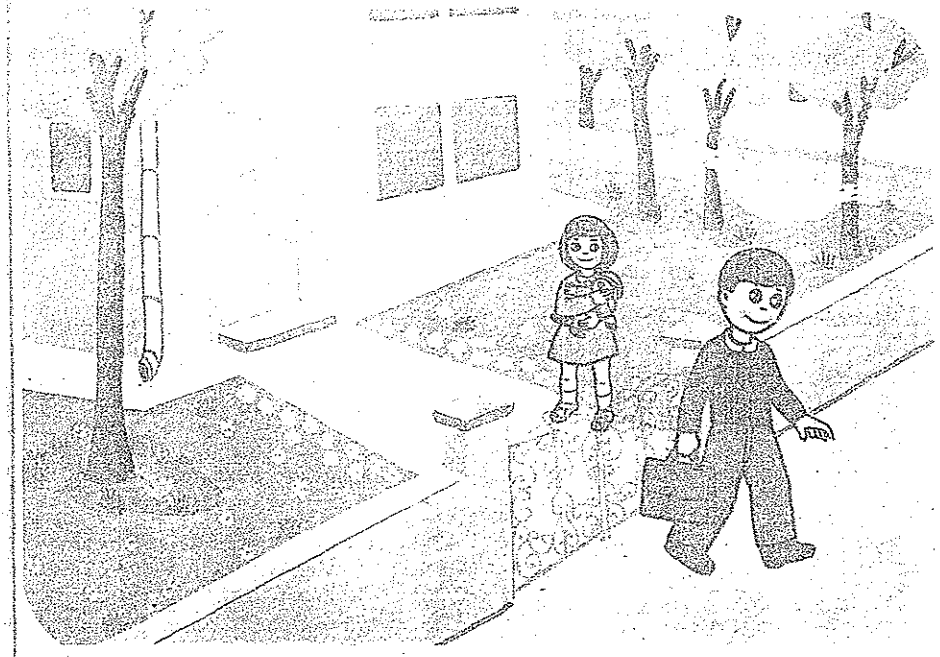

ARAŞTIRALIM

Eviniz kaç odalıdır? Odaların her birini nasıl adlandırıyorsunuz?

EVİMİZ NE GÜZEL

Muratların evi, ilkokula yakındır. Murat, her gün aynı saatte evden çıkar, okuluna zamanında gider.

Murat'ın küçük bir kardeşi var: Ayşegül. O, henüz okula gitmiyor. Ayşegül, gündüzleri annesiyle birlikte evde kalıyor.

Murat'ın babası, bir fabrikada çalışıyor. O, her sabah, saat sekizde evden çıkıyor.

Muratların evi, iki katlıdır. Birinci katta yemek odası, mutfak ve banyo var. İkinci katta yatak odası, çalışma odası bulunuyor. Çalışma odasında, Murat'ın masası ve küçük kitaplığı var.

Murat okula gidince, Ayşegül, bahçeye çıkıyor. Ağaçların gölgesinde bebeğiyle birlikte oynuyor.

Öğleyin, Murat okuldan geliyor. Anneleri, sofrayı hazırlıyor. Anneleri, çocuklarına en güzel yemekleri pişiriyor. Murat'ın babası, öğle yemeklerini fabrikada yiyor, eve gelemiyor.

Akşamları, Murat babasını, kapıda karşılıyor. Ona, günlük çalışmalarını anlatıyor.

BUNLARI BİLELİM :

Fabrika: Ham maddelerin veya yarı işlenmiş maddelerin makineler vasıtasıyle tüketime hazır duruma getirildiği sanayi kuruluşu.

Kitaplık: 1. Kitap rafı, kitap dolabı. 2. Okumak için birçok kitabın bulundurulduğu oda veya salon.

OKUYALIM, SÖYLEYELİM :

1 — Bu evde kimler var?

2 — Muratların evi nasıldır?

3 — Akşamları, Murat, babasını niçin kapıda karşılıyor?

GÜZEL DİLİMİZİ ÖĞRENELİM :

1 — Ailenizde kaç kişi var? Bunların adları nedir?
Bu adların ilk harflerini, nasıl yazarsınız?

2 — Okulunuzun, sokağınızın, mahallenizin adı nedir?
Bu adların ilk harfleri, her zaman nasıl yazılır?

3 — Aşağıdaki cümleleri, defterinize yazınız.

. Murat'ın bir kardeşi var.

.. Öğleyin, Murat okuldan dönüyor.

4 — Yazdığınız cümlelerin hangisinde, Murat adının sonuna bir ek getirilmiş?

Murat adına getirilen ek, kelimeyle birleştirilmiş midir? Bu ek, nasıl yazılmış?

5 — Ders zili çalınca, öğrenciler neler yaparlar?
Bu hareketleri, düzgün cümlelerle bildiriniz.
Örnek: Öğrenciler, bahçede toplanırlar.

ANLATALIM, YAZALIM :

1 — Muratlar, güzel bir sonbahar gününde kıra gittiler. Aşağıdaki resimde, onları, öğle yemeğine hazırlanırken görüyorsunuz. Resmi inceleyiniz.

2 — Resimde kimleri görüyorsunuz? Bunlar ne yapıyorlar?
3 — Sofrada neler görüyorsunuz?
4 — Resimde, daha başka hangi varlıkları görüyorsunuz?
5 — Siz de kırlara gidiyor musunuz? Orada, neler yapıyorsunuz?

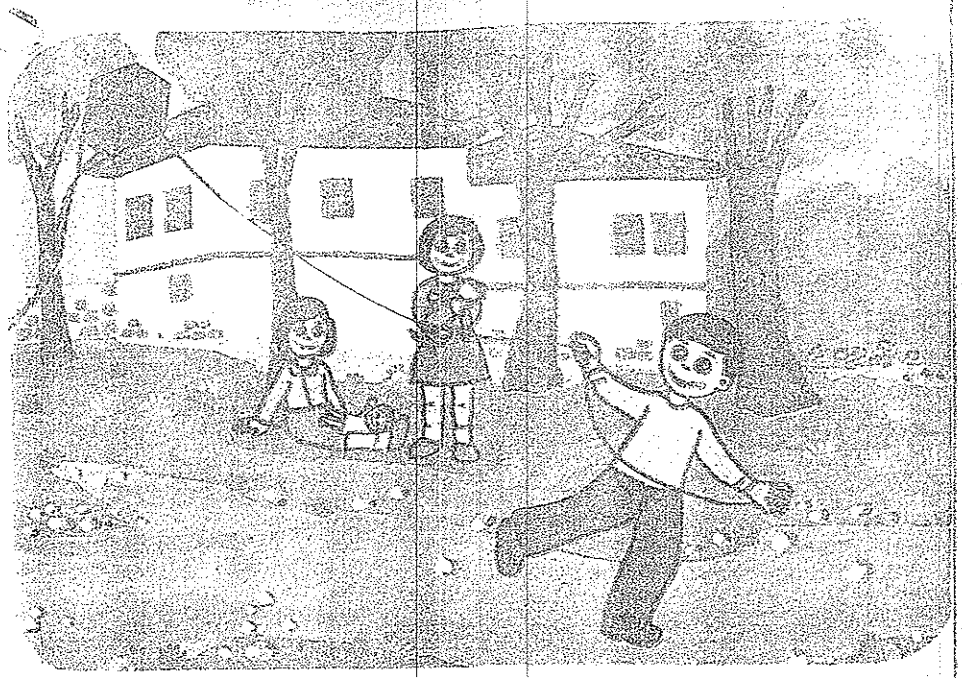

ARAŞTIRALIM

Köy, kasaba veya şehirde mi oturuyorsunuz?
Oturduğunuz yerin nüfusunu biliyor musunuz?

UÇURTMALAR

Çocukların her birini bir ağacın dalları, yaprakları gibi görürüm. Şimdi ben, kendi çocukluğumu hatırlıyorum. Benim çocukluğum, Büyükada'da bir evde geçti. Evimiz, büyük bir bahçenin ortasındaydı. Burada çok sevdiğim çiçekler vardı. Bilhassa renk renk güller, kırmızı karanfiller, mor menekşeler ve beyaz yaseminler. Bu bahçeyi kutsal bir yer olarak görürdüm... Sık sık, çok sevdiğim ve kokusuna bayıldığım çiçeklerin yanına giderdim. Onları öper, yüzümü yapraklarına sürerdim.

Bahçede oynadığım oyunları ve oyuncaklarımı da çok iyi hatırlıyorum. O günlerde, kız çocuklarının kucaklarında bebekler, erkek çocukların ellerinde uçurtmalar olurdu.

Uçurtmalar biraz gök, açık hava, rüzgâr ister. Uçurtmayla oynamak için biraz da koşmak gerekir. Küçükken bir uçurtmam vardı. Kâğıtları mor menekşe rengindeydi. Üstüne hafif sarı renkte yaldız serpiştirilmişti. Upuzun bir kuyruğu vardı. Upuzun kuyruğuyle bu, kuyrukluyıldızı hatırlatan bir uçurtmaydı.

Bugün, artık büyüdüm. Bahçemizde oynamıyorum, uçurtma uçuramıyorum. Ama, nerede uçurtma uçuran çocuklar görsem, hep çocukluk günlerimi hatırlarım. Koşarak bağrışarak ellerindeki uçurtmayı havalandıran çocuklara, uzun uzun bakarım.

Orhan Seyfi ORHON

"Küçük Adam"
adlı kitaptan alınmıştır.

BUNLARI BİLELİM:

Büyükada: İstanbul'da, Marmara denizindeki adalardan birisi.

Yasemin: Bir süs bitkisidir. Çiçekleri güzel kokulu, sarı, kırmızı veya beyaz renktedir.

Kuyrukluyıldız: Ardında kuyruk şeklinde, bir bölümü de bulunan gök cismi.

OKUYALIM, SÖYLEYELİM:

1 — Yazar, çocukluğunu geçirdiği evi nasıl tanıtıyor?

2 — O günlerde kızlar, erkekler nelerle oynarmış?

3 — Yazar, uçurtma uçuran çocukları görünce, neyi hatırlıyor?

GÜZEL DİLİMİZİ ÖĞRENELİM:

1 — Yazar, yazısının başında: "Şimdi ben, kendi **çocukluğumu** hatırlıyorum." diyor.

1976 — Birinci Basılış — F. 2

Çocukluk sözü, yazarın, hayatının hangi devresini anlatıyor? Gençlik, yaşlılık kelimeleri, hayatın hangi yıllarını anlatır?

2 — Her **gün** çıkan gazetelere **günlük** gazete deriz.

Bu örnekten faydalanarak aşağıdaki cümlelerin boşluklarını tamamlayınız.

- Her **hafta** çıkan dergiye ..... deriz.
- Her **ay** çıkan dergiye ..... deriz.

3 — Aşağıda iki dizide kelimeler var.

Anlam bakımından birbiriyle ilgili olan kelimeleri, ok işaretleriyle birleştiriniz.

Örnek: ağaç	⟶	ağaçlık
çiçek		bayramlık
bayram		yeşillik
yeşil		çiçeklik
taş		taşlık

4 — Büyükada, nerenin adıdır? Bu adın ilk harfini, niçin büyük yazarız?

ANLATALIM, YAZALIM:

1 — Evinizde, sokağınızda hangi oyunları oynuyorsunuz? Bu oyunlardan en çok hangisini seviyorsunuz? Bu oyunun nasıl oynandığını anlatınız.

2 — Oyun arkadaşlarınızdan en çok kimi seviyorsunuz? Bu arkadaşınızın özelliklerini, giyinişini, davranışlarını, beğendiğiniz huylarını söyleyiniz.

ARAŞTIRALIM

Bu mevsimde, evde, okulda hangi oyunları oynuyorsunuz?

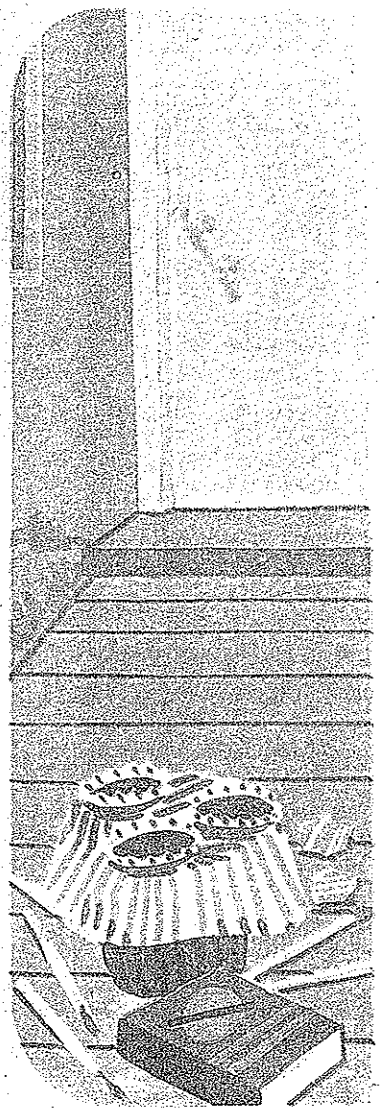

EVCİK

Kapı önünde Ayşe,
Hanım hanımcık iş gördü,
Sonunda kendine göre
Bir yuva kurdu.

İlk ben oldum misafiri,
Güle güle otur'a gittim.
Bir yüksük fincanda getirdiği,
Hayal kahveyi içtim.

Kibrit kutusu sekide,
Oturmuştuk bahçeye karşı.
Ortada hokkadan bir masa.
Üstünde örtü yerine
Yaldızlı çikolata kâğıtları.

Gözüm gazoz kapaklarına gitti,
Sorup öğrendim: Kapkacakmış.
Toplamış sokaktan ucu yanmış kibritleri,
Bu kış odun yakacakmış.

Yangın yeri bir arsadan bulduğu,
Cam kırıkları: Para
Ev çevirmek, kolay, diyordu,
İş tutumlu olmakta.

Behçet NECATİGİL

BUNLARI BİLELİM :

Hanım hanımcık: Olgun ve iyi bir hanıma yakışır tarzda hareket ederek.

Güle güle otur'a gittim: Bir ev satın alanlara, kendileri için ev yaptıranlara, komşuları, tanıdıkları kutlamaya sağlık ve saadet dilemeye gelirler. Ev sahibine "güle güle otur" derler.

Hayal kahveyi içtim: Sözde kahve içtim, kahve içer gibi yaptım.

OKUYALIM, SÖYLEYELİM :

1 — Ayşe, misafirine ne ikram etti?

2 — Ayşe'nin evinde hangi eşya var? Ayşe, bunları nelerden yapmış?

3 — Ayşe, tutumlu bir kimse olarak mı tanıtılıyor?

GÜZEL DİLİMİZİ ÖĞRENELİM :

1 — Şiirde tanıtılan kızın adı nedir? Bu adın ilk harfi, nasıl yazılmış?

2 — Parçanın başlığı için **evcik** kelimesi seçilmiş. Bu kelimenin **ev** kelimesiyle anlam bakımından ilgisi var mıdır?

Benzer şekilde, **hanımcık** kelimesinin, **hanım** kelimesiyle anlam bakımından ilgisi var mıdır?

3 — Bir evde, başlıca hangi bölmeler vardır? Adlarını sayınız.

Örnek: mutfak

4 — Evlerde bulunan eşyadan beşinin adını sayınız.

ANLATALIM, YAZALIM :

1 — Bu şiirde, anlamını iyi bilemediğiniz veya az bildiğiniz kelimelere rastladınız mı?

2 — Anlamlarını bilmediğiniz veya az bildiğiniz kelimelerin, anlamlarını öğrenmek için nerelere baş vurursunuz?

3 — Sözlüklerden faydalanma usulünü biliyor musunuz?

ARAŞTIRALIM

Kurtuluş Savaşı'mızda milletimize kim önder oldu?

DURMUŞ'UN SEVİNCİ

Durmuş'un babası Birinci Dünya Savaşı'nda Çanakkale'de şehit olmuştu. İki ağabeyi vardı. Onlar da Kurtuluş Savaşı'na gitmişlerdi. Birinci ve İkinci İnönü muharebelerine katılmışlardı. Bugünler, Sakarya muharebesinin, en çetin günleriydi. Köyde, çocuklarla yaşlılardan başka, kimseler kalmamıştı. Durmuş'un anasına, köylüler Gelinbacı derlerdi. Gelinbacı, köyün bütün işlerini üzerine almıştı. Çocuklar, Gelinbacı'ya yardım ediyorlardı.

Bir gün, köye bir atlı geldi. Nal parçası, saban eskisi, kırık kağnı çemberi gibi ne kadar demir döküntüsü, kırıntısı varsa, toplamalarını

söyledi. Bunları, Ankara'ya, hükûmet binasına götürmelerini söyledi. Daha sonra, atlı, atını sürdü, öteki köylere doğru gitti.

Birkaç saat içinde, köyün orta yerinde, birçok demir parçası toplanmıştı. Çocuklar, harman yerinden, çayırlardan, kırlardan birçok demir parçaları buldular. Bunları üst üste yığdılar.

Gelinbacı, bu demirleri iki kağnıya yükledi. Gelinbacı, Durmuş'u baştaki kağnıya, çocuklardan birini de öteki kağnıya bindirdi.

İkindi zamanıydı. Ama, kaybedilecek zaman yoktu.

Gelinbacı, çocuklara:

— Çocuklar çabuk gideceksiniz! Gece olsa bile, ay aydınlığı var. Hiç durmadan gidin, dedi.

Yatsıya doğru, Durmuş'la arkadaşı Ankara'ya girdiler. Doğruca hükûmet binasının önüne vardılar. Kağnıdaki demirleri bosalttılar, yandaki, eski bir hamamın önüne yığdılar. Bir görevli, onlara, hamamın içinde çalışan demircileri gösterdi. Orada, sekiz on demirci, ocaklarının başında, lâmba ışığında çalışıyorlardı. Köylülerin getirdiği eski demirlerden, süngü yapıyorlardı.

Durmuş, yaptığı işin, çektiği emeğin neye yaradığını anlamıştı. O zaman sevinci daha da artmıştı.

Muhiddin NALBANDOĞLU

"Kurtuluş Savaşı'nın Kahraman Çocukları"
adlı kitaptan alınmıştır.

BUNLARI BİLELİM :

Muharebe: Savaşta yapılan çarpışmalardan her biri

Süngü: Tüfeğin namlusuna takılan, ucu sivri, delici büyük bıçak.

OKUYALIM, SÖYLEYELİM :

1 — Olay ne zaman geçiyor? Bunu, hangi cümleden anlıyorsunuz?

2 — Atlı, köydeki kadınların ve çocukların ne yapmalarını istedi?

3 — Kağnıları, Ankara'ya kim götürdü? Niçin?

4 — Durmuş, ne zaman daha çok sevindi? Niçin?

GÜZEL DİLİMİZİ ÖĞRENELİM :

1 — Parçada kimlerin adları geçiyor? Bu şahısları bildiren kelimelerin ilk harfleri nasıl yazılmış?

2 — Parçada, hangi şehrimizin, hangi savaşların adları geçiyor? Şehir adını, savaş adlarını bildiren kelimelerin ilk harfleri nasıl yazılmış?

3 — Aşağıdaki cümlenin parçadaki yerini bulunuz. Bu cümlede, **gün, köy, atlı** kelimelerinin ilk harflerini büyük yazabilir miyiz?

❁ Bir **gün, köye** bir **atlı** geldi.

4 — Eski demirlerden süngü yapanlar kimlermiş?

Top yapanları veya top atışları yapanları nasıl adlandırırız?

5 — Aşağıdaki cümlenin parçadaki yerini bulunuz.

❁ Çok çabuk gideceksiniz!

Bu sözü, kim söyledi. Bu söz, çocukların yapacakları işi bildiren kesin bir emir midir? Bu cümlenin sonuna, hangi işaret konulmuş?

ANLATALIM, YAZALIM :

1 — Okuduğunuz parça, hangi kitaptan alınmış? Bu kitabı sınıf veya okul kitaplığından araştırınız.

2 — Sınıf veya okul kitaplığında Kurtuluş Savaşı'mızı, bu savaştaki kahramanlıklarımızı anlatan başka kitaplar var mı? Adlarını ve yazarlarının adlarını defterinize yazınız.

3 — Kurtuluş Savaşı'mızdaki Türk kahramanlıklarından hangilerini biliyorsunuz?

Bunlardan birisini, arkadaşlarınıza anlatınız.

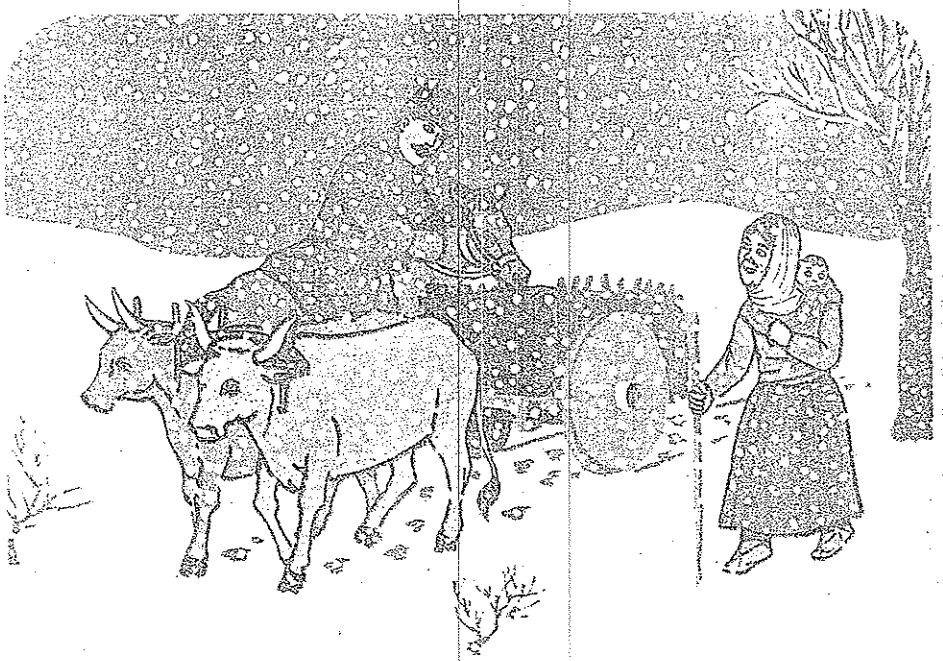

ARAŞTIRALIM

Aşağıdaki parçada anlatılan olay, Kurtuluş Savaşı yıllarında, Anadolu'da geçer. Kurtuluş Savaşı'mızla ilgili başka kahramanlık hikâyeleri biliyor musunuz?

MİLLET MALIDIR

Soğuk ve karlı bir hava... Tepeleri, vadileri kalın bir kar örtüsü kaplamıştı. Her yer bembeyazdı. Bu beyazlığı, önümüzde giden bir kararti bozuyordu. Bu, kağnılarla cepheye, cephane taşıyan köylü kadınlarıydı.

Kafileye yaklaştık ve selâmlaştık. Biz soğuktan yamçı altında bile titriyorduk. Bir nine, tek yorganını arabaya örtmüştü, karlara çıplak ayaklarıyle basıyordu. Arkasına sardığı dokuma örtü içinde, arasıra hıçkıran bir çocuk vardı. Ninenin yorganını, sırtındaki çocuktan önce, niçin arabaya serdiğini sormak istedim:

— Üşümez misin sen, nine? Bak, çocuk donacak! Yorganı, ona örtsene, diye arabanın üstünü gösterdim.

Nine, sözlerimi hayretle karşıladı. Bunun, sormaya değer bir şey olmadığını anlatmak istiyordu. Benim cevap beklediğimi görünce, kağnıya doğru koştu:

— Kar sepeliyor. Millet malıdır, nem kapmasın, dedi. Yaşlı kadın yorganın uçlarını iyice örttü.

Yiğit Türk anası, cephaneleri ıslatmamak için, yorganı, çocuğuna örtmüyordu. Bu Türk kadını, davranışının büyüklüğünü açıklamak bile istemiyordu. Bu, ne asil duyguydu.

Mustafa NECATİ'nin
hatıralarından

BUNLARI BİLELİM :

Yamçı: Bir yüzü uzun tüylü, kalın, yün dokumadan yağmurluk.

Kafile: Birlikte yolculuk eden topluluk.

Asil duygu: Soylu duygu, yüce duygu. Örnek gösterilecek duygu.

OKUYALIM, SÖYLEYELİM :

1 — Kafiledeki kadın, ne yapmıştı?

2 — Yazar, bu kadına ne sordu?

3 — Kadın, yazarın sorusunu nasıl cevaplandırdı?

GÜZEL DİLİMİZİ ÖĞRENELİM :

1 — Okuduğunuz yazı, olayın geçtiği gün, havanın nasıl olduğunu bildirerek başlıyor? Bu yazıda, sonradan anlatılanların daha iyi anlaşılması için, havanın nasıl olduğunun bildirilmesi gerekli midir?

2 — O gün, **karlı bir hava** varmış.

Havanın bu durumunu, başka türlü anlatmak için, aşağıdaki sözlerden hangisini kullanırız?

- Hava bulutluydu.
- Yağmur yağıyordu.
- Kar yağıyordu.
- Rüzgâr esiyordu.

3 — Aşağıdaki iki dizide değişik kelimeler var. Birinci dizideki kelimeler, ikinci dizideki kelimelerle anlam bakımından alâkalı mıdır?

Bu kelimeleri, anlamlarına uygun şekilde cümlelerde kullanınız.

I. dizi	II. dizi
yağmurlu	yağmur
karlı	kar
buzlu	buz
sisli	sis
güneşli	güneş

4 — Okuduğunuz parçada, hangi sözün sonuna, soru işareti konulmuş?

Bu sözün sonuna nokta veya ünlem işareti konulabilir mi? Niçin?

5 — Parçanın ikinci cümlesini yeniden okuyunuz. Bu cümlede, hangi kelimelerin arasına, virgül konulmuş?

ANLATALIM, YAZALIM :

1 — Çevrenizde, Kurtuluş Savaşı'mıza katılan gazilerden hayatta kalanlar var mı? Varsa, onları ziyaret ediniz. Onlardan savaş hatıralarını anlatmalarını isteyiniz.

Eve dönünce, dinlediklerinizi, düzgün cümlelerle defterinize yazınız.

2 — Bu hafta gazetelerden radyo ve televizyon programlarını okuyunuz. Kurtuluş Savaşı'na ve Cumhuriyet'in ilânına ait programlar var mı?

Bu programları dinleyiniz. Duyduklarınızı, sınıfta arkadaşlarınıza da anlatınız.

3 — Sınıf veya okul kitaplığında, Kurtuluş Savaşı'mızı ve bu savaştaki kahramanlıklarımızı anlatan kitaplar var mı?

Bu kitapların adları nedir? Bu kitaplardan hangilerini okudunuz?

ARAŞTIRALIM

Bu yıl Cumhuriyet'imizin kaçıncı yıldönümünü kutluyoruz?

YAŞASIN CUMHURİYET

Kurtuluş Savaşı'mızı kazanmıştık. Düşmanlar yurdumuzdan çekilmişti. Ankara, başkent olmuştu. Artık, Cumhuriyet'i ilân etmek zamanı gelmişti.

28 Ekim 1923 gününün gecesinde, Atatürk, arkadaşlarını Çankaya'da toplamıştı. Mustafa Kemal, durumu anlattıktan sonra, toplantıda bulunanlara:

— Yarın Cumhuriyet'i ilân edeceğiz, demişti.

Ertesi günü, Türkiye Büyük Millet Meclisi, devletimizin idare şeklinin Cumhuriyet olduğunu kabul etmişti.

— Yaşasın Cumhuriyet!.. sesleri Meclisin salonlarında çınlamıştı.

Atatürk, hazır bulunanların oybirliğiyle Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk Cumhurbaşkanı seçilmişti. Bu şerefli göreve seçildiği gün, Atatürk, kırk iki yaşında idi.

29 Ekim 1923 günü akşamı, İzmir'in Karşıyaka semtinde dolaşıyorduk. Şenlik topları patlamağa başlamıştı. Biraz sonra herkes:

— Cumhuriyet ilân edildi!.. Yaşasın Cumhuriyet!.. sesleriyle seviniyor, coşuyordu. Biz de çok sevinmiştik.

Fakat, Cumhuriyet ne idi? Neden bu kadar seviniyorduk? İşte bunu pek bilemiyorduk. Yalnız bizi, o anda pek çok sevindiren şey, Atatürk'ün Cumhurbaşkanlığına seçilmiş olmasıydı. Ne olursa olsun, O, başımızda olsun. O, büyüsün, şerefi ve kudreti artsın. O yükselsin. O, yaşasın istiyorduk.

Birkaç gün içinde okulda, Cumhuriyet konusunu öğrenmeğe başladık.

Türkçe derslerinde, Cumhuriyet'imiz için yazılmağa başlanan şiirleri ezberliyorduk.

Aslan Tufan YAZMAN

"Atatürkle Beraber"
adlı kitaptan alınmıştır.

BUNLARI BİLELİM :

Çınlamıştı: Sesler duvarlarda yankı yapmıştı, çın, çın diye ötmüştü.

Hakimiyet: Egemenlik, amirlik, üstünlük. Hakim olma durumu, egemen olma durumu.

Şeref: Büyüklük, yükseklik, üstünlük, yücelik.

Kudret: Güç.

OKUYALIM, SÖYLEYELİM :

1 — 28 Ekim 1923 günü akşamı, Atatürk, arkadaşlarına ne diyor?

2 — Yazar, çocukken Cumhuriyet'in ilânını nasıl öğreniyor?

3 — Cumhuriyetin ilân edildiği gün, çocuklar, niçin seviniyorlar?

GÜZEL DİLİMİZİ ÖĞRENELİM :

1 — Millî bayramlarımızın adlarını söyleyiniz. Bu yazı, millî bayramlarımızdan hangisiyle ilgilidir?

2 — Bu yazıda, cümle içinde kullanıldığı halde, ilk harfleri büyük yazılan kelimeleri araştırınız. Bu kelimeleri defterinize yazınız.

3 — Okuduğunuz yazı, hangi kitaptan alınmıştır? Kitabın yazarı kimdir?

Kitap ve yazar adlarının ilk harfleri, nasıl yazılmış? Araştırınız.

4 — Bu örneklerde görüldüğü gibi, şahıs adlarının, kurum adlarının, kitap adlarının ilk harfleri, her zaman, büyük yazılır.

5 — Okuduğunuz yazıda, hangi sözlerin sonuna ünlem işareti konulmuş?

Bu sözler, sevinç, heyecan gibi duyguları bildiriyor mu?

ANLATALIM, YAZALIM :

1 — Çevrenizde, Cumhuriyet Bayramı törenleri nasıl oldu?

Tören alanında gördüklerinizi, defterinize yazınız.

2 — Cumhuriyet Bayramı günü, radyodan veya televizyondan, başkentteki törenleri dinlediniz veya seyrettiniz mi?

3 — Bayram gününün gecesinde, çevrenizde fener alayı veya buna benzer eğlenceler yapıldı mı?

Gördüklerinizi anlatınız. Sonra bunları defterinize yazınız.

ARAŞTIRALIM

Yurdumuzun hangi bölgesinde bulunuyorsunuz?
Bölgenizin güzelliklerini anlatınız.

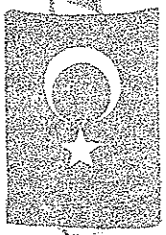

TÜRKİYE'MİZ

Kokar, burcu burcu güller,
Öter, dallarda bülbüller,
Açar, menekşe, sümbüller,
Ne güzeldir Türkiye'miz.

Sürüler yayılır kıra,
Dağlar uzar sıra sıra
Sular, can verir çayıra,
Ne güzeldir Türkiye'miz.

Köyü, şehri çiçeklidir,
Birbirine eklidir,
Çelik erlerle beklidir,
Ne güzeldir Türkiye'miz.

Kekik, yavşan, kokar dağda,
Kaysı, elma, üzüm bağda,
Hele bu gün, yeni çağda,
Ne güzeldir Türkiye'miz...

Türkiye'miz altın eli,
Gönül açar, dağı, beli,
Eser, ince serin yeli,
Ne güzeldir Türkiye'miz.

Mehmet Necati ÖNGAY

BUNLARI BİLELİM :

Çelik erlerle beklidir: Vatanımızın sınırlarını gece gündüz Mehmetçikler, askerlerimiz beklerler.

Yeni çağda: (Şiire göre) Cumhuriyet devrinde.

OKUYALIM, SÖYLEYELİM :

1 — Birinci dörtlükte, yurdumuzun hangi güzellikleri sayılıyor?

2 — İkinci dörtlükte, yurdumuzun tabiat güzellikleri nasıl anlatılıyor?

3 — Şiirde, her dörtlüğün sonunda, hangi mısra tekrarlanıyor? Bu tekrarlar, yurdumuzun çok güzel olduğu fikrini kuvvetle belirtiyor mu?

GÜZEL DİLİMİZİ ÖĞRENELİM :

1 — Birinci dörtlüğü yeniden okuyunuz. **Güller, dallar, bülbüller** şeklindeki söyleyişle aynı cinsten bir varlık mı, birden çok sayıda varlık mı, bildiriliyor?

2 — İkinci dörtlükte, aynı cinsten birden çok sayıda varlığı bildiren şekilleriyle, kullanılan kelimeler hangileridir?

Örnek: **sürüler**

3 — Dördüncü dörtlükte, hangi meyvelerin adları geçiyor? Bu adları, aynı cinsten birden çok sayıda meyveyi bildirecek şekilde nasıl söyleriz?

Örnek: **kekik** kekikler

4 — Şiirde, Türkiye kelimesinin ilk harfi nasıl yazılmış?

ANLATALIM, YAZALIM :

1 — Okuduğunuz şiirin başlığı nedir? Bu şiiri, kim yazmıştır?

2 — Cumhuriyet Bayramı konulu başka şiirler okudunuz mu?

Okuduğunuz her şiirin başlığını, şairin adını, soyadını da öğreniniz.

3 — Şiirde, noktalama işaretlerinden hangileri kullanılmış?

Bu işaretlere dikkat ederek, şiiri, yeniden okuyunuz.

ARAŞTIRALIM

1974 yılı Temmuz ayında, Türk Silâhlı Kuvvetleri, Kıbrıs'ta barış ve hürriyeti korumak ve kurtarmak için harekâta geçmiştir. O günlere ait neler hatırlıyorsunuz?

ATLILAR KÖYÜNDEKİ KATLİAM

Yirmi gündür Kıbrıs'tayım... Mehmetçik'i ilk defa dün ağlarken gördüm. Atlılar köyündeki elli yedi soydaşımızın Rumlar tarafından öldürülüp, çukurlara gömüldüğünü duyan ve gören Mehmetçik, gözyaşlarını tutamıyor. Bu âdiliğe akıl erdiremiyor, yapılan alçaklığı düşünemiyor. Gözyaşlarını bu âdilik karşısında akıtmaktan başka bir şey yapamıyor...

Şimdi, iki yaşından altmış yaşına kadar savunmasız ve günahsız elli yedi soydaşımıza, Rumların, kazdıkları mezarın başındayız.

Rumların zalimce katliamını Türk birliklerine haber veren Kıbrıslı Türk, bize, şunları anlattı:

1976 — Birinci Basılış — F. 3

"Athlar köyü yirmi haneli bir köydür. Ben köyümden Boğaziçi köyüne kaçtım. Türk kuvvetlerinin köyde emniyet tedbirleri aldığını öğrendikten sonra, köyüme dönmek üzere yola çıktım. Athlar köyüne geldiğimde, köyde tek bir kişiyi bulabildim. Ona ne olup bittiğini sordum. Bilmediğini söyledi. Rumların, köydeki Türkleri bilinmeyen bir yere götürdüklerini anlattı. Kendisi Rumlardan kaçarak kurtulmuş. O, davarları otlatıyordu. Ben de gezeyim, dolaşayım, dedim. Gezerken kazılmış bir çukur gördüm. Çukura indim, baktım çevresinde binlerce boş mermi kovanı vardı. O zaman iyice kanaat getirdim ki, Türkleri, Rumlar katletmişler, buraya gömmüşler.. Hemen Boğaziçi köyüne geldim. Oradaki Türk birliklerine durumu anlattım. Birlik, benim bu ihbarım üzerine, derhal buraya geldi ve çukuru açtı. Olayı bütün dünya basınının tâkip etmesi de iyi oldu. Bütün dünya, böylece, Rum işkencesinin gerçek yüzünü gördü."

Rumların giriştiği bu katliamı, ağızlarını gazlı bezlerle tıkamış yerli ve yabancı gazeteciler, büyük tiksintiyle takip ettiler. Bu insanlık dışı iğrençliği, dünyaya yaymak üzere, durmaksızın not aldılar, fotoğraf çektiler.

Güngör GÖNÜLTAŞ

21. 8. 1974 tarihli bir gazeteden alınmıştır.

BUNLARI BİLELİM :

Katliam: Bir yerin irili ufaklı, bütün halkını kılıçtan geçirme.

Tâkip etmek: Arkasına düşmek, arkasından gitmek veya arkasından gelmek.

OKUYALIM, SÖYLEYELİM :

1 — Athlar katliamını duyan Mehmetçikler ne yapmışlar?

2 — Olayı, Türk birliklerine kim haber vermiş?

3 — Kıbrıslı Türk'ün anlattığına göre, olay nasıl olmuş?

4 — Bu olay karşısında, gazeteciler ne yapıyorlar?

GÜZEL DİLİMİZİ ÖĞRENELİM :

1 — Parçada, **Kıbrıs, Mehmetçik, Türk, Athlar** kelimelerinin geçtiği cümleleri bulunuz.

Bu kelimelerin ilk harfleri nasıl yazılmış?

2 — Parçada, gözyaşı, soydaş, Boğaziçi kelimelerinin geçtiği cümleleri bulunuz.

Bu kelimelerin, hangi kelimelerin birleşmesiyle meydana geldiğini araştırınız.

3 — Aşağıdaki cümlede, yer, yaban kelimeleri, sonlarına hangi ek getirilerek kullanılmış?

- Olayı, yerli ve yabancı gazeteciler, tiksintiyle tâkip ettiler.

4 — Aşağıdaki kelimeler, nerede doğup büyüyen kişileri bildirirler?

- Ankaralı
- İzmirli
- Erzurumlu

ANLATALIM, YAZALIM :

1 — Sınıf veya okul kitaplığında, Kıbrıs Barış Harekâtına ait kitaplar, dergiler var mı? Araştırınız.

2 — Gazetelerde, dergilerde, Kıbrıs'la ilgili haberlere, yazılara rastlıyor musunuz? Bunları okuyunuz ve arkadaşlarınıza anlatınız.

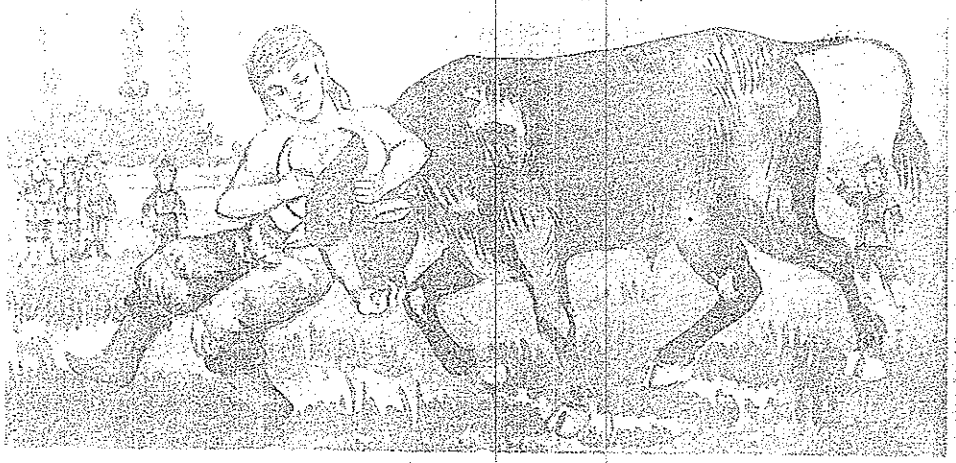

ARAŞTIRALIM

Ailenizin soyadı nedir? Bu kelimenin manâsını biliyor musunuz?

BOĞAÇ HAN

Hanlar hanı Han Bayındır, yılda bir kere ziyafet verip Oğuz Beylerini misafir ederdi.

Gene ziyafet düzenleyip attan aygır, deveden erkek deve, koyundan koç kestirmişti. Bir yere ak otağ, bir yere kızıl otağ, bir yere kara otağ kurdurmuştu. "Oğlu olanı ak otağa, kızı olanı kızıl otağa kondurun. Kimin ki oğlu kızı yok, kara otağa kondurun." demiş idi.

Dirse Han derlerdi, bir beyin oğlu kızı yoktu.

Bayındır Han'ın yiğitleri Dirse Han'ı karşıladılar. Getirip kara otağa kondurdular. Ona "Bayındır Han'dan buyruk böyledir." dediler.

Dirse Han'ın canı sıkıldı hemen evine geldi. Başından geçenleri hatununa da anlattı.

Dirse Han, hatununun sözü ile büyük bir ziyafet verdi. Tepe gibi et yığdı, göl gibi kımız sağdırdı. Oğuz beylerini başına topladı. El kaldırdılar, dilek dilediler.

Bir nice müddet sonra, Dirse Han'ın bir oğlu oldu. Oğlan büyüdü, on beş yaşına girdi. Oğlancığa, bir kahramanlık gösterinceye kadar ad koymadılar.

Dirse Han'ın bir boğası vardı. O boğa, sert taşa boynuz vursa, un gibi öğütürdü.

Yazın, boğayı, saraydan çıkardılar. Üç kişi sağ yanından, üç kişi sol yanından, demir zincir ile boğayı tutmuşlardı. Gelip meydanın ortasında boğayı koyuverdiler. Meğer Dirse Han'ın oğlancığı ile üç çocuk meydanda aşık oynuyorlardı. Boğayı koyuverenler, oğlancıklara "kaçın" dediler.

O üç oğlan kaçtı. Dirse Han'ın oğlancığı kaçmadı. Ak meydanın ortasında baktı, durdu. Boğa da oğlana sürdü, geldi. Oğlan, yumruğu ile boğanın alnına, kıyasıya tutup vurdu. Boğa geri geri gitti. Boğa oğlana sürdü, tekrar geldi. Oğlan boğanın alnına yumruğunu dayadı. Ne oğlan yener, ne boğa yener. Oğlan düşündü:

"Bir dama direk vururlar, o dama destek olur. Ben buna niye destek oluyorum?" dedi. Oğlan, boğanın alnından yumruğunu gideri, yolundan savuldu. Boğa ayak üstünde duramadı, düştü, tepesinin üstüne yıkıldı. Oğlan bıçağına el attı, boğanın başını kesti. Oğuz beyleri gelip oğlanın başına toplandılar. "Dedem Korkut gelsin, bu oğlana ad koysun" dediler.

Çağırdılar, Dedem Korkut geldi. Oğlanı alıp babasına vardı. Ona:

— Bu oğlan cenk etmiş, bir boğa öldürmüştür. Adı Boğaç olsun. Adını ben verdim, yaşını Allah versin, dedi.

Muharrem ERGİN

Dede Korkut Kitabı'ndan kısaltılarak alınmıştır.

BUNLARI BİLELİM :

Otağ: Büyük ve süslü çadır.

Kımız: Kısrak sütünü mayalamakla yapılan eski bir Türk içkisi.

Boğa: Damızlık erkek sığır.

OKUYALIM, SÖYLEYELİM :

1 — Dirse Han'ı niçin kara çadırda misafir ettiler?

2 — Dirse Han'ın çocuğu olunca, hemen ona ad verdiler mi? Niçin?

3 — Dirse Han'ın çocuğu, nasıl bir kahramanlık gösterdi?

4 — Çocuğa, adını kim koydu? Törenin sonunda nasıl dua etti?

GÜZEL DİLİMİZİ ÖĞRENELİM :

1 — Aşağıdaki cümleleri defterinize yazınız. Bu cümlelerde, varlıkları bildiren kelimelerin altlarını çiziniz.

. Bir yere ak otağ, bir yere kızıl otağ, bir yere kara otağ kurdurmuştu.

.. Bir beyin oğlu kızı yoktu.

... Dirse Han, büyük bir ziyafet verdi.

.... Oğlan, on beş yaşına girdi.

2 — Parçada, Dirse Han'ın oğlunun sözleri geçiyor mu? Araştırınız.

Bu sözün başına ve sonuna hangi işaret konulmuş?

3 — Hikâyede, Dedem Korkut'un konuşmasına da yer verilmiş mi? Bu sözlerin başına nasıl bir işaret konulmuş?

Yazıda değişik şahısların konuşmalarını belirtmek için, bu konuşmaların başına, uzun çizgi konulur. Bu işaretin adı, konuşma çizgisidir.

ANLATALIM, YAZALIM :

1 — Bu hikâye, hangi kitaptan alınmıştır? Bu kitabı, sınıf veya okul kitaplığında araştırınız.

Kitaptaki, öteki hikâyeleri okuyunuz.

2 — Dede Korkut hikâyelerinden, çok beğendiğiniz birisinin konusunu, arkadaşlarınıza anlatınız.

3 — Anlattığınız hikâyeyi resimleyiniz.

ARAŞTIRALIM

26 Ağustos 1071 günü, Türk orduları, Anadolu'da Malazgirt Zaferini kazanmıştır. Savaşta, Bizans İmparatoru Diyojenis, Türkler'e esir düşmüştür. Büyük şair ve fikir adamı Ziya Gökalp, bu Zaferi, manzum tiyatro eserine konu almıştır. Aşağıda, bu eserden küçük bir bölümü okuyacaksınız.

ALPASLAN VE MALAZGİRT MUHAREBESİ

(İkinci perde'den)

KAYSER

Zaferin pek şanlıdır, ey serdarlar serdarı!

ALP ARSLAN

Ey Kayser! Seni bana galip etseydi Hüda!
Ne gibi muamele yapacaktın hakkımda?

KAYSER

Bir şey değil, her sabah kamçılatırdım seni.

ALP ARSLAN

Ya şimdi ne yapacak sanırsın sana beni?

KAYSER

Ya beni öldürürsün işkenceler içinde,
Yahut dolaştırırsın kul diye Hind'de, Çin'de!

ALP ARSLAN

Bu zanlara düşüşün, Türk'ü bilmediğinden,
Hiç mağlûba işkence yapar mıyım, Türk'üm ben.

(Çavuşlara emreder. Gerek Kayser'in, gerek maiyetinin zincirlerini sökerler.)

ALP ARSLAN

Şüphesiz canileri vururuz bu demire;
Fakat reva değildir talihsiz bir emire.
Buyurunuz, şimdi yeriniz benim postumdur,
Düşman geçince ele, artık benim dostumdur.

Ziya GÖKALP

"Alp Arslan ve Malazgirt Muharebesi" adlı kitaptan alınmıştır.

BUNLARI BİLELİM :

Serdar: Kumandan, komutan.

Kayser: Bizans İmparatorlarına verilen ünvan.

Hüdâ: Allah.

Mağlûp: Yenilmiş. Yenilen kimse.

Cani: Cinayet işleyen, adam öldüren.

Revâ: Yakışır, uygun, yerinde.

Post: 1. Makam, mevki, koltuk, 2. Tüylü hayvan derisi.

Maiyet: Padişahın, hükümdarın, kralın yanında bulunanlar.

OKUYALIM, SÖYLEYELİM :

1 — Kayser, Alp Arslan'a nasıl hitap ediyor? Niçin?

2 — Kayser, kendisine nelerin yapılabileceğini tahmin ediyor?

3 — Alp Arslan, Kayser'in Türklerin karakterlerini tanıyamadığını hangi sözlerle bildiriyor?

4 — Alp Arslan, esir imparatoru hangi düşüncelerle serbest bırakıyor?

GÜZEL DİLİMİZİ ÖĞRENELİM :

1 — Okuduğunuz şiirin başlığı nedir? Başlıktaki kelimelerin harfleri, büyük mü, küçük mü yazılmış?

2 — Bu şiiri kim yazmıştır? Şairin adı olan kelimelerin ilk harfleri nasıl yazılmış?

3 — Şiirde, mısra başındaki kelimelerin yazılışlarını inceleyiniz. Bu kelimelerin ilk harfleri, büyük mü, küçük mü, yazılmıştır?

4 — Şiirde hangi mısraların sonuna ünlem işareti konulmuştur?

ANLATALIM, YAZALIM :

1 — Alp Arslan'ı ve Kayser'i temsil edecek arkadaşlarınızı seçiniz. Eserin, bu bölümünü sınıfta canlandırınız.

2 — Aşağıdaki resimlerle bir olay anlatılıyor. Resimleri, sırayla inceleyiniz. Olayı anlatınız, sonra defterinize yazınız.

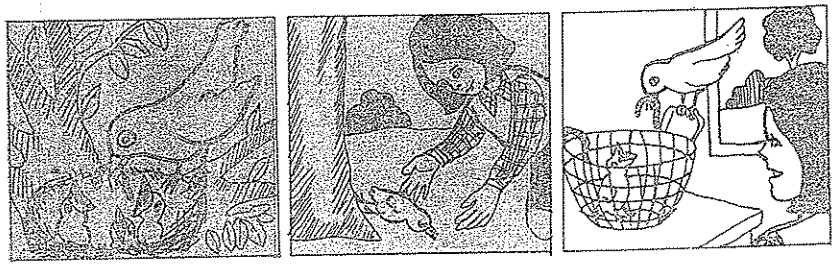

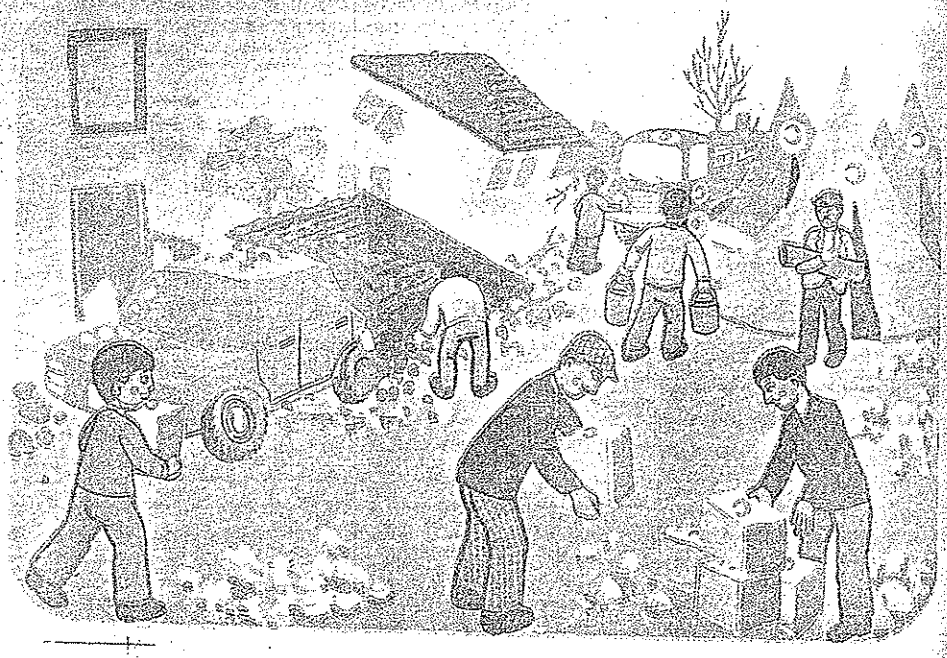

ARAŞTIRALIM

Kızılay yardım pullarından alıyor musunuz? Pulların üzerindeki resimler neyi anlatıyor?

KIZILAY

Okulun bahçesinde, arkadaşlarımla dün geceki yangını konuşuyorduk. Evleri yananlar şimdi ne yapacaklar? Evsiz, eşyasız, sokak ortasında kalanlar, sanki bizmişiz gibi üzüntü duyuyorduk.

Mehmet:

— Kızılay yok mu? dedi. Oraya çoktan yetişmiş, çadırlarını kurmuştur bile. Kazanlar dolusu yemek pişirmiştir. Battaniyeler, giyecekler dağıtmıştır.

Benim de aklıma deprem geldi, Gediz'de, dayımlar bir kış gecesi, yataklarından fırlamışlar, kendilerini sokakta bulmuşlardı. Ne üstleri, ne başları, ne evleri ne de paraları kalmıştı. Birkaç saniye içinde,

Gediz'in yarısından fazlası yıkılmış, yerle bir olmuştu. Babam, Uşak'tan hemen yardımlarına koşmuştu. Ama Kızılay, oraya babamdan daha önce yetişmişti. Yiyeceği, giyeceği, doktoru, ilâcı, hastabakıcısıyle, Kızılay oradaydı.

Ben bunları anlatırken, Halil, bir yıl önceki su baskınını hatırladı:

— Ne korkunçtu, o dedi. Sel, ağaçları söktü, evleri yıktı. İnsanlar bile boğuldu. O gün, annem, salıncakta uyuyan kardeşimi kucağına aldı. Hepimiz, evin çatı katına çıktık. Soğuktan, korkudan, tir tir titriyorduk. Derken biri: "Ağlayıp sızlanmayınız, şimdi Kızılay yetişir!" diye müjde verdi. O gece Kızılayın çadırında içtiğimiz çay, hiç aklımdan çıkmaz, dedi.

Biz bunları konuşurken yanımıza, beşinci sınıftan bir abla geldi:

— Ama bir şeyi unutuyorsunuz. Yurdun düşmana karşı korunmasında Kızılayın hizmeti daha da büyüktür. Savaşta yaralanan Mehmetçikleri kim iyi eder? En önde çarpışan askerlerimizin yardımına kim koşar? Kızılay, en büyük iyilik kurumudur. Bunun için, hepimiz, Kızılaya yardım ederiz, dedi.

BUNLARI BİLELİM :

Hastabakıcı: Hastaları iyileştirmek, hastalara bakmak için görevli kişi. Hastabakıcı, doktorun yardımcısıdır.

Mehmetçik: Türk askerine verilen ad. Malazgirt zaferinden beri vatanımızı koruyan askerlerimizi bu adla anarız.

OKUYALIM, SÖYLEYELİM :

1 — Çocuklar, bahçede ne konuşuyorlardı?

2 — Kızılay, hangi durumlarda kimlere yardım eder?

3 — Beşinci sınıftaki öğrenci, Kızılayın hangi görevlerini anlattı?

GÜZEL DİLİMİZİ ÖĞRENELİM :

1 — Aşağıdaki cümlenin parçadaki yerini bulunuz.

Evsiz, eşyasız, sokak ortasında kalanlar sanki bizmişiz gibi üzüntü duyuyorduk.

2 — Evsiz, eşyasız kelimelerinin anlamlarını söyleyiniz.

3 — Evsiz, eşyasız kelimeleri, ev, eşya kelimelerine hangi ek getirilerek, elde edilmiştir?

Bunu, aşağıdaki şekilde gösterebiliriz.

ev + siz → evsiz

eşya + sız → eşyasız

4 — Aşağıdaki sözleri defterinize yazınız. Karşılarına bunların zıt anlamlılarını yazınız.

Örnek: **paralı kitap** **parasız kitap**

akıllı tavşan .....

bilgili adam .....

tuzlu peynir .....

5 — Okuduğunuz yazıda, sonuna soru işareti konulan üç cümle bulunuz

ANLATALIM, YAZALIM :

1 — Okulunuzda, eğitsel öğrenci kollarından **Kızılay Yardım Kolu** da var mı?

2 — Öğrenciler Kızılaya nasıl yardım ederler? Siz de Kızılaya yardım ediyor musunuz?

3 — Okuma parçasını yeniden okuyunuz. Parçada anlatılanlara göre, Kızılayın hizmetlerini maddeler halinde yazınız.

Yazdığınız maddeleri, sınıfta arkadaşlarınıza okuyunuz. Birleştiğiniz maddeleri, tahtaya yazınız.

ARAŞTIRALIM

10 Kasım günü, okulunuzda, Atatürk'ü nasıl andınız?

ATASINA AĞLAYAN ÇOCUK

Kar basmış yüce dağları,
Gözler dalgın, yüzler sarı.
Bu on kasım sabahları,
Her yıl yakar içimizi!

Söyle, canım büyük baba
Neden koyup gittin bizi?

Gerçi kalbimizde yerin,
Ama bir acım var derin!
Kitaplarda resimlerin,
Gülümsüyor dizi dizi...

Söyle, canım büyük baba
Neden koyup gittin bizi?

Hasretin, yakar, yandırır!
Sözlerin var inandırır,
Duruşun, dağı andırır
Bakışların, bir denizi!...

Söyle, canım büyük baba
Neden koyup gittin bizi?

Çoluk, çocuk, kadın, erkek
Seni sevdiğimiz gerçek!
Bulup öpüyoruz tek tek,
Ayağından kalan izi...

Söyle canım büyük baba,
Neden koyup gitti bizi?

Bekir Sıtkı ERDOĞAN

BUNLARI BİLELİM :

Hasret: Göreceği gelme, özleyiş.

OKUYALIM, SÖYLEYELİM :

1 — Şair, 10 Kasım sabahı, insanların halini hangi sözlerle anlatıyor?

2 — Atatürk'ü unutmadığımızı, unutamayacağımızı, şair, ikinci kıtada, nasıl belirtiyor?

3 — Aşağıdaki mısralarda, birbiri ardınca sıralanan adlardan sonra, noktalama işaretlerinden hangisi kullanılmış?

GÜZEL DİLİMİZİ ÖĞRENELİM :

1 — Şair, Atatürk adı yerine hangi kelimeleri kullanıyor?

2 — Şair, her kıtanın sonunda, hangi mısraları tekrar ediyor?

Bu tekrarlar, hangi duygu ve düşünceyi kuvvetlendiriyor?

3 — Aşağıdaki mısralarda, birbiri ardınca sıralanan adlardan sonra, noktalama işaretlerinden hangisi kullanılmış?

Çoluk, çocuk, kadın, erkek
Seni sevdiğimiz gerçek!

4 — Şiirde, hangi mısraların sonuna, soru işareti konulmuş?

ANLATALIM, YAZALIM :

1 — Bu şiirde, anlamını bilemediğiniz kelimeler oldu mu? Bu kelimelerin, anlamlarını öğrenmek için, nerelere baş vurursunuz?

2 — Şiirde geçen ve aşağıda verilen kelimeleri, alfabe sırasına göre defterinize yazınız.
Sonra, bunların anlamlarını sözlüklerden araştırınız.

- yüce
- dalgın
- iz
- gerçek

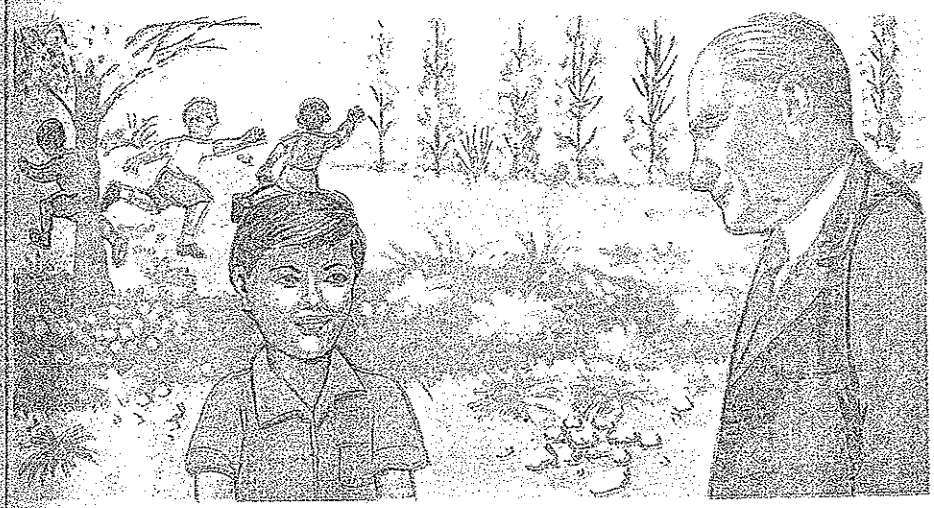

ARAŞTIRALIM

Atatürk'ün hayatını, milletimize ve vatanımıza yaptığı hizmetleri anlatan kitaplar okudunuz mu? Bunların adlarını sayınız.

YARINLAR TÜRK ÇOCUKLARININDIR

Atatürk sağlam yapılı, yorgunluğa ve uykusuzluğa dayanıklı, neşe ve şevki daima yerinde, rahatsızlıkları kısa ve geçici idi.

Cumhuriyetin onuncu yıldönümünden sonra Atatürk'te ağır, fakat sürekli bir değişiklik hisseder olmuştuk. Bu değişikliklerin ilk alâmetleri isteksizlik ve halsizlik idi. Fakat öldürücü hastalığın ilk alâmetleri sık sık burun kanamaları olmuştur.

İlk teşhis, 1938 yılının martında konmuştur.

19 Mayıs, Gençlik ve Spor Bayramı yaklaşıyordu. Atatürk bu törene gitti ve bilmeksizin Türk gençliğine orada veda etti. Aynı günün akşamı, Ankara'dan İstanbul'a hareket etmişti. Pek yakın bir arkadaşına:

— Bu başka bir şey... Ben böyle hastalık görmedim, demiştir.

Atatürk'ün hastalığı 1938 Martından 10 Kasım'a kadar sekiz ay sürmüştür. Bir müddet Savarona yatında kalmış, daha sonra sedye ile Dolmabahçe sarayına kaldırılmıştır.

Bütün emeli, Ankara'ya gitmek, Cumhuriyetin on beşinci yıldönümü töreninde bulunmak, ordusu ve milleti ile son defa karşılaşmaktı.

Cumhuriyet Bayramı gecesi, Boğaziçi vapurlarından birini tutan gençler, Dolmabahçe sarayının rıhtımına yaklaşmışlar, haykırışıyorlardı. Atatürk, kesik kesik konuşarak pencereye gitmek isteğini anlatmak, istedi. Kollarına girdiler, pencere kenarındaki koltuğa oturdu, eli ile gemiyi işaret etti. Vapurda bir kıyamettir koptu, gençler hep bir ağızdan:

Dağ başını duman almış

Gümüş dere durmak akar....

marşını söylüyorlardı. Atatürk mırıldandı:

— Bu bayramlar ve yarınlar sizindir, güle güle... dedi ve ölüm yatağına döndü.

Falih Rıfkı ATAY

"Babamız Atatürk" adlı kitaptan alınmıştır.

BUNLARI BİLELİM :

Şevk: (Parçaya göre) Keyif, istek, neşe.

Alâmet: İşaret, iz.

Teşhis: Hastalığın, hangi hastalık olduğunu anlama, farketme.

Kıyamettir koptu: Sevinçten ve coşkunluktan büyük gürültü, kaynaşma oldu.

OKUYALIM, SÖYLEYELİM :

1 — Atatürk'ün hastalığının belirtileri ne zaman başlamış?

2 — Atatürk, yakın bir arkadaşına, hastalığını hangi sözlerle anlatıyor?

3 — Atatürk, Cumhuriyetin on beşinci yıldönümü törenlerine katılabildi mi? O gece gençler ne yaptılar?

4 — Atatürk, gençlere ne diyor?

GÜZEL DİLİMİZİ ÖĞRENELİM :

1 — Okuduğunuz parçada, Atatürk'ün sözlerini araştırınız. Bu sözleri yeniden okuyunuz.

2 — Parçada, Atatürk'ün sözlerinin başına, hangi işaret konulmuş?

3 — Parçada, Atatürk adının geçtiği cümleleri bulunuz. Bu cümlelerin hangilerinde, Atatürk adı, kesme işaretiyle yazılmış?

ANLATALIM, YAZALIM :

Atatürk'ün özlü sözlerinden ikisi aşağıya alınmış. Bu sözlerin mânâlarını açıklayınız.

. Ne mutlu Türk'üm! diyene.

.. Türk, öğün, çalış, güven.

1976 — Birinci Basılış — F. 4

ARAŞTIRALIM

Yaşadığımız çevrenin gezilecek görülecek en güzel yerleri nereleridir?

TÜRK'ÜN TÜRKÜSÜ

Ey Türk, ey güneş oğlu,
Yurdun güzellik dolu,
Toprağı gül kokulu,
Cennettir Anadolu,

Dağ, yayla, sonra deniz,
Akdeniz, Karadeniz,
Marmara ara deniz,
Cennettir Anadolu.

Nuruyle Atatürk'ün,
Yükseldi her ay, her gün,
Bak diyor, doğdukça gün,
Cennettir Anadolu.

Munis Faik OZANSOY

BUNLARI BİLELİM :

Nuruyle Atatürk'ün: Atatürk'ün aydınlığıyle, düşünceleriyle, yol göstericiliğiyle.

Doğdukça gün: Her sabah.

OKUYALIM, SÖYLEYELİM :

1 — Yazar, yurdumuzun güzelliğini hangi sözle anlatıyor?

2 — Şair, yurdumuzun hangi denizlerini sayıyor?

3 — Yurdumuzun geliştiği, kalkındığı hangi sözlerle anlatılıyor?

GÜZEL DİLİMİZİ ÖĞRENELİM :

1 — Bu şiirin başlığı nedir?

2 — Şiirde geçen, **Akdeniz, Karadeniz, Anadolu** kelimeleri, hangi kelimelerin birleşmesiyle meydana gelmiştir?

Örnek: Atatürk → Ata + Türk

3 — Şiirde, hangi kelimeler, kesme işaretiyle yazılmış?

ANLATALIM, YAZALIM :

1 — Bu şiiri, baştan sona kadar, üç-dört defa okuyunuz. Böylece şiiri, bütünüyle ezberleyiniz.

2 — Siz, yurdumuzun hangi bölgesinde oturuyorsunuz? Bölgenizin gezilmeye, görülmeye değer yerlerini, çeşitli güzelliklerini anlatınız.

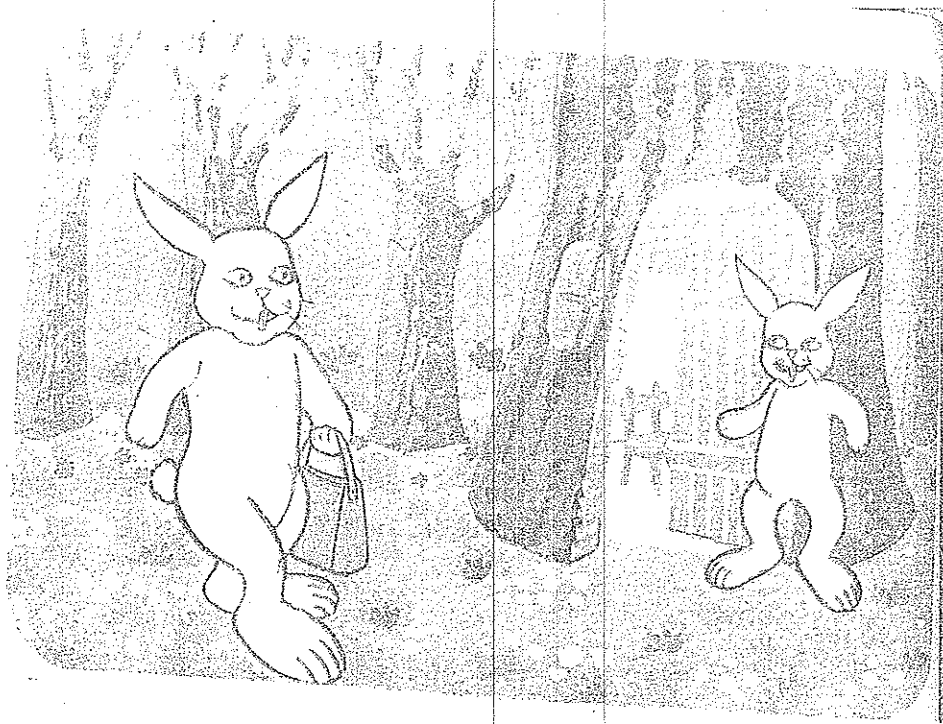

ARAŞTIRALIM

Konusu hayvanlar arasında geçen masallar biliyor musunuz?

ŞEHİR TAVŞANININ GEZİSİ

Tavşan kardeşlerden birisi kırda, birisi de şehirde, bir evin bahçesinde yaşıyordu.

Bir gün, kır tavşanı, şehir tavşanına telefon etti:

— Ne olursun, birkaç gün beraberce yaşayalım, yanıma gel. Şehrin gürültüsünden, tozundan uzaklaşır, dinlenirsin, dedi.

Şehir tavşanı:

— Doğru söylüyorsun, teşekkür ederim. Hemen geliyorum, diye, cevap verdi.

Şehir tavşanı, küçük çantasını aldı. İstasyona geldi. Banliyö trenine bindi.

O gün, hava ne kadar da güzeldi! Tavşan, vagonun penceresinden dışarıya baktı. Yeşil çam ağaçlarının üstünde, karlar ne güzel görünüyordu!

Gündüzleri, şehir tavşanı, kırlarda, bayırlarda koşuyor, atlıyor, zıplıyordu. Akşamları kardeşinin yuvasına geliyordu. Ocağın başında darı patlatıyorlar, nohut kavuruyorlardı.

Günler böylece geçiyordu. Bir akşam, kır tavşanı, şehir tavşanına şunları söyledi:

— İşte sevgili kardeşim, kır hayatını gördün. Buraları çok sevmiş olmalısın. Bundan sonra şehrin çamurlu yollarını, aramazsın, değil mi? dedi.

Kardeşi, birdenbire şehrin ışıklı caddelerini, koşuşan insan kalabalığını ve sıcak yuvasını hatırladı. Şehrin özlemini duydu. Ertesi gün, şehir tavşanı, küçük çantasını eline aldı. İstasyona gitti ve trene bindi.

Tren hareket etti. Kır tavşanı şöyle bağırıyordu:

— Güle güle kardeşim, kırlara yine gel. Beni görmeye yine gel.

BUNLARI BİLELİM :

Banliyö: Şehrin civarı, dolayları.

Banliyö treni: Şehrin yakın yerleriyle şehir merkezi arasında işleyen tren.

OKUYALIM, SÖYLEYELİM :

1 — Şehir tavşanı, nereye gitti?

2 — Tavşanlar, kırda gündüzleri ve geceleri nasıl eğlendiler?

3 — Şehir tavşanı, kırda niçin uzun süre kalmadı?

GÜZEL DİLİMİZİ ÖĞRENELİM :

1 — Şehir tavşanı, kardeşinin yanına, trenle gidiyordu. O, çantasını eline aldı, istasyona gitti.

Şehir tavşanı, kardeşinin yanına vapurla, otobüsle, uçakla gitmiş olsaydı, bu taşıtlara binmek için nereye giderdi?

2 — Şehir tavşanına, kır tavşanına ayrı ayrı adlar veririz. Bu adların ilk harflerini nasıl yazarsınız? Niçin?

3 — Şehir tavşanı, kıra gidince, şehrin nelerinden kurtuldu?

Örnek: Gürültüsünden,

4 — Şehir tavşanı, kırdayken, şehrin nelerini özledi?

Örnek: Işıklı caddelerini.

5 — Aşağıdaki cümlenin parçadaki yerini bulunuz. Bu cümlede, hangi kelimelerin arasına virgül konulur?

"Gündüzleri şehir tavşanı kırlarda bayırlarda koşuyor atlıyor zıplıyordu."

ANLATALIM, YAZALIM :

1 — Arkadaşlarınız arasında üç kişi seçiniz. Bunlardan birisi anlatan, birisi şehir tavşanı, birisi de kır tavşanı olsun. Böylece, bu hikâyeyi sınıfta canlandırınız.

2 — Şehir tavşanı, gezisini bitirdi, şehre yeniden döndü. Şehir tavşanının ağzından, kır tavşanına bir teşekkür mektubu yazınız.

3 — Köyde mi, kasabada mı, şehirde mi, yaşıyorsunuz?

Yaşadığınız çevrenin güzelliklerini belirtiniz.

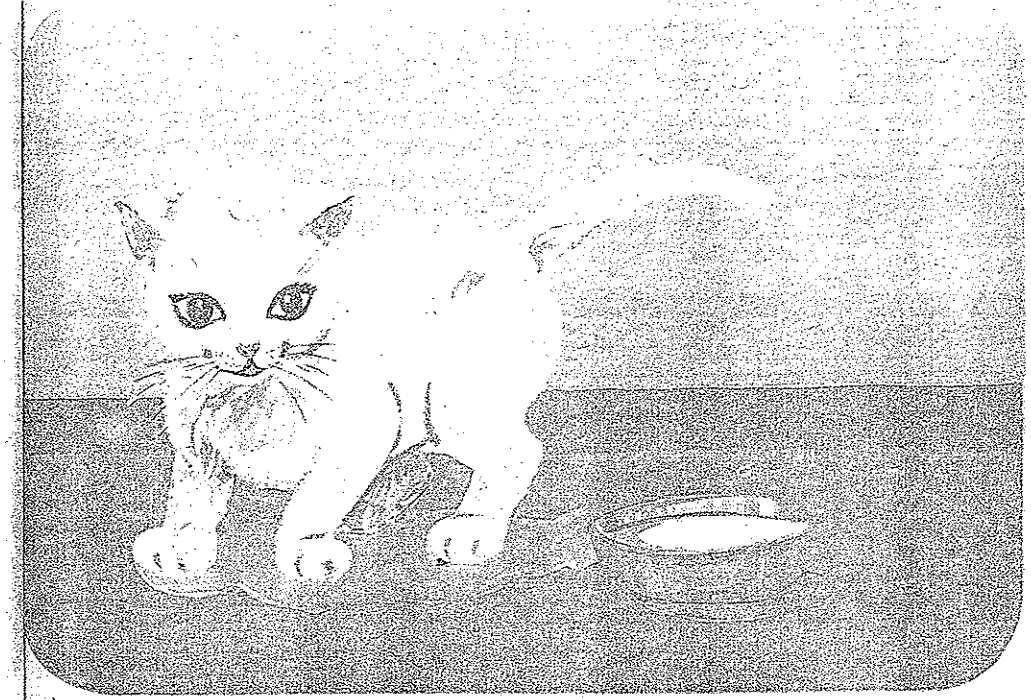

ARAŞTIRALIM

Kışın, kar yağınca, sokakta ve bahçede hangi oyunları oynarsınız?

KARTOPU

Çiftlikte kış mevsiminin ayrı bir güzelliği vardı.

Bugün küçükler, pencerenin arkasında toplanmışlardı. Sabırsızlıkla, Attilâ'nın okuldan dönmesini bekliyorlardı. Attilâ, yolun ucunda görününce, sevindiler. Onu karşılamak için, kapıya koştular.

Attilâ, çantasını koltuğunun altına sıkıştırmıştı. Ellerinin arasında kendi boyun atkısına sarılı bir şey vardı:

— Bu ne, Attilâ Ağabey?

— Sormayın çocuklar. Bu, zavallı bir kedicik.

— Kedi mi?

— Nerede buldun?

Attilâ, ayağından lâstiklerini çabucak çıkardı. Oturma odasına doğru yürürken:

— Gelin bakın, dedi. Karların üzerinde donmak üzereydi.

Sonra, yarı ölü bir halde bulunan hayvancığı, içinde kütükler yanan ocağın yanına bıraktı.

Büyükanne de bu zavallı kedi ile çocuklar kadar ilgilendi. Hatta evin içinde, kediden, köpekten pek hoşlanmayan Nuriye Hala bile.

Attilâ:

— Kar gibi de beyaz, iyi ki karların arasında onu seçebildim, diyordu.

O sırada, Emine:

— Bakın!.. Bakın!.. diye haykırdı. Yaralı zavallıcık. Kulağının arkasından yaralı. Yaramaz arkadaşları onu yaralamışlar.

Selim ağırbaşlı ve üzgün:

— İstanbul'da bizim Minnoş'u da yaralamışlardı, dedi. Yaramaz kedi çok!..

Onlar böyle söyleşirken Nuriye Hala koşmuş, odasındaki ecza dolabından oksijen, pamuk, merhem, gazlı bez getirmişti. Attilâ'nın da yardımıyle yarayı temizledi, merhemledi. Sonra bir tas ılık süt getirip yavrucağa içirdiler.

Büyükanne, küçüklere sordu:

— Bunun adı ne olsun çocuklar?

— İpek!

— Garip!

— Kartopu!

— En güzel ismi, Emine buldu. Karlar içinde bulunmuş, kar gibi bir kediye, en uygun ad, budur.

Kartopu, sütünü içtikten sonra iyice canlanmış, neşelenmişti. Ocağın yanına yerleştirilmiş yumuşak minderinde, tatlı mırıltılarla uyumağa başladı.

Halide Nusret ZORLUTUNA

"Büyükanne" adlı kitaptan alınmıştır.

BUNLARI BİLELİM :

Atkı: (Parçadaki anlamına göre) Soğuğa karşı omuza veya boyuna alınan yün örtü.

OKUYALIM, SÖYLEYELİM :

1 — Attilâ, okuldan gelirken boyun atkısına neyi sarmış?

2 — Evdekiler, kediyi nasıl iyileştirdiler?

3 — Çocuklar, kediye ne ad verdiler? Bu adı, nasıl buldular?

GÜZEL DİLİMİZİ ÖĞRENELİM :

1 — Aşağıdaki soruların cevaplarını defterinize yazınız.

- Çocuklar, pencerenin arkasında toplanmışlardı. Sabırsızlıkla neyi bekliyorlardı?
- Nuriye Hala, merhemi, oksijeni, pamuğu nereden getirmişti?
- Okuduğumuz parça, hangi kitaptan alınmıştır?

2 — Aşağıdaki soruların her birine üçer karşılık verilmiş. Bunların en uygununu söyleyiniz.

● Caddede karşıdan karşıya geçerken kimden yardım istersiniz?

☐ satıcılardan ☐ trafik polisinden ☐ şoförden

● Hastahaneye gideceğiniz için yarın okula gelemeyeceksiniz. Kimden izin alırsınız?

☐ annenizden ☐ doktordan ☐ öğretmeninizden

3 — Okuduğunuz parçaya göre, Kartopu kimin adıdır? Bu kelimenin ilk harfi küçük yazılırsa, kartopu neyi bildirir?

ANLATALİM, YAZALIM :

1 — Okuduğunuz parça, hangi kitaptan alınmıştır? Bu kitabın yazarı kimdir?

2 — Başınızdan, bu yazıda anlatılanlara benzeyen olaylar geçti mi? Birisini, arkadaşlarınıza anlatınız. Sonra bu olayı, defterinize yazınız.

ARAŞTIRALIM

Yurdumuzun hangi bölgesinde yaşıyorsunuz? Bölgenizin başlıca tabiat güzellikleri nelerdir?

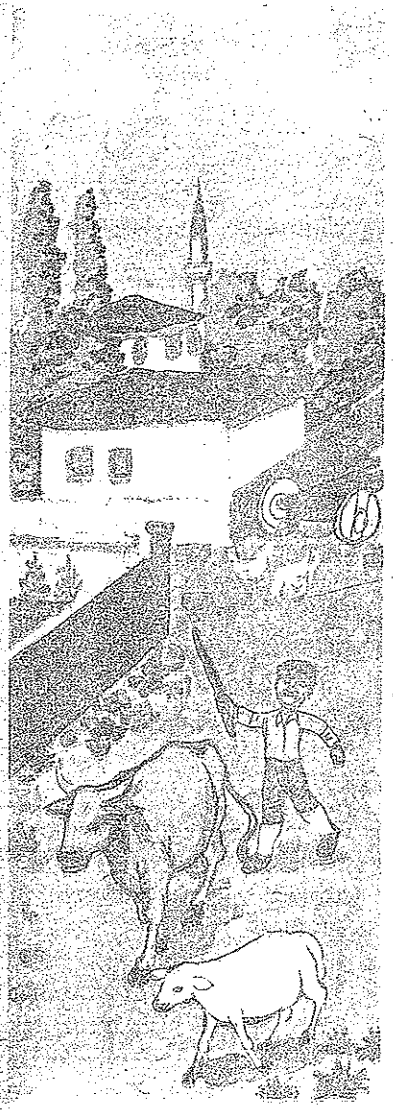

KÖROĞLU'NUN DAĞLARINA ŞİİR

Sapanca gölü bir âlem,
Çevre yanı bir nice dağ.
Yağmur olmuş dökülüyor
Göynüme ince ince dağ...

Bir dokunsan, öter çın çın,
Ufukta bir dizi altın.
Uçtu uçar, bir bulutun
Kanadında delice dağ...

Düş gibi yarıgeceden,
Bir hayal tuttum inceden.
Yola vurdum Sapanca'dan,
Yürüdüm, yürüdükçe dağ.

Hasret konuşur dillerim,
Dilde, Türkmen güzellerim
Aşık mı, nedir ellerim?
Tütüyor burcu burcu dağ.

Baktım dağlardan aşağı,
Yaylalar buğday başağı
Burcunda ebem kuşağı
Ala-bele turuncu dağ.

Feyzi HALICI

BUNLARI BİLELİM :

Âlem: 1. Dünya, cihan, 2. Kendine has birçok güzellikleri, vasıfları olan şey.

Nice Oldukça, çok sayıda.

Burç: En yüksek nokta tepe.

Ala bele: Karışık renkte olan.

OKUYALIM, SÖYLEYELİM :

1 — Şair, birinci dörtlükte, Sapanca gölünü ve çevresini nasıl tanıtıyor?

2 — Şair, ikinci dörtlükte, bulutları, dağları nelere benzetiyor?

3 — Son dörtlükte, şair yaylaları nasıl tanıtıyor?

GÜZEL DİLİMİZİ ÖĞRENELİM :

1 — Şiirde yeryüzü şekillerini bildiren, hangi adlar geçiyor? Büyüklüklerine göre akarsuları bildiren adları araştırınız.

3 — Okuduğunuz şiirde, hangi varlıkların adları geçiyor? Varlıkları bildiren kelimeleri, alt alta yazınız.

4 — Şiirde, her satıra mısra denir. Mısra başındaki kelimeleri inceleyiniz. Bu kelimelerin ilk harfleri nasıl yazılmış?

ANLATALIM, YAZALIM :

Aşağıdaki sorulara cevaplar veriniz. Bu cevapları düzgün cümlelerle defterinize yazınız.

- Çevrenizde, tatil günlerinde gidilecek dinlenme yerleri var mı?
- Çevrenizde gezilmeğe görülmeğe değer tarihî âbideler veya eserler var mı?
- Çevrenize yerli ve yabancı turistler geliyorlar mı?

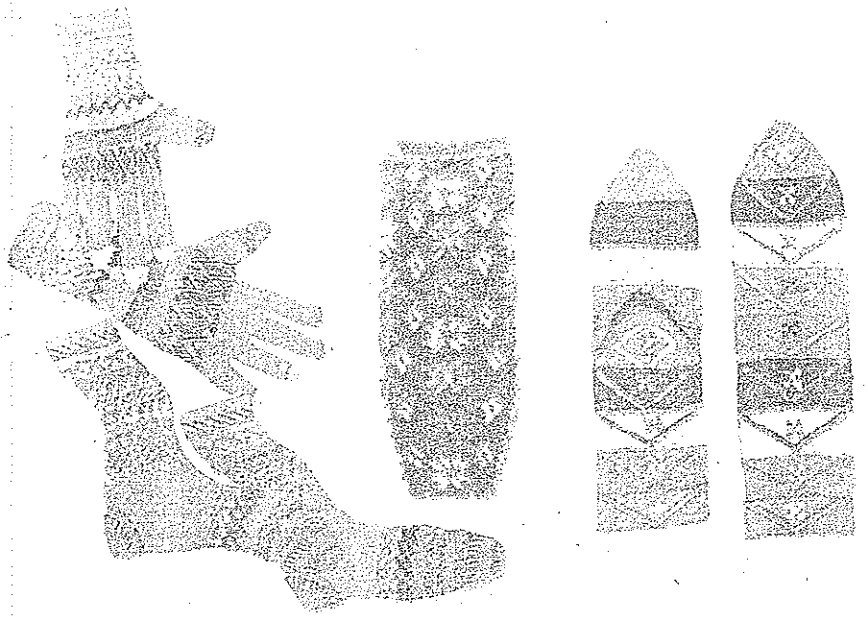

ARAŞTIRALIM

Eldiven, çorap, atkı, kazak gibi elle örülmüş giyecekleriniz var mı? Bu örgü işlerindeki süslemeleri inceleyiniz.

TÜRK KÖYLÜ ÇORAPLARI

Geleneğe bağlı köylerimizde, küçüğünden büyüğüne kadar, çorap örmesini bilmeyen kimse yoktur. Küçük bir kız çocuğunun parmakları arasında, örgü iplerini dolayarak elindeki şişlerle ilmeleri atma çabası, ileride dokuyacağı halı, kilim ve benzerî sanatlar için, kendi kendine bir hazırlıktır. Günün yirmi dört saatinde değişen renkleri, çevredeki dağları, ağaçları ve çiçekleri gördükçe, sanat yapma arzusu uyanır. Bunları sevmesini öğrenir, kişiliğini bulmaya çalışır.

Büyükler, iş saatleri dışında boş zamanlarını, bu işlerle kıymetlendirirler. Bir sanat yapmanın zevkini ve mutluluğunu duyarlar. Sevdiklerine ve yakınlarına örerken dudaklarından çorapların türküsü dökülür:

Kızılcıklar oldu mu,
Selelere doldu mu,
Gönderdiğim çoraplar,
Ayağına uydu mu

Bu geleneğin ne zamandan beri süre geldiğini kesin olarak bilmiyoruz.

Eliflerin, Ayşelerin ve Fatmaların toprak işlerinden nasırlaşan parmakları, büyük bir çeviklikle çorapları örer, ilmelerden motifleri ortaya çıkarır. Kızlarımız, kadınlarımız, renkleri de büyük bir zevk ve yüreklilikle seçerler. Örülen çoraplarda, kırmızı, sarı, pembe ve yeşil renkler el ele vermiş gibidir. Yağmurun, güneşin, çamurun solduramadığı bu renkler, çoraplar eskiyinceye kadar canlılığını muhafaza eder.

Çoraplardaki motifler, şekiller onları giyecek olanların yaşına, kişiliğine ve durumlarına göre yapılır. Sivas köylerinde, küçük ağa adı verilen çoraplar bekârlar için, büyük ağa adı verilenler de evliler içindir. Kâhya, çoban, muhtar, çoraplarından tanınır. Onbaşı, çavuş nişanı adı verilen çorap örnekleri de, askerlikte bu rütbeleri kazanmış olanların çoraplarıdır.

Prof. Kenan ÖZBEL

Türk Köylü Çorapları" adlı
kitaptan alınmıştır.

BUNLARI BİLELİM :

İlme: Halı, kilim gibi dokumalarda, çorap, eldiven gibi örgülerde, düğüm.

Muhafaza etmek: Korumak.

OKUYALIM, SÖYLEYELİM :

1 — Köylerde, kızlar, kadınlar, hangi el sanatlarıyle uğraşırlar?

2 — Kızlar, kadınlar, örgü örerken türküler, mâniler söylüyorlar mı?

3 — Yazar, el işlerindeki renkler hakkında, neler diyor?

4 — Örgülerdeki işlemeler, giyecek olanın yaşını, durumunu bildiriyor mu? Nasıl?

GÜZEL DİLİMİZİ öğRENELİM :

1 — Okuduğunuz yazının başlığı nedir? Bu başlık, yazıda anlatılan duygu ve düşüncelerle ilgili midir?

2 — Aşağıdaki cümlede, siyah yazılan kelimeler, kimleri bildirir?

- **Eliflerin, Ayşelerin** ve **Fatmaların** usta parmakları, ilmelerden motifleri ortaya çıkarır.

3 — Aşağıdaki cümlelerde, siyah yazılan kelimeler, aynı cinsten bir varlığı mı, birden çok sayıda varlığı mı, bildiriyor?

- **Kâhya, çoban, muhtar, çoraplarından** tanınır.
- El örgülerindeki **renkler, çoraplar** eskiyinceye kadar canlılığını muhafaza eder.

ANLATALIM, YAZALIM :

1 — Evinizde bulabileceğiniz örgülerden bazılarını sınıfa getiriniz. Bu örgülerdeki şekilleri, motifleri, renkleri inceleyiniz.

2 — Okuma parçasını canlandıran resimde gördüğünüz çorap eldiven üzerindeki motiflerden faydalanarak, defterinize kenar süsü yapınız.

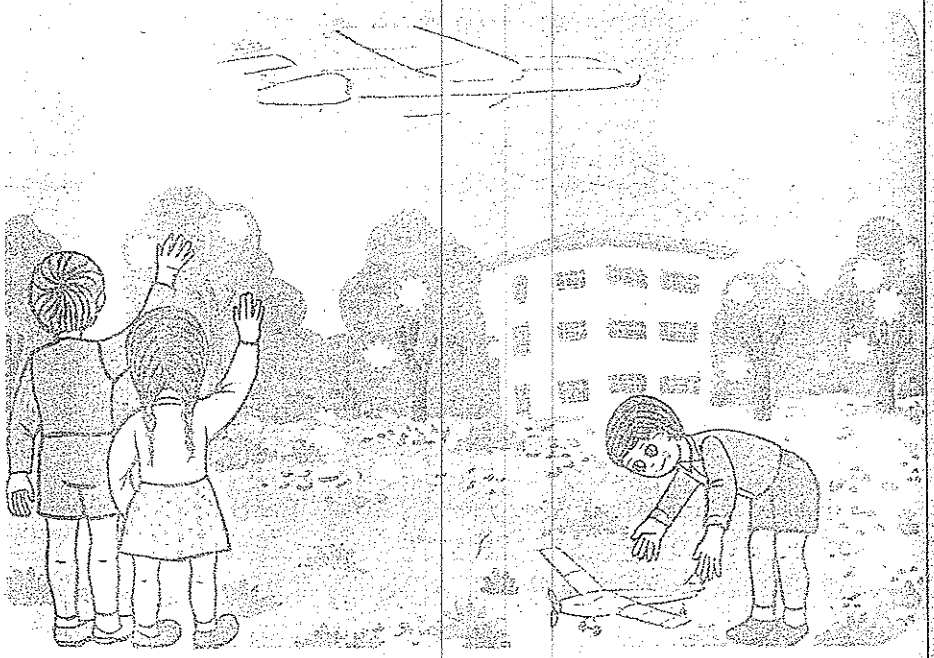

ARAŞTIRALIM

Kurban Bayramında, kurban derilerini hangi kuruma veririz? Niçin?

TÜRK HAVA KURUMU

Güzel yurdumuzun toprakları, suları ve denizleri gibi gökleri de bizimdir. Bunun için göklerimizi korumak da kutsal görevlerimizden birisidir.

Türk havacılığını kuvvetlendirmek amacıyle, Atatürk, 1925 yılında, Türk Hava Kurumunu kurmuştur.

Türk Hava Kurumu, halkımızın yardımıyle, Türk havacılığının gelişmesine yardım etmektedir. Çünkü, havacılığın yurt savunmasındaki payı büyüktür. Göklerimizi daha iyi koruyabilmemiz için, havacılığımızı hızla geliştirmeliyiz. Bunun için, uçaklarımızın sayısını artırmamız gerekir. Ayrıca, uçaklarımızı, kendi yurdumuzda yapabilmeliyiz. Bu amaçla, "Kendi uçağını kendin yap" sözünü benimsiyoruz. Uçaklarımızı, kendi yurdumuzda yapabilmek için çaba gösteriyoruz. Ayrıca, uçaklarımızı kullanacak usta pilotlarımızı da yetiştiriyoruz. Uçaklarımızı kendimiz yaparsak, pilotlarımızı kendimiz yetiştirirsek, havacılığımız güçlü olur. Düşmanlarımız, bizimle savaşmaktan çekinirler. Yurdumuz daha güzel, milletimiz daha mutlu olur.

1974 yazında, Kıbrıs Barış Harekâtı sırasında, hava kuvvetlerimiz çok başarılı hizmet görmüştür. Havacılarımızın bu başarısı, bütün dünyada hayranlık uyandırmıştır.

Havacılığın daha başka faydaları da vardır. Hava ulaşımı, gün geçtikçe, daha çok artmaktadır. Tarımda bile havadan ilâçlama usulüyle uçaklardan faydalanılmaktadır. Özel tarım uçaklarıyle, havadan tarım ilâçlaması yapılmaktadır.

Türk Hava Kurumu, halkımızın yardımlarıyle, havacılığımızın gelişmesine yardım etmektedir.

Ayrıca, kendi uçaklarımızın güzel yurdumuzda yapılabilmesi için "Türk Hava Kuvvetlerini Güçlendirme Vakfı" kurulmuştur.

Öğrenciler de Türk Hava Kurumuna ve Türk Hava Kuvvetlerini Güçlendirme Vakfına yardım ederler.

BUNLARI BİLELİM:

Kıbrıs barış harekâtı: Kıbrıs'ta, barışı korumak ve Türkleri kurtarmak amacıyle askerî birliklerimizin yaptığı savaş.

Pilot: Uçağı idare eden ve kullanan kimse.

1 — Türk Hava Kurumu ne zaman kurulmuş?

2 — Havacılığımızın gelişmesi niçin lüzumludur?

3 — "Kendi uçağını kendin yap" sözüyle ne anlatılmak isteniyor?

GÜZEL DİLİMİZİ ÖĞRENELİM:

1 — Aşağıdaki cümleleri defterinize yazınız. Bu cümlelerde, siyah yazılan kelimeleri çerçeve içine alınız.

1976 — Birinci Basılış — F. 5

Örnek: **Uçaklarımızı** kendimiz yapalım.

Uçaklarımızı kendimiz yapalım.

— Yurdumuzun **toprakları, suları,** denizleri gibi gökleri de bizimdir.

— Usta **pilotları,** da yetiştiriyoruz.

— **Öğrenciler,** Türk Hava Kurumuna yardım ederler.

2 — Birinci alıştırmada, çerçeve içine aldığınız kelimeler, aynı cinsten bir varlığı mı, bildiriyor? Yoksa, aynı cinsten birden çok sayıda varlığı mı, bildiriyor?

3 — Aşağıdaki cümlelerde, siyah olarak yazılan kelimeler, aynı cinsten bir varlığı bildiriyor. Bunları, aynı cinsten birden çok sayıda varlığı bildirecek tarzda değiştirerek söyleyiniz.

Örnek: Ninem, **masal** anlattı. Ninem masallar anlattı.

— Babam **ağacı** budadı.

— Öğrenci, **ödevini** yaptı.

— Satıcı **müşterisini** çağırdı.

4 — Okuduğunuz yazıda, hangi kurumların adları geçiyor? Kurum adlarının ilk harfleri nasıl yazılmış?

5 — **Hava** kuvvetlerimizdeki askere, **hava**cı da deriz. Benzer şekilde, **deniz** kuvvetlerimizdeki askeri nasıl adlandırırız?

ANLATALIM, YAZALIM:

1 — Çevrenizde, Türk Hava Kurumunun şubesi var mı?

Bulunduğunuz yerde, Türk Hava Kurumunun şubesi varsa, oraya gidiniz. Yoksa, en yakın bir şubesine bir mektup yazınız. Kurumun amaçlarını, çalışmalarını anlatan dergi ve broşürler isteyiniz.

2 — Bu yıl, okulunuzda, Türk Hava Kuvvetlerini Güçlendirme Vakfına yardım kampanyası açıldı mı? Siz de bu yardıma iştirak ettiniz mi? Toplanan paraları ne yaptınız?

ARAŞTIRALIM

Yukarıdaki resmi inceleyiniz. Resimde, Nasreddin Hoca'nın nasıl tanıtıldığını anlatınız.

NASREDDİN HOCA'NIN KÖYÜNDE

Ankara'dan Eskişehir'e yolunuz düşerse, Sivrihisar'a varmadan yol üzerinde bir benzinlik görürsünüz. Benzinliğin önünde, yüksekçe bir kaideye oturtulmuş Nasreddin Hoca heykeli var.

Burada, Nasreddin Hoca heykelinin ne işi var, diyemezsiniz. Az ötedeki bayırın altında Nasreddin Hoca'nın doğup büyüdüğü Hortu köyü, şimdiki adıyle Nasreddin Hoca köyü var.

Hortu'da herkes bir Nasreddin Hoca torunudur. Herkes, Nasreddin Hoca'dan bildiğiniz veya bilmediğiniz, duymadığınız fıkralar anlatır. Size, Hoca'nın doğduğu evi, okuduğu medreseyi, imamlık ettiği camiyi gösterirlerse şaşmayınız. Yıkılmış, göçmüş de olsalar, kerpiçle-

ri yine de aynı topraktan kesilmiş, aynı temeller üzerine bir yenisi yapılmış.

Yıllar, yüzyıllar öncesi, Akşehir'de öldüğü ve bugünkü türbesine gömüldüğü gün, aslında Nasreddin Hoca, Anadolu'ya bir güneş gibi doğuyordu. O, her çağda, yaşayıp durdu.

Nasreddin Hoca'yı ölümsüzlüğe ulaştıran güç, toplumun ortaklaşa umutları, dertleri, hastalıkları, çirkinlikleri ve güzellikleriydi.

Nasreddin Hoca, bunları dile getiriyordu.

Bir sabah, Akşehir gölüne yoğurt çalarken:

— Hoca, göl hiç yoğurt tutar mı? diyenlere; Onun:

— Ya tutarsa, cevabı bir umut ışığı gibi parlıyordu.

Alış-verişten dönerken, kendisine düdük ısmarlayan çocuklara verdiği cevabı hepiniz bilirsiniz:

— Parayı veren düdüğü çalar!

Bir fıkrasını daha burada hatırlayalım.

Hoca, bir gün susamıştır. Çeşmeye gider. Bir de ne görsün, çeşmenin kurnasında tahta bir tıkaç var. Zorla tıkacı çıkarır. Çıkarmasıyla da su, "gür" diye boşalır. Hoca'yı sırsıklam ıslatır. Hemen tıkacı yerine sokar, Ardından:

— Ağzını böyle tıkamalarının, demek ki bir sebebi varmış, der.

Hortu, küçük bir Anadolu köyü ama, ne büyük, ne haşmetli köy böyle.

Kolay mı bir Nasreddin Hoca yetiştirebilmek.

Mehmet ÖNDER

"Aldı Sözü Anadolu" adlı kitaptan alınmıştır.

BUNLARI BİLELİM :

Medrese: Eskiden içinde dinî dersler okutulan yer.

Türbe: 1. Mezar, 2. Mezar üzerine çatılmış yapı.

Haşmetli: (Parçaya göre) Heybetli, saygıya değer.

OKUYALIM, SÖYLEYELİM :

1 — Nasreddin Hoca heykeli nerede bulunuyor?

2 — Yazar, "Nasreddin Hoca öldüğü gün, aslında Anadolu'ya bir güneş gibi doğuyordu" diyor. Yazar, bu sözüyle neyi anlatmak istiyor?

3 — Yazara göre, Nasreddin Hoca'yı ölümsüzlüğe ulaştıran güç nedir?

4 — Yazının son bölümünde Nasreddin Hoca'nın hangi fıkrası anlatılıyor?

GÜZEL DİLİMİZİ ÖĞRENELİM :

1 — Okuduğunuz parçada, hangi şehirlerin adları geçiyor?

2 — Aşağıdaki cümlelerde, siyah yazılan kelimeler, aynı cinsten bir varlığı mı, birden çok sayıda varlığı mı, bildiriyor?

- Hortu köylüleri, Hoca'nın doğduğu evi, okuduğu medreseyi, imamlık ettiği camiyi gösterirler.
- Hoca, göl, hiç yoğurt tutar mı?
- Çocuklar, Nasreddin Hoca'ya düdük ısmarlarlar.

3 — Parçada, hangi sözlerin başına, konuşma çizgisi konulmuş? Bu sözler, kime aittir?

ANLATALIM, YAZALIM :

1 — Nasreddin Hoca fıkralarından hangilerini biliyorsunuz? Bunlardan birisini, sınıfta arkadaşlarınıza anlatınız.

2 — Anlattığınız fıkrada, Nasreddin Hoca'nın anlatmak istediği asıl düşünceyi söyleyiniz.

ARAŞTIRALIM

Bölgenizde, halı, kilim, çeşitli dokumalar dokunuyor mu? Siz, dokuma tezgâhlarını ve dokuyucuları gördünüz mü?

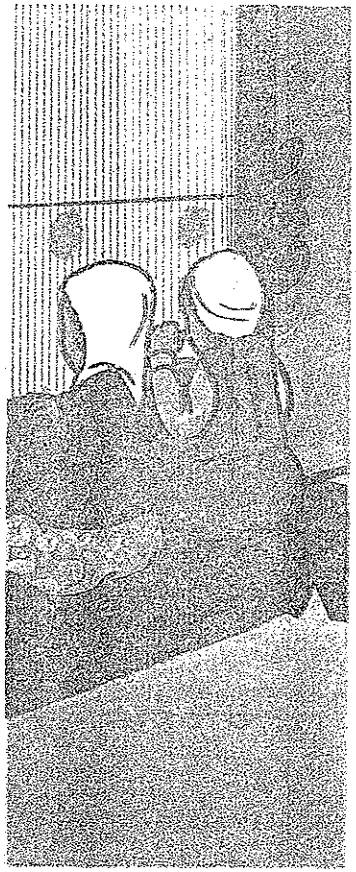

HALI DOKUYAN AYŞE

İldiğin her bir ilmek,
Gönül bağından gibi,
Halıya verdiğin renk,
Al yanağından gibi.

Gözlerin yine doldu.
Gül yüzün yine soldu.
O kınalı elinde,
Kirkidin ateş oldu.

Bakışların derinde,
Mâniler ezberinde,
Nakış olmak fikri var,
Zülfünün tellerinde.

Vur, kirkidin inlesin,
Kalpler, seni dinlesin.
Koy, başın serinlesin,
Halının direğinde.

Canından kopan can mı,
Gözüne dolan kan mı,
Yoksa göz yaşından mı,
İşlediğin her çiçek?

Ağlama yana yana,
Bilsen ne mutlu sana,
Hasan'ın ayağına,
Bu halı serilecek.

Ömer Bedrettin UŞAKLI

BUNLARI BİLELİM :

Kirkit: Halı dokunurken, düğümleri sıklaştırmak için kullanılan tarak.

Zülüf: Yüzün iki yanından sarkan saç lülesi.

Bu halı Hasan'ın ayağına serilecek: Geleneğe göre, yurdumuzun bazı bölgelerinde, düğün günü, evlenecek olan erkeğe (güvey - güveyi) yeni elbiseler giydirilir. Bu tören için güveyinin ayakları altına yeni bir halı serilir.

OKUYALIM, SÖYLEYELİM :

1 — Halıya, halı dokuyan kızın güzelliği aksediyor mu?

2 — Halı dokuyanlar, mâni, türkü söylüyorlar mı?

3 — Halı dokuyanlar, nasıl dinlenecekler?

GÜZEL DİLİMİZİ ÖĞRENELİM :

1 — Şiirde, hangi kelimelerin ilk harfleri büyük yazılmış? Araştırınız.

2 — Şiirde, kimin adı geçiyor? Bu adın, ilk harfi, her zaman büyük yazılır mı?

3 — Halı dokuyanlara, satanlara **halıcı** deriz.

Aşağıdaki kelimelerin bildirdiği varlıkları yapanları, satanları hangi kelimelerle adlandırırız?

— kilim . . . . . .
— ekmek . . . . . .
— ayakkabı . . . . . .

4 — Şiirde, hangi sözün sonuna, soru işareti konulmuş?

ANLATALIM, YAZALIM :

1 — Bu şiiri kim yazmıştır? Şiir yazanlara, şair denir. Siz, bu şairin başka şiirlerini de okudunuz mu?

2 — Bu şiirin başlığı nedir? Bu şiire, siz, daha başka başlıklar bulabilir misiniz?

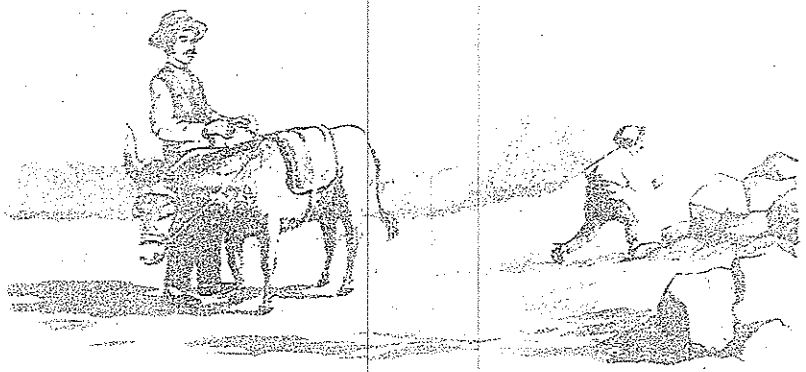

ARAŞTIRALIM

Bildiğiniz atasözlerinden ikisini söyleyiniz. Bu atasözlerinde anlatılmak istenen asıl düşünceyi açıklayınız.

AZ TAMAH ÇOK ZİYAN GETİRİR

Fakir, fakat saf bir adamın güzel bir koçu vardı. Boynuna bir ip bağlamış çekip götürüyordu. Bu durumu gören zeki bir hırsız, adamın arkasından koçun ipini kesti. Koçu aldı götürdü. Adam, bir süre ipi sürükledikten sonra, bir de arkasına dönüp baktı ki koç ortalarda yok. Dövünmeye, "Koçum nerede?" diye sağa sola koşmaya başladı.

Akşama kadar koştu, yoruldu. Koç ortalarda yok. Gezerken bir kuyu başında bir adamın: "Eyvahlar olsun!" diye bağırıp çağırdığını gördü. Yanına yaklaştı:

— Hayrola arkadaş, senin de mi koçun kayboldu? Ne bağırıp çağırıyorsun? dedi.

Adam, koçun ipini kesen hırsızın ta kendisiydi. Boynunu büktü:

— Sorma kardeşim. Bunca yıl biriktirdiğim yüz altınım vardı. Onu bir torbaya koymuştum. Şu kuyunun başına geldim. Eğilip içine

bir bakayım dedim. Altın torbası, boynumdan kuyuya düşüverdi. Senin elinde ipin var. Soyunup kuyuya iner de torbamı bulursan, sana, helâlinden beşte birini veririm...

Adam: "Yüz altının beşte biri, yirmi altın eder. Yirmi altına da on tane koç alınır. Bir kapı kapandıysa, on kapı açıldı. Bir koç gittiyse, Tanrı bana koca bir deve ihsan etti..." diye düşündü. Hemen kararını verdi, elbiselerini çıkardı. İpini kuyunun bileziğine bağladı, kuyuya indi.

Kuyuya iner inmez de hırsız, adamın elbiselerini toplayarak uzaklaştı.

Zavallı adam, tamahı yüzünden hem koçtan, hem elbiselerinden olmuştu.

Mehmet ÖNDER

"Çocuklara Mevlânâ'dan Hikâyeler"
adlı kitaptan alınmıştır.

BUNLARI BİLELİM:

Helâlinden: (Parçaya göre) Gönül rızası ile.

İhsan etmek: 1. İyilik etmek. 2. Bağışlamak.

OKUYALIM, SÖYLEYELİM:

1 — Bu hikâyedeki olay, kimler arasında geçiyor? Bu şahısların özellikleri nedir?

2 — Hırsız, saf adamın koçunu nasıl alıp götürdü?

3 — Koyunun başında, hırsız, saf adama neler söyledi?

4 — Saf adam, hırsızın teklifini nasıl değerlendirdi? Sonunda ne oldu?

GÜZEL DİLİMİZİ ÖĞRENELİM:

1 — Aşağıdaki cümlelerde, siyah yazılan kelimeler, sonlarına ek alarak mı, ek almadan mı, kullanılmış?

. Hırsız, adamın arkasından koçun ipini kesti.

.. Bir kapı kapandıysa, on kapı açıldı.

... Zavallı adam, hem koçtan, hem elbiselerinden olmuştu.

2 — Birinci alıştırmada, hangi kelimeler, cümle içinde ek almadan kullanılmış?

3 — Aşağıdaki kelimeleri, eksiz olarak birer cümlede kullanınız.

Örnek: hırsız,

Hırsız, adamın elbiselerini topladı.

- hasta
- öğrenci
- kedi

4 — Aşağıdaki kelimelerin zıt anlamlılarını söyleyiniz.

fakir .....

zeki .....

helâl .....

tehlikeli .....

ANLATALIM, YAZALIM:

1 — Okuduğunuz parça, hangi kitaptan alınmış?

2 — Bu parçaya uygun bir resim yapmanız istenmiş olsaydı, olayın hangi bölümünü resimlerdiniz?

3 — Hikâyenin sonunda saf adam, niye tamah etti? Sonunda neyini kaybetti?

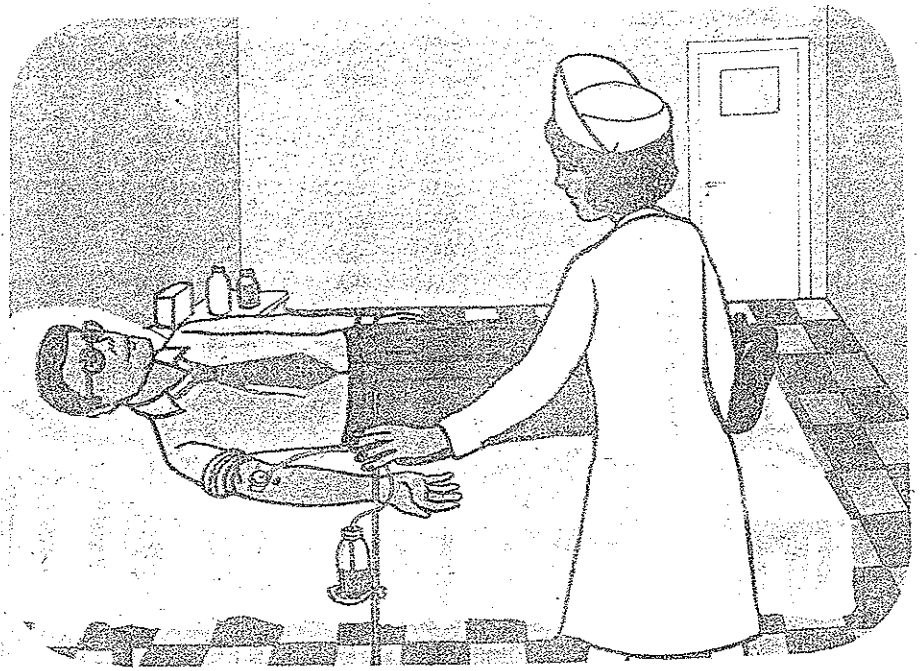

ARAŞTIRALIM

Radyodan, zaman zaman kan arandığını bildiren ilânlara rastlıyor musunuz?

MUTLU ADAM

Altmış dört yaşındaki "yaşlanmayan adam" sağ kolunu başhemşireye uzattı. Yeniden beş yüz gramlık şişeyi, kanla dolduruyordu. Seviniyor ve şöyle mırıldanıyordu: "Bu verdiğim kanın, bir can kurtarmasını dilerim." Bu kişi, yurt dışında yirmi dört, Türkiye'de de tam altmış bir defa kan vermişti. Adı, Ahmet Andiçen'di. Bundan dolayı, Kızılay Kan Merkezinde, ona, "kan fabrikası" deniliyordu. Evet, insan bir fabrika olsaydı, ancak onun verdiği kanı verebilirdi. Ahmet Andiçen, şimdiye kadar seksen beş defa kan vermişti. Bugüne kadar, toplam olarak otuz dört kilo kan vermiş oluyordu.

O, her kan verişinde, çok mutlu oluyordu. Bunun sebebini de şöyle anlatıyordu:

— Kan verdikten sonra, on - onbeş gün dünyanın en mutlu insanı ben olurum. Bu sürede, kanımın hangi vatandaşımızın hayatını kurtardığını düşünürüm. Ben, ilk kan bağışımı 1957 yılında yaptım. O gün, kan merkezine gittim. Sol kolumu, hemşireye uzattım. Hemşire, damar bulamamıştı. Bu defa sağ kolumu uzattım. Damar kolayca bulundu. O günden beri, hep sağ kolumdan kan veririm. Belki bana, bu kadar çok kan verebilmenin sebebini soracaksınız. Hemen söyleyeyim: Sabahları, kahvaltıda şekerli su içerim. Ayrıca, bol limon ve portakal yerim. Yaz kış, her gün soğuk suyla banyo ederim. İşte, her üç ayda, kan verebilmenin sırrı budur.

(Hürriyet Gazetesi'nin
27/1/1972 günlü sayısından alınmıştır.)

BUNLARI BİLELİM:

Başhemşire: Hemşire, hastaları iyileştirmek için doktorun yardımcısıdır. Başhemşire, hastane veya sağlık yurdunda en üst derecedeki hemşiredir.

Bağışlamak: Kendinin olan bir şeyi başkasına yardım veya iyilik olsun diye karşılıksız vermek.

OKUYALIM, SÖYLEYELİM:

1 — Yazıda tanıtılan kişi, kan verirken neler diyor?

2 — Kan Merkezinde bu kişiyi, nasıl adlandırıyorlar? Niçin?

3 — Bu vatandaşımız, niçin, bu kadar çok kan verebiliyormuş?

GÜZEL DİLİMİZİ ÖĞRENELİM:

1 — Aşağıdaki cümlelerde, siyah yazılan kelimeler, sonlarına ek alarak mı, ek almadan mı, kullanılmış?

- Hemşire damar bulamamıştı.
- Sağ kolumdan kan veririm.
- Sabahları, kahvaltıda, şekerli su içerim.
- Bol limon ve portakal yerim.

2 — Aşağıdaki kelimeleri, verilen şekilleriyle birer cümlede kullanınız.

- hastayı
- öğrenciyi
- eti
- meyveyi

3 — Aşağıdaki kelimeleri defterinize yazınız. Siyah yazılmış kelimeleri, cümlelere uygun şekle getiriniz.

- Hemşire, hasta.. yatağına yatırdı.
- Anne, oğlu.. çağırdı.
- Bekçi hırsız. yakaladı.

4 — Yazıda kimin ve hangi kurumun adı geçiyor?

Kişi adının, kurum adının ilk harfleri nasıl yazılmış?

5 — Aşağıdaki cümlede, ve kelimesini kullanmayalım. O zaman, ve yerine, hangi noktalama işareti konulur?

- Ben bol limon ve portakal yerim.

ANLATALIM, YAZALIM:

1 — Radyodan, zaman zaman acele kan arandığını bildiren duyurulara rastlıyor musunuz?

Bu gibi duyurular, hangi durumlarda yapılır? Tartışınız.

2 — Bölgenizde, Kızılay kan merkezlerinden birisi var mı? Varsa orayı ziyaret ediniz. Kimlerin kan verdiğini, bu kanların neye yaradığını öğreniniz.

3 — Gazetelerde, önemli trafik kazalarını bildiren yazılara ve resimlere rastlıyor musunuz? Bu yazı ve resimleri kesiniz. Sınıfta arkadaşlarınıza gösteriniz.

ARAŞTIRALIM

Baharda, kırlara gidiyor musunuz?
Orada ne gibi değişmeler görüyorsunuz?

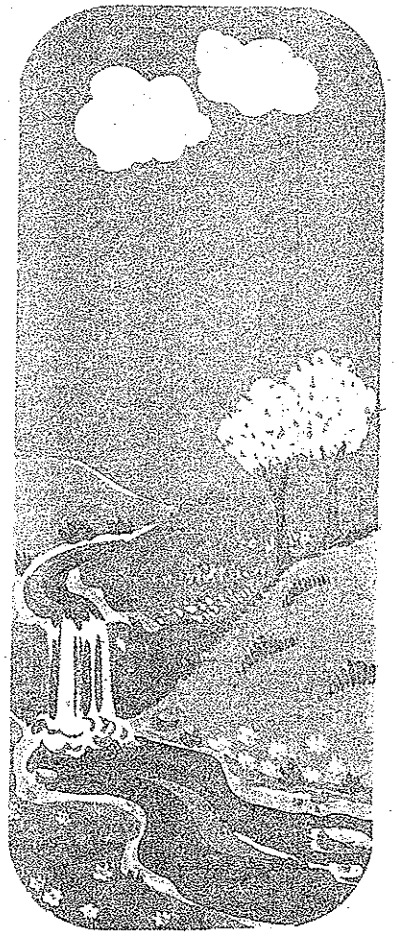

İLKBAHAR

Bir senede dört mevsim var.
Birbirini hep kovalar:

İlkbahar, yaz, sonbahar, kış.
Çiçekli; karlı bir akış.

İlkbaharda canlanır yer,
Kırlar hep yeşiller giyer.

Döner geline her ağaç.
Süslü bir etektir yamaç.

Dere akar çağıl çağıl.
Kuzularla dolar ağıl.

Güneş bir doğar bir kaçar.
Hava bir kapar, bir açar.

Yusuf Ziya ORTAÇ

BUNLARI BİLELİM :

Çiçekli, karlı bir akış: Mevsimler birbiri ardından gelip geçer. Baharda ve yazın çiçekler açar, sonbaharda yeşillikler sararır. Kış olunca kar yağar.

Çağıl çağıl akmak: Akarsular akarken, taşlara, kayalara çarpar, ses çıkarır. Buna, çağıl çağıl akmak denir.

OKUYALIM, SÖYLEYELİM :

1 — Mevsimlerin birbirini kovalaması ne demektir?

2 — Şiirde, en çok, hangi mevsimin özellikleri tanıtılıyor?

3 — Baharda, havalar nasıl olur?

GÜZEL DİLİMİZİ ÖĞRENELİM :

1 — Bu şiirin başlığı nedir? Bu ad, hangi kelimelerin birleşmesinden meydana gelmiş? Bu kelimeler, bitişik olarak mı yazılmış?

2 — **İlkbahar** kelimesini aşağıdaki şekilde gösterebiliriz.

ilkbahar → ilk + bahar

Benzer şekilde, **sonbahar** kelimesini, meydana getiren kelimeleri gösteriniz.

3 — Şiirde, **ağaç, yamaç, dere, ağıl** kelimelerinin geçtiği mısraları bulunuz.

Bu kelimeler, sonlarına bir ek alarak mı, ek almadan mı, kullanılmış?

4 — Aşağıdaki cümleleri defterinize yazınız. Siyah yazılan kelimeleri, cümlelere uygun duruma getiriniz.

- Ormancı, **ağaçlar.** işaretledi.
- Sürü **yamaç.** aştı.

◎ Çoban dere.. geçti.

◎ Babam ağıl. ilaçladı.

5 — Şiirde, ikinci mısrada, birbiri ardınca sıralanan mevsim adlarının arasına hangi işaret konulmuş?

ANLATALIM, YAZALIM :

1 — Bu şiirde, anlamını bilemediğiniz kelimeler var mı?

Bu kelimeleri alt alta defterinize yazınız. Sonra anlamlarını, sözlüğünüzden araştırınız.

2 — Okulunuzdan evinize nasıl gidilir? Arkadaşlarınıza târif ediniz.

ARAŞTIRALIM

Evimize gelen misafirleri nasıl karşılarız?
Onlara nasıl hizmet ederiz?

TARHANA ÇORBAMIZ

Osmanlı İmparatorluğu padişahlarından Yavuz Sultan Selim, bir ramazan ayını Edirne'de geçirir. Bilirsiniz, ramazan ayında, herkes evine misafir davet eder, iftar açmak için. Bu gelenek Edirne'de de vardır.

Bir gün, Yavuz Sultan Selim, yanından hiç ayırmadığı Hasan Can'la kıyafet değiştirir, birlikte Edirne'yi gezmeye çıkarlar. İftara yakın saatlerde, sokak sokak dolaşırlar. Yavuz Sultan Selim, Hasan Can'a şöyle der:

— Bak Hasan, iftar topu atılır atılmaz, hangi evin önündeysek, o eve misafir olalım. İftarı o evde açalım.

1976 — Birinci Basılış — F. 6

Her evin önünde, ev sahibi, veya o evden bir genç, kapısını açmış, misafir beklemektedir. Yavuz Sultan Selim'i ve Hasan Can'ı kimse tanımamakta, fakat, herkes evine çağırmaktadır. Bu sırada iftar topu atılır. Yavuz Sultan Selim ve Hasan Can, o anda, tek katlı, kerpiç bir evin önündedirler. Ev sahibi, hiç görmediği bu misafirleri içeriye buyur eder. Girerler. Ortada, bir tahta sini, üzerinde buram buram tüten bir kâse çorba vardır. Kenarında da sadece sıcak pideler bulunur. Yiyeceklerin hepsi bu kadar... Sofraya otururlar. Ev sahibi sevinçlidir. Önce tuzla iftarı açar, sonra çorbaya başlarlar. Bir ara Yavuz, konuşmaya başlar. Hasan Can, dalgınlık ve dil alışkanlığı ile:

— Evet Sultanım, öyledir Hünkârım, deyince, ev sahibi şaşırır. Sofrasındaki misafirin, padişah olduğunu anlar. Ne var ki, fazla bir şey ikram edemeyeceği için üzgündür. Padişah, ev sahibinin üzüntüsünü gidermek için:

— Bu akşamki kısmetimiz ne güzel, ne lezzetli çorba bu, diye iltifat eder.

Ev sahibi, elinden bu kadar geldiğini anlatmak için:

— Dar hane çorbasıdır, kusura bakma Sultanım, der.

Yâni, fakir hane çorbası demek ister. O günden sonra, bu çorbanın adı, darhane çorbası olarak kalır. Bugün, tarhana dediğimiz çorba, budur.

Mehmet ÖNDER

"Aldı Sözü Anadolu" adlı

kitaptan alınmıştır.

BUNLARI BİLELİM :

İftar: 1. Oruç açma, 2. Ramazan akşamları verilen ziyafet.

Hünkâr: Padişah, sultan, hükümdar.

Hane: Ev, mesken.

OKUYALIM, SÖYLEYELİM :

1 — Ramazan ayına ait geleneğimiz nedir?

2 — Yavuz Sultan Selim, iftara yakın, Hasan Can'a ne diyor?

3 — Padişah, nasıl bir eve misafir olur?

4 — Padişah, ev sahibinin üzüntüsünü, hangi sözlerle giderir?

GÜZEL DİLİMİZİ ÖĞRENELİM :

1 — Parçada, kimlerin ve hangi şehrimizin adları geçiyor?

Bu adların ilk harfleri nasıl yazılmış? Araştırınız.

2 — Aşağıdaki cümlelerde, siyah yazılmış kelimelerin hangileri, ek almadan kullanılmıştır?

. Yavuz Sultan Selim, bir ramazan ayını, Edirne'de geçirir.

.. İftar topu atılır.

... Ev sahibi, misafirleri içeriye buyur eder.

3 — Aşağıdaki kelimeleri, verilen şekilleriyle birer cümlede kullanınız.

● kitabı ● sınıfı ● köyü ● köprüyü

4 — Parçada, hangi sözlerin başına, konuşma çizgisi konulmuş?

Bu işaretle yazılan sözler kimlere aittir?

ANLATALIM, YAZALIM :

1 — Dinî bayramlarımızda, küçükler ne yaparlar? Büyükler ne yaparlar?

2 — Dinî bayramlarda, başka şehirlerde veya ülkelerde bulunan akrabalarımızın, tanıdıklarımızın bayramlarını nasıl kutlarız?

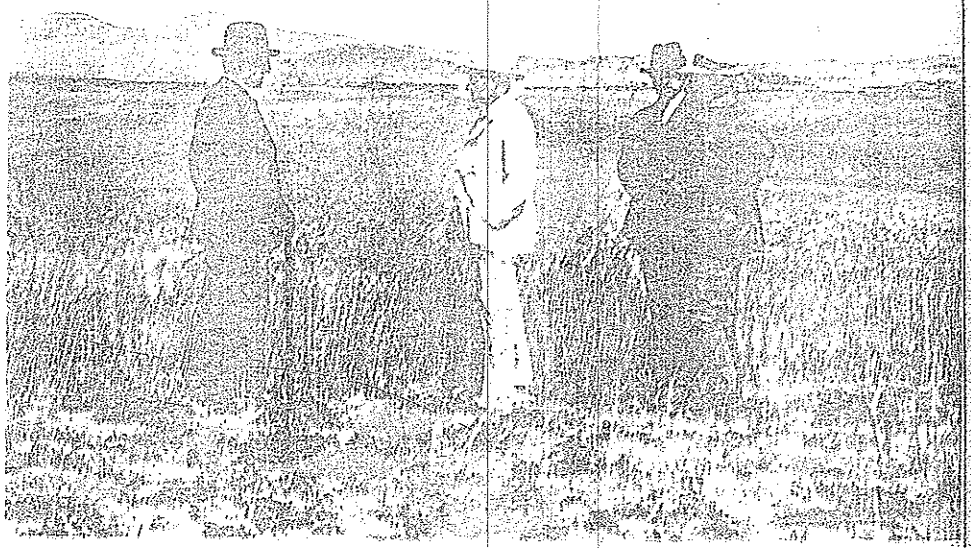

ARAŞTIRALIM

Okulunuzun, evinizin bahçesinde ağaçlar var mı?
Varsa, bu ağaçları nasıl korursunuz?

ATATÜRK'TE AĞAÇ SEVGİSİ

Atatürk, tabiat âşığı idi. Vatanının ağaçsız boşluğundan ıstırap duyardı.

Ankara'daki Orman Çiftliğini boz topraktan ormanlık haline soktu. Ağaçların dikilişini, tutuşunu, büyüyüşünü adım adım kolladı. Akköprü tarafından çiftliğe giden yolun etrafında, boş topraklar, yemişlik olmuştu. Bir gün, bu yemişlikten geçerken birdenbire şoförüne:

— Dur! dedi.

Arabasından inerek orada bulunanlara:

— Burada bir iğde ağacı vardı, ne oldu? diye sordu.

Kimse iğde ağacını bilmiyordu. Atatürk'ün biraz önceki neşesi kalmamıştı. Çünkü çiftliğin ilk çorak günlerinin yeşillik hatırası, sökülüp atılmıştı. Yol boyunca hep iğde ağacını aradı:

— İğde eski ve çelimsiz bir ağaçtı. Fakat yaşıyordu. Baharda güzel kokular veriyordu, diye sızlandı.

Atatürk, İstanbul'daki büyük ağaçları gördükçe:

— Bunlar da güzel, ama, ben yapraklarının ve dallarının, her yıl, ne kadar büyüdüğünü gördüğüm ağaçlarımı seviyorum, derdi.

Vatanı yeşil ve bayındır görmek için çok çalıştı.

Çankaya'daki bahçesini yapan müdürü, şu fıkrayı anlatmıştı: "Bahçeyi dolaşıyorduk. Çok ihtiyar ve geniş bir ağaç Atatürk'ün geçeceği yolu kapıyordu. Ağacın bir yanı havuz, bir yanı dik bir yokuştu. Atatürk, ağaca yaslanarak güçlükle karşı tarafa geçti. Atıldım:

— Emrederseniz hemen keseyim, efendim, dedim.

Yüzüme baktı:

— Sen hayatında böyle bir ağaç yetiştirdin mi ki, keseceksin! dedi.

Falih Rıfkı ATAY

"Babamız Atatürk" adlı kitaptan alınmıştır.

BUNLARI BİLELİM :

Istırap duymak: Acı duymak, elem duymak, sıkıntı duymak.

OKUYALIM, SÖYLEYELİM :

1 — Atatürk, çiftlik yolunda, arabayı niçin durdurttu?

2 — Atatürk, iğde ağacının kesilmesine üzüldü mü? Kesilen ağaç hakkında neler söyledi?

3 — Atatürk, yurdumuzun ağaçlandırılması için çalışmış mıdır?

4 — Atatürk, Çankaya'da yolu kapatan ihtiyar bir ağacın kesilmesine, hangi sözlerle razı olmadı?

GÜZEL DİLİMİZİ ÖĞRENELİM :

1 — Aşağıdaki cümleyi, doğru şekliyle defterinize yazınız.

● Atatürk, Çankaya'daki ihtiyar bir ağacın kesilmesine bile razı olmadı.

2 — Birinci alıştırmadaki cümlede, Atatürk, Çankaya kelimelerinin ilk harfleri nasıl yazılmış?

3 — Bu cümlede, Atatürk adı, sonuna ek getirilmeden kullanılmış. Çankaya adı, sonuna hangi ek getirilerek kullanılmış?

Çankaya adı ile getirilen ek arasına hangi işaret konulmuş?

4 — Aşağıdaki kelimeleri, verilen şekilleriyle birer cümlede kullanınız.

● Ankara'ya ● eczaneye ● çarşıya ● okula

ANLATALIM, YAZALIM :

1 — Okuma parçasının başındaki resmi inceleyiniz. Resimde kimleri gördüğünüzü, bunların ne yaptıklarını açıklayınız.

2 — Bu yazının başlığı nedir? Siz, bu yazıya daha başka ne gibi başlıklar bulabilirsiniz?

3 — Okuma parçası, hangi kitaptan alınmış? Bu kitabı, kitaplıklardan araştırınız ve okuyunuz.

ARAŞTIRALIM

Bir köyde mi, yoksa bir kasaba veya şehirde mi yaşıyorsunuz? Çevrenizdeki insanlar nelerle uğraşıyorlar?

BİZİM KÖY

İlkbaharda yeşillenir yamaçlar,
Çiçek açar, meyve verir ağaçlar.
Sıralanır büyük, küçük bakraçlar.
Gelir artık davar sağmak nöbeti.

Bizim köyün yoktur saat kulesi,
Vardır ancak Denizli'nin tiz sesi,
Sabahleyin uyandırır herkesi
Bizim horoz köyün şaşmaz saati.

Uyananlar çalışmaya koyulur.
Her köşeden ayrı bir ses duyulur,
Sabah için tahta ağaç oyulur,
Yolundadır, demircinin gayreti.

Bizim köyde çalışmayan insan yok,
Çalışmayan insan değil, hayvan yok.
Döşeğinde yan gelerek yatan yok,
Er olanın elindedir kısmeti.

Faruk Nafiz ÇAMLIBEL

BUNLARI BİLELİM :

Bakraç: Çoğu bakırdan yapılan küçük kova.

Saat kulesi: Yüksek ve çoğu silindir şeklinde, üzerinde büyük saat bulunan yapılardır. Bazı büyük şehirlerde bulunur.

Er olan: Kabiliyetli, becerikli, elinden iş gelir kimse.

OKUYALIM, SÖYLEYELİM :

1 — Baharda, köyde neler görülüyor?

2 — Köylüleri, sabahleyin kim uyandırırmış?

3 — Gündüzleri, köyde herkes çalışıyor mu?

GÜZEL DİLİMİZİ ÖĞRENELİM :

1 — Şair, köyün hangi mevsimdeki manzarasını anlatıyor?

1 — Köylüler, ilkbaharda hangi çalışmaları yaparlar? Bunları defterinize yazınız.

3 — Köylüler, sonbaharda hangi çalışmları yaparlar? Söyleyiniz.

4 — Bir köyde, bir kasabada veya bir şehirde mi oturuyorsunuz?

Şimdiye kadar başka bir köye, bir kasabaya veya şehre gittiniz mi? Gittiğiniz yerlerin adlarını söyleyiniz.

ANLATALIM, YAZALIM :

1 — Bu yıl, sınıfça çevre incelemeleri yaptınız mı? Nerelere gittiniz? Neleri incelediniz?

2 — İnceleme sonuçlarını defterinize yazdınız mı?

Bunları sonradan sınıfta tartıştınız mı? Birleştiğiniz hususları tahtaya yazınız.

3 — Çevrenizin güzelliğini tanıtan, çevrenizdeki eserleri gösteren resimler, kartlar var mı? Bu resimleri ve kartları biriktiriniz. Sınıfınız için bir albüm yapınız.

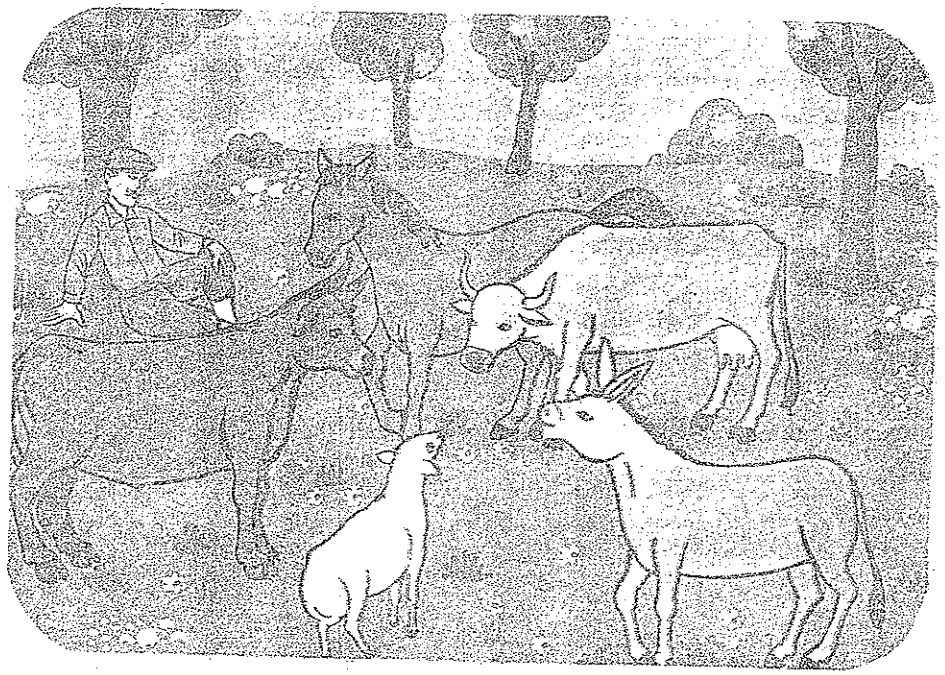

ARAŞTIRALIM

Çiftçiler, hangi hayvanlardan faydalanırlar? Nasıl?

ÇİFTÇİNİN HAYVANLARI

Bir bahar günü, çiftliğin hayvanları, çayırda toplanmışlardı. Çayırın bir köşesinde boy boy taze otlar görülüyordu. Hayvanların her biri, bu otu, önce kendi yemek istiyordu. Her hayvan, bu hakkın, önce kendisinde olduğunu sanıyordu. At kişnedi:

— Ev halkını arabada ben gezdirmiyor muyum? Hak benimdir. Her acele işe ben koşuyorum, dedi.

Eşek, içini çekti ve anırdı:

— Hadi canım sen de! Bütün yükleri ben taşıyorum. Tarlayla

köy arasında canım çıkıyor. Senin yediğin arpayı bile ben taşıyorum. Sen dur da, şu otu önce ben yiyeyim. Hak benimdir, dedi.

Öküz, koca başını kaldırdı, acı acı böğürdü:

— Mööö!... Olmaz böyle şey!... Ben varken size sıra mı düşer? Hepinizin geçimini ben sağlıyorum. Ben sabanı çekmezsem, toprağa bir şey ekebilir misiniz? Onun için şu otu yemek, önce, benim hakkımdır, dedi.

İnek de söze karıştı:

— Evde herkes benim sütümü içiyor. Kaymağı, tereyağını, peyniri, yoğurdu benim sütümden yaparlar. Otu yemek, benim hakkımdır, dedi.

Koyun, kısa kısa meledi:

— O da bir şey mi? Sütü ben de veriyorum. Elbiseleri, halıları, hırkaları, çorapları neden yaparlar? Benim yünümden değil mi? Yalnız bu mu? Etimi de yerler. Etim de hepinizin etinden lezzetlidir, dedi.

Çiftçi, ağacın gölgesine oturmuş, bunları dinliyordu. Hayvanlara:

— Münakaşa etmeyiniz. Bu çiftlikte hepinizin göreceği, ayrı ayrı işler var. Bu çiftlikte, hepiniz için yiyecek de var, yatacak yer de var.

Hayvanlar, kendi dillerince bağırdılar, işlerinin başına gittiler.

BUNLARI BİLELİM:

Boy boy: Türlü türlü boyda.

Münakaşa etmek: Tartışmak, atışmak, çekişmek.

OKUYALIM, SÖYLEYELİM :

1 — Çiftliğin hayvanları, hangi konuda münakaşa ediyorlar?

2 — Her hayvan, kendisini, ötekilerden daha üstün görüyor mu?

3 — Çiftçi, hayvanlara ne dedi? Bununla neyi anlatmak istedi?

GÜZEL DİLİMİZİ ÖĞRENELİM :

1 — Okuduğunuz yazıda, çiftliğin hayvanlarından hangilerinin adı geçiyor?

2 — Bu hayvanları, vücutlarının iriliklerine göre, en büyüğünden en küçüğüne doğru sıralayınız.

3 — Böyle bir olay, ormanda geçseydi, hikâyede hangi hayvanların adlarına rastlardık?

4 — Aşağıda bazı hayvanların adları yazılmış. Bu hayvanların çıkardığı sesi, hangi kelimeyle bildiririz?

Örnek:

at ..... : kişnemek

aslan .....

koyun .....

arı .....

kurt .....

köpek .....

5 — Parçada, sonlarına soru işareti konulan sözleri bulunuz. Bu sözlerle neler soruluyor?

6 — Parçadan, sonuna soru işareti konulan cümleleri bulunuz. Bu cümlelerle ne soruluyor?

ANLATALIM, YAZALIM :

1 — Bu yazıda, anlatılmak istenen asıl düşünce nedir? Yazıda bu düşünceyi belirten cümleleri bulunuz, bunları defterinize yazınız.

2 — Okuduğunuz yazıya, daha başka başlıklar bulmaya çalışınız.

Sınıfta tartışarak, öne sürdüğünüz başlıkların en uygununu seçiniz.

3 — Bildiğiniz bir hayvan masalını defterinize yazınız. Bunu sınıfta arkadaşlarınıza okuyunuz. Yazınıza bir başlık koymayı, olayı düzenli bir şekilde anlatmayı unutmayınız.

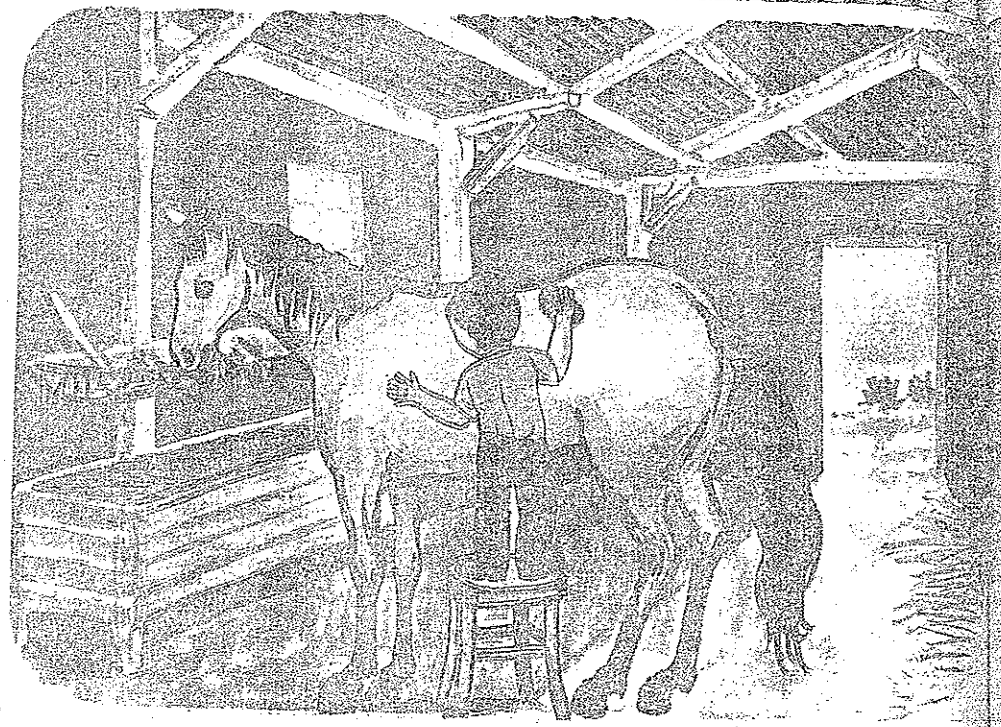

ARAŞTIRALIM

Evinizde bir hayvan besliyor musunuz?
Ona nasıl bakıyorsunuz?

KAŞAĞI

Ahırın avlusunda oynarken, aşağıda, gümüş söğütler altında görünmeyen derenin, hazin şırıltısını işitirdik. Evimiz iç çitin büyük kestane ağaçları arkasında kaybolmuş gibiydi. Annem, İstanbul'a gittiği için, benden bir yaş küçük olan kardeşim Hasan'la artık Dadaruh'un yanından hiç ayrılmıyorduk. Bu, babamın seyisi, ihtiyar bir adamdı. Sabahleyin erkenden ahıra koşuyorduk. En sevdiğimiz şey atlardı. Dadaruh'la beraber onları suya götürmek, çıplak sırtlarına binmek, ne doyulmaz bir zevkti. Hasan, korkar, yalnız binemezdi. Dadaruh, onu, kendi önüne alırdı. Torbalara arpa koymak, yemliklere ot doldurmak, ahırı süpürmek, gübreleri kaldırmak: en eğ-

lenceli bir oyundan ziyade, bizim hoşumuza gidiyordu. Hele tımar... Bu, en zevkli şeydi. Dadaruh, eline kaşağıyı alıp işe başladı mı tıkı. tık... Tıkı... tık... Tıpkı bir saat gibi... Yerimde duramaz:

— Ben de yapacağım, diye tuttururdum. O vakit Dadaruh beni Tosun'un sırtına kor, elime kaşağıyı verir:

— Haydi yap derdi.

Bu demir âleti hayvanın üstüne sürter, fakat o ahenkli tıkırtıyı çıkaramazdım.

— Kuyruğunu sallıyor mu?
— Sallıyor.
— Hani bakayım?

İğilirdim, uzanırdım. Lâkin atın sağrısından kuyruğu görünmezdi.

Her sabah ahıra gelir gelmez:

— Dadaruh, tımarı ben yapacağım, derdim.
— Yapamazsın.
— Niçin?
— Daha küçüksün de ondan...
— Yapacağım.
— Büyü de öyle.
— Ne vakit?
— Boyun at kadar olduğu vakit.
— .....

At, ahır işlerinde yalnız tımarı beceremiyordum. Boyum, karnına bile varmıyordu. Halbuki en keyifli, en eğlenceli şey, buydu. Sanki kaşağının muntazam tıkırdısı Tosun'un hoşuna gidiyor, kulaklarını kısıyor, kuyruğunu kocaman bir püskül gibi sallıyordu.

Ömer SEYFETTİN

BUNLARI BİLELİM :

Seyis: Ata bakıp tımar eden kimse.

Kaşağı: At gibi hayvanları tımar etmek için kullanılan saçtan yapılmış, dişli âlet.

OKUYALIM, SÖYLEYELİM :

1 — Çocukların en sevdiği şey neydi?

2 — Atları kim tımar ederdi? O anda, nasıl bir ses duyulurdu?

3 — Çocuk, atları tımar etmeyi çok isterdi. Fakat bu işi becerebilir miydi?

GÜZEL DİLİMİZİ ÖĞRENELİM :

1 — Okuduğunuz parçada, kimlerin adı geçiyor? Bu adların ilk harfleri nasıl yazılmış?

2 — Parçada tanıtılan ata, has bir ad verilmiş mi? Bu adın, ilk harfi nasıl yazılmış?

3 — Aşağıda, okuduğunuz parçadan seçilmiş cümleler var. Fakat bu cümlelerde kelimelerin sıraları değiştirilmiş. Kelimelerin yerlerini değiştirerek, cümleleri düzgün şekliyle defterinize yazınız.

. Sabahleyin - koşuyorduk - erkenden - ahıra.

.. alırdı - onu - Dadaruh - önüne - kendi.

... Bu - demir - âleti - sürterdim - sırtına - hayvanın -

4 — Defterinize yazdığınız cümlelerin sonlarına, uygun gelen noktalama işaretini koydunuz mu?

ANLATALIM, YAZALIM :

1 — Bu hikâyenin yazarı kimdir?

2 — Sınıf veya okul kitaplığından, Ömer Seyfettin'in hikâyelerinin bulunduğu kitapları araştırınız. Bu kitapları okuyunuz.

ARAŞTIRALIM

Çiftçilere niçin saygı duyarız?

BUĞDAY MASALLARI

Buğday, bir gün, söze başladı. Bakalım ne dedi:

— Biz çoktuk. Bir köylü bizi avucuna aldı, savurdu. Hepimiz, yeni sürülmüş bir tarlaya düştük. Biraz sonra üstümüzü toprakla örttüler.

Toprağın içinde çimlendik, yeşil başlarımızı yeryüzüne çıkardık. Sonra kış geldi, karın altında yattık. İlkbaharda karlar eridi; büyüdük, uzadık. Ucumuzda başaklar görüldü. Başaklar büyüdü.

Yazın, saplarımız, başaklarımız güneşin altında sarardı. Bir gün, bizi kökümüze yakın bir yerden, biçtiler. Saplarımızı demet demet serdiler, kuruttular. Sonra harmana götürdüler.

1976 — Birinci Basılış — F. 7

Harmanda saplarımız, başaklarımız döğüldü. Rüzgârda savrulduk. Samanımız ayrıldı, biz kendi başımıza kaldık.

Köylü, bizi çuvala doldurdu, değirmene götürdü. İki değirmen taşı arasında ezildik, un ve kepek olduk. Elekle elediler, unumuzu ayırdılar.

Köylü bizi aldı, eve götürdü. Köylü kadın da ılık su, maya ve tuzla yoğurdu. Sıcakça bir yerde biraz bekledik.

Sonra yuvarlak parçalara ayrıldık, fırına gittik. Orada piştik, ekmek olduk.

İşte, bizim hikâyemiz.

BUNLARI BİLELİM :

Çimlendik: Tohum halindeyken, nemli yerde uç verip yeşerdik.

Tırpan: Ekin biçmeye yarayan, uzun saplı bir çeşit âlet.

OKUYALIM, SÖYLEYELİM :

1 — Köylü, buğdayı nasıl ekti?

2 — Buğdayın, bundan sonra başından neler geçti?

3 — Buğday, nasıl ekmek haline geldi?

GÜZEL DİLİMİZİ ÖĞRENELİM :

1 — Aşağıdaki cümlelerde siyah yazılan kelimeler, aynı cinsten bir varlığı mı, birden çok sayıda varlığı mı, bildiriyor?

- Buğday bir gün söze başladı.
- Bir köylü bizi avucuna aldı.
- Yeşil başlarımızı yeryüzüne çıkardık.
- Ucumuzda başaklar göründü.
- Saplarımızı demet demet serdiler.

2 — Aşağıdaki cümlelerde siyah yazılan kelimelerin sonlarına hangi ekler getirilmiş?

- İlkbaharda karlar eridi.
- Harmanda, saplarımız, başaklarımız döğüldü.
- Rüzgârda savrulduk.
- Fırında piştik, ekmek olduk.

3 — Aşağıdaki cümleleri defterinize yazınız. Siyah yazılan kelimeleri, cümlelere uygun şekle getiriniz.

- Ahmet, köy yaşıyor.
- Kurt, orman dolaşıyordu.
- Bugün, sınıf güzel okuma yarışması yaptık.

4 — Aşağıdaki cümleye göre köylü, hangi işleri yapmış?

- Köylü, buğdayı avucuna aldı, savurdu.

5 — Bu cümlede, birbiri ardınca sıralanan işleri bildiren kelimelerin arasına hangi işaret konulmuş?

ANLATALIM, YAZALIM :

1 — Okuduğunuz yazıda tohumun ekilişinden buğdayın yetişmesine, buğdaydan ekmek oluncaya kadar olan değişmeler anlatılmış. Yazıda anlatılanların sırasını bozmadan buğdayın başından geçen olayları, defterinize yazınız.

2 — Aşağıdaki dört resimle bir olay anlatılıyor. Resimler, olayın gelişimine uygun şekilde dizilmemiş. Olaya göre resimlerin sırası nasıl olmalıdır?

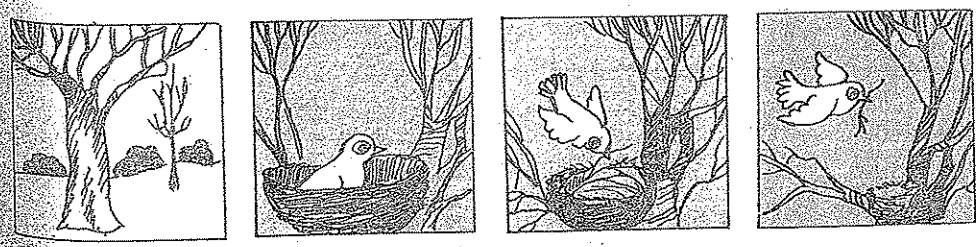

ARAŞTIRALIM

Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı için nasıl hazırlanıyorsunuz?

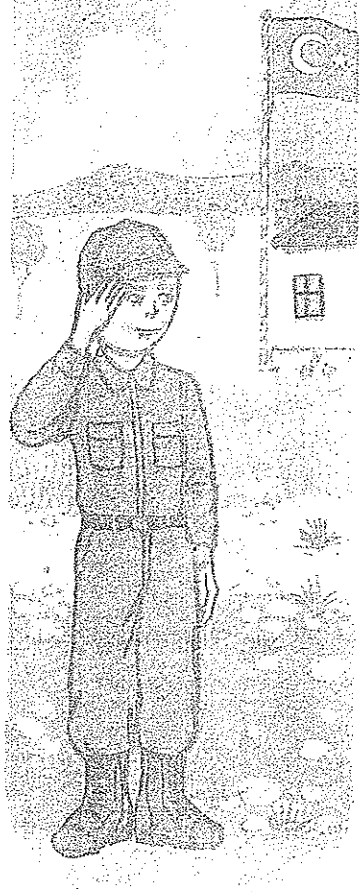

23 NİSAN

Bu yurdun, bu devletin,
Yüce emanetlerin,
Sahibiyiz çocuklar!

Bunları koruyacak,
Bu ülküye uyacak,
Yine biziz çocuklar!

Yirmi Üç Nisanların,
Zevki çok, fakat yarın,
Güç işimiz çocuklar!

Bu göklerin, bu yerin,
Kutlu emanetlerin,
Bekçisiyiz çocuklar!

Atalardan şan alan,
Böyle temiz kan alan,
Yalnız biziz çocuklar!

Türk'üz ne mutlu bize!
Bu bayrak kutlu bize!
Sevininiz çocuklar!

Rakım ÇALAPALA

BUNLARI BİLELİM :

Emanet: Emniyet edilen kimseye bırakılan şey, eşya.

OKUYALIM, SÖYLEYELİM :

1 — Şaire göre, Türk çocukları, nelerin sahibidirler?

2 — Şair, üçüncü kıtada ne anlatmak istiyor?

3 — Şaire göre, Türk çocukları niçin sevineceklerdir?

GÜZEL DİLİMİZİ ÖĞRENELİM :

1 — 23 Nisanda kutladığımız bayramın adı, Ulusal Egemenlik Çocuk Bayramı'dır.

Aşağıdaki tarihlerde kutladığımız millî bayramlarımızın adları nedir?

- 29 ekim.
- 19 mayıs.
- 30 ağustos.

2 — Okuduğunuz şiirde, hangi sözlerin sonuna, ünlem işareti konulmuştur?

ANLATALIM, YAZALIM :

1 — 23 Nisan, Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı haftasında, sınıf veya okul müsameresi (temsili) hazırladınız mı?

2 — Müsamereye (temsile) nasıl hazırlandınız? Neler yaptınız?

3 — Velilerinizi, müsamerenize davet etmek istiyorsunuz. Onlara, davetiye yazıp gönderiniz.

Davetiyenin nasıl yazılacağını, hangi bilgilere yer verileceğini sınıfta tartışınız.

MİLLÎ EĞİTİM BASIMEVİ 1946

ARAŞTIRALIM

Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı haftasında, okulunuzda müsamere hazırladınız mı?

KÖYDE 23 NİSAN BAYRAMI

23 Nisan yaklaşıyor. Hazırlıklarımız ilerledi. Kırk kişilik, koromuz var. Halk türkülerinden, okul şarkılarından seçilmiş parçalara çalıştık. Her sınıftan birkaç çocuk, şiirler ezberledi. Kızlı erkekli, yerli oyunlar ekibimiz var.

Sınıfımızı süslemek için çalışmalara şimdiden başladık. Okulun dışını da süsleyeceğiz. Renkli kâğıtlar aldık. Kartondan levhalar hazırladık.

Köyümüzde, ün yapmış davulcular var. En usta davulcuyu çağırdım. Konuştuk, anlaştık. Bayram günü, istediğimiz parçaları, havaları çalacaklar.

Bütün hazırlıklarımız bitti. Şimdi, bayram gününü heyecanla bekliyoruz.

Bayram sabahı, bütün çocuklar erkenden okula geldiler. Dışarıya iki sıra çıkardık. Evlerden halılar getirdik. Sıralara yaydık. Köyde, savaşlara katılmış gazileri çağırdım. Onları, buralara oturttuk.

Çocuklar, ellerinde levhalar, okulun önünde, sıraya girdiler. Önce hep bir ağızdan İstiklâl Marşını söyledik. Bizim çocuklar, kızlı, erkekli, sıra ile çıkıp şiirler okudular. Birinci sınıftaki minicik Zühre'nin masaya çıkışı, şiir okuyuşu, kalabalığı coşturdu.

Gece, yaptığımız fener alayı da pek güzel oldu. Bütün köyü dolaştık. Türküler, şarkılar, marşlar söyledik. Köy, yedisinden yetmişine kadar alandaydı. Bayram, gecenin geç saatlerine kadar devam etti.

(Bir Köy Öğretmeninin Anıları'ndan alınmıştır.)

BUNLARI BİLELİM :

Koro: 1) Sahnede kalabalık tarafından söylenen şarkı veya söz. 2) Bu şarkı veya sözleri söyleyen kalabalık.

Gazi: Düşmanla savaşan ve savaştan sağ çıkan kimse.

OKUYALIM, SÖYLEYELİM :

1 — Köyde, ilkokul öğrencileri bayrama nasıl hazırlandılar?

2 — Davulcular, bayram günü ne yapacaklar?

3 — Köyde, bayram töreni nasıl oldu?

GÜZEL DİLİMİZİ ÖĞRENELİM :

1 — Aşağıdaki cümlelerde altları çizili kelimeler, sonlarına ek alarak mı kullanılmış?

- Kartondan levhalar hazırladık.
- Köyümüzde ün yapmış davulcular var.
- Evlerden halılar getirdik.

2 — Aşağıdaki cümleleri defterinize yazınız. Siyah yazılan kelimeleri cümlelere uygun şekle getiriniz.

- Öğrenci kürsü.... indi.
- Öğrenciler sinema... çıkıyorlar.
- Yolcular, köprü... geçtiler.
- Babam Adana' ... geldi.

3 — Aşağıdaki kelimeleri, verilen şekilleriyle birer cümlede kullanınız.

İzmir'den — okuldan — ağaçtan — pencereden

4 — Aşağıdaki cümleye göre, öğrenciler neler söylemişler?

- Türküler, şarkılar, marşlar söyledik.

5 — Beşinci alıştırmadaki cümlede, birbiri ardınca sıralanan adların arasına, hangi işaret konulmuş?

ANLATALIM, YAZALIM :

1 — Çevrenizde, Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı törenleri nasıl kutlandı? Gördüklerinizi defterinize yazınız.

2 — Radyodan veya televizyondan, başkentteki bayram törenlerini dinlediniz veya seyrettiniz mi?

Dinlediklerinizi veya gördüklerinizi arkadaşlarınıza anlatınız.

3 — Bu yıl, Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramının kaçıncı yıldönümünü kutladık?

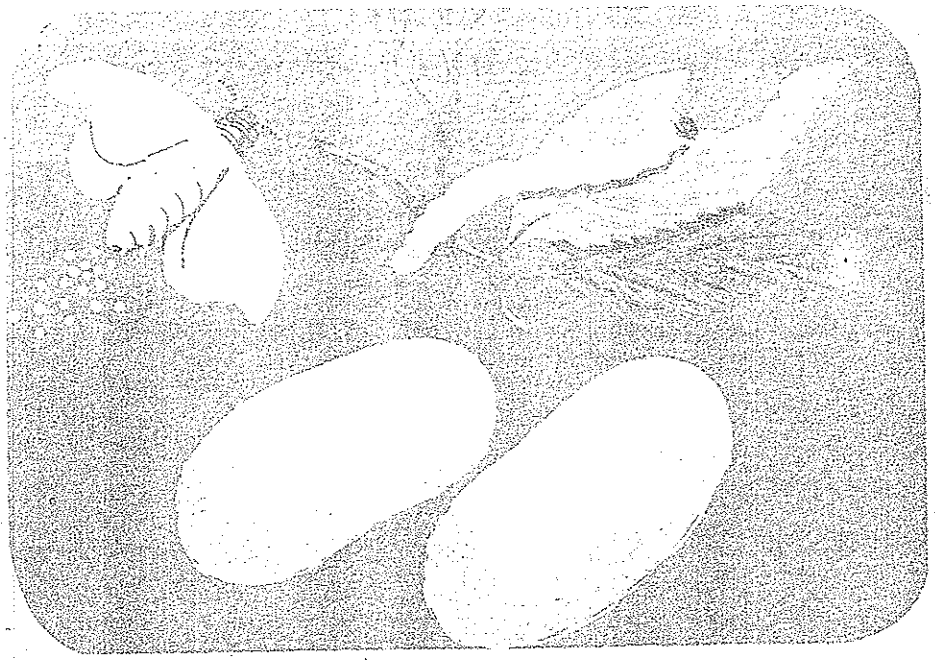

ARAŞTIRALIM

Evinizde kullandığınız âletlerden bazılarının adlarını sayınız. Bu âletlerden hangi işlerde faydalanıyorsunuz?

İPEK EV

İçinizde ipek böceğini görmeyen var mı? Hele Bursa yöresinden olanlar onu çok iyi bilirler. Bu çalışkan böceğin nasıl doğduğunu, nasıl büyüdüğünü, ne işler yaptığını bir de benden dinleyin:

İpekböceği küçük bir yumurtadan çıkar. Yumurtadan çıktığı zaman pek ufaktır. Onu gözle güç görebiliriz. Bu küçük böceğin karnı çok açtır. Yanında bir dut yaprağı bulursa, onu kemirmeğe başlar. Dut yaprağını hiç durmadan gece gündüz yer, yer. Dört beş gün sonra uykusu gelir, uyur. Uzun bir uykudan sonra uyanır. Tekrar, yemeğe başlar. İpekböceği bu şekilde dut yapraklarını yiye yiye büyür, gürbüzleşir. Parmak kalınlığında ak, tombul bir tırtıl olur. Ar-

tık dut yaprağı yemez, karnı doymuştur. Bu devrede, yalnızca uyumak ister.

Çalışkan böcek, gece gündüz demeden, üç gün uğraşır. Kendi içinden, uzun, ince bir iplik çıkarır. Bu ipektir. Bu ipekle kendini örter, kendine güzel bir ev yapar. Bunun adına, biz, koza deriz. Artık ipekböceğinin işi bitmiştir, gene uykuya dalar. Bu uyku tam yirmi beş gün sürer. Yirmi beş gün, onu, hiç kimse göremez. Günün birinde bu evciğin bir tarafından küçük bir pencere açılır. Önce bu pencereden iki ufak göz görünür. Sonra bir küçük baş, daha sonra ince bir bacak. En sonunda da iki kanat...

Bu çıkan hayvan nedir? Güzel sevimli bir kelebek...

BUNLARI BİLELİM :

Tombul: Şişman.

OKUYALIM, SÖYLEYELİM :

1 — İpekböceğini, en çok, hangi bölgede yaşayanlar bilir?

2 — İpekböceği, yumurtadan çıkınca nasıl büyüyormuş?

3 — İpekböceği, kozasını ne zaman yapıyor?

GÜZEL DİLİMİZİ ÖĞRENELİM :

1 — İpekböceği hangi kelimelerin birleşmesiyle meydana gelmiştir? Bu kelimeleri, aşağıdaki şekilde gösteriniz.

ipekböceği ⟶ ..... + ...

2 — Aşağıdaki kelimeler, hangi kelimelerin birleşmesiyle meydana gelmiştir? Bu kelimeleri de ayrı ayrı gösteriniz.

◉ aslanağzı ◉ hanımeli ◉ suböreği

3 — Aşağıdaki cümleyi defterinize yazınız.

◉ İpekböceği küçük bir yumurtadan çıkar.

4 — Yazdığınız cümleye aşağıdaki soruyu sorunuz.

◉ Küçük bir yumurtadan çıkan ne?

Bu soruya cevap olan kelimeyi çerçeve içine alınız.

Örnek: Kedi sütü içti.

Sütü içen ne? | Kedi |

4 — Aşağıdaki cümleyi defterinize yazınız.

◉ İpekböceği dut yaprağı yer.

5 — Dördüncü alıştırmadaki cümleye aşağıdaki soruları sorunuz. Alacağınız cevapları, ayrı ayrı çerçeve içine alınız.

◉ Dut yaprağını yiyen ne?

◉ İpekböceği ne yer?

6 — Aşağıdaki cümlelerin sonlarına, noktalama işaretlerinden hangileri konulur?

◉ Ben ipekböceğini iyi bilirim

◉ İçinizde ipekböceğini görmeyen var mı

ANLATALIM, YAZALIM :

1 — Evinizde beslediğiniz bir hayvan var mı? Onu, nelerle besliyorsunuz? O, size ne gibi faydalar sağlıyor?

2 — Bölgenizde en çok hangi hayvanlar besleniyor?

Bu hayvanlar, insanlara hangi bakımlardan faydalı oluyor?

3 — Arıların hayatını anlatan kitaplar okudunuz mu? Bu konuda okul kitaplığında, çocuk kitaplığında kitaplar var mı. Araştırınız.

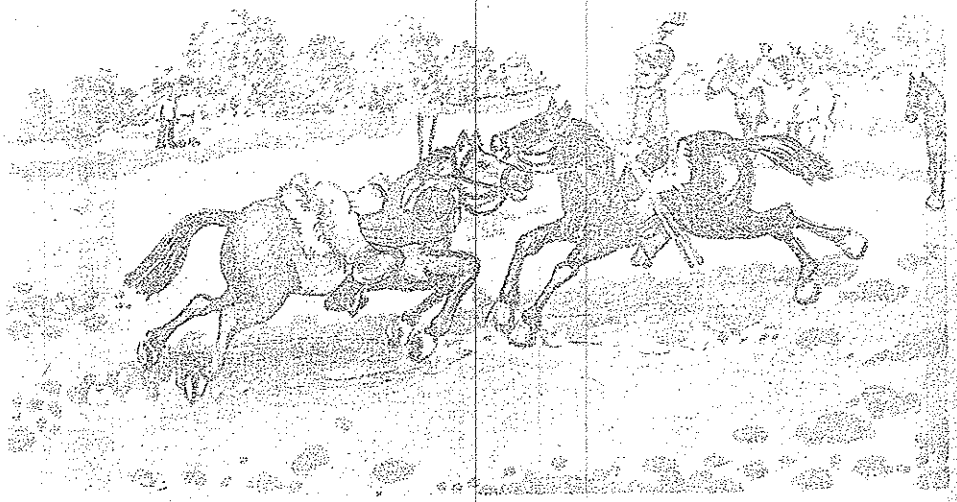

ARAŞTIRALIM

Ata sporlarımızın başlıcaları hangileridir? Çevrenizde, bu sporlardan hangileri yapılıyor?

CİRİT OYUNLARI

Atı ve atlı sporları çok seven Türkler, Orta Asya'dan beri cirit oyununu devam ettirmişlerdir. Yakın yıllara kadar, Anadolu'muzun hemen hemen her ilinde oynanan bu ata sporumuz, bugün, ancak, birkaç ilimizde yaşatılmaktadır.

Eski Türkler, eğitimlerini cirit oynamakla yaptıkları gibi, düğün ve şölenlerinde de cirit oynarlardı.

Ciritçinin, atın üzerinde son derece çevik hareket etmesi, atı iyi idare etmesini bilmesi, uzun mesafeye cirit atabilmesi, isabet almamak için iyi eğer boşaltması ve cesur olması şarttır.

Cirit, 75 - 100 santimetre uzunluğunda, kavak ağacından yapılan, kabuk kısmı yontulmuş iki üç santimetre çapında bir sopadır.

Cirit oynanacak alanın boyu 150 - 200 metre, eni de 15 - 20 metre dolaylarında olmalıdır.

Orta hakeminin düdüğü üzerine, ciritçiler atlarına binerler ve karşılıklı yerlerini alırlar. Bu sırada, her ciritçinin sağ elinde bir cirit, sol elinde ise hem atın dizgini, hem de iki üç adet cirit vardır. Ayrıca elcek adı verilen ve yerden cirit atmaya yarayan, ucu daire şeklinde bir ciritin sığabileceği kadar boş sopa taşınır. Ciritçi, yere düşen ciritini, atından inmeden bu elcek vasıtası ile alır. Bundaki gaye zaman kaybetmemek ve ciritsiz kalmamaktır.

Orta hakeminin ikinci düdüğü ile oyun başlar.

Alayların birinden bir ciritçi, atını koşturarak karşı tarafa doğru ilerler. Cirit atma çizgisine kadar yanaşır. Aniden atını hızlandırır. Sağa, sola doğru yatar gibi yapar. Kolunun bütün kuvvetiyle, ciritini alayın içinden seçtiği bir ciritçiye doğru savurur. Bu sırada, atını geriye döndürerek kendi alayına doğru kaçmaya başlar. Cirit atılan alaydan başka bir ciritçi, kaçan ciritçinin peşine takılır. Yeterince ilerledikten sonra, hasmına doğru ciritini atar. Hemen dönüş yapar ve kendi alayına doğru kaçar.

Bu sefer de savunmada olan ciritçinin alayından bir ciritçi, arkadaşını korumak ve hasmına cirit vurmak için fırlar. Hasım ciritçiyi yakalamağa çalışır.

Haraket bu şekilde karşılıklı akınlarla devam eder.

Ciritin töresine göre, iki saat kadar cirit oynamak her ciritçinin vazifesidir.

Ragıp ONURLU
"Çeşitli Yönleri ile Erzurum"
adlı kitaptan alınmıştır.

BUNLARI BİLELİM :

Eğer boşaltma: Atın sağına, soluna yatmak, hattâ karnının altına kadar geçmek.

Alay: (Parçaya göre) Cirit alanında yerini alan bir cirit takımına alay denir.

OKUYALIM, SÖYLEYELİM :

1 — Cirit, bizim bir ata sporumuz mudur?

2 — Eski Türkler, hangi hallerde cirit oynarlardı?

3 — Cirit oyunlarını kim idare eder? Ciritçiler oyuna nasıl başlarlar?

4 — Cirit oyunu ne kadar sürer? Bu oyunu oynayabilmesi için ciritçinin bünyesi nasıl olmalıdır?

GÜZEL DİLİMİZİ ÖĞRENELİM :

1 — Parçada, hangi memleketlerin adı geçiyor?

Bu adların ilk harfleri nasıl yazılmış?

2 — Aşağıdaki cümleyi defterinize yazınız.

Bir ciritçi, atını karşı tarafa doğru koşturur.

3 — Üçüncü alıştırmadaki cümleye aşağıdaki soruları sorunuz. Cevap olan kelimeleri çerçeve içine alınız.

. Bir ciritçi atını ne yapar?

.. Atını, karşı tarafa doğru koşturan kim?

... Bir ciritçi neyi koşturur?

.... Bir ciritçi atını nereye koşturur?

ANLATALIM, YAZALIM :

1 — Çevrenizdeki düğünlerde ne gibi eğlenceler yapılıyor?

Düğünlerde, cirit oynamak, güreşmek gibi eğlenceler de yapılıyor mu? Siz, bunlardan hangilerini gördünüz?

2 — Okulunuzda eğitsel öğrenci kolları arasında, gezi ve inceleme kolu da var mı? Bu kol, ders yılı içinde ne gibi faaliyetler düzenledi?

ARAŞTIRALIM

Şimdiye kadar, Karagöz oyunlarını seyrettiniz mi? Nerede?

KARAGÖZ'LE HACİVAT

Hacivat — Akşamlar hayır olsun efendim.

Karagöz — Hoşgeldiniz, safa geldiniz.

Hacivat — Nasılsınız, iyi misiniz Karagöz'üm?

Karagöz — Çok iyiyim efendim.

Hacivat — Aman efendim, başıma bir kasket almıştım. Yorgunluk çıkarmak için Karagöz'e uğrayıvereyim, dedim.

Karagöz — Ne yapayım, kasket aldınsa?

Hacivat — Canım, öyle mi derler?

Karagöz — Ya nasıl derler?

Hacivat — Güle güle giyin, başında paralansın demek yok mu?
Karagöz — Güle güle giyin, başında paralansın.

Hacivat — Aferin, işte böyle demeli ya. Derken Karagöz'üm, evde odun bitmiş. Biraz odun al dediler. Odun pazarından bir araba odun aldım.

Karagöz — Güle güle, başında paralansın.

Hacivat — Sus. Bu kasket değil, odun aldım, odun.

Karagöz — Güle güle başında paralansın.

Hacivat — Öyle demezler Karagöz'üm.

Karagöz — Ne bileyim, sen öğrettin.

Hacivat — O kaskete göre idi ama.

Karagöz — E, şimdi ne diyeyim?

Hacivat — Güle güle yak, otur da külüne bak, demek yok mu?

Karagöz — Anladım, Hacivat'ım, anladım.

Hacivat — Derken Karagöz'üm geçenki yağmurda evin kiremitleri kırılmış, bütün yağmur evin içine akmış. Bir iki dülger çağırdım. Evi bir güzelce tamir ettirdim.

Karagöz — Güle güle yak, otur da keyfine bak.

Hacivat — Bu ev, Karagöz'üm, öyle denmez.

Karagöz — Ya nasıl derler?

Hacivat — Oh, oh! Pek sevindim. Güle güle oturunuz, içinden hiç eksik olmayınız, demek gerekmez mi?

Karagöz — Olur efendim, olur. Güle güle oturunuz, içinden hiç eksik olmayınız.

Hacivat — Aferin Karagöz'üm. Her şeye uygun bir söz vardır. Bu sözleri yerinde kullanmak gerek Karagöz'üm.

BUNLARI BİLELİM :

Başında paralansın: Başında parça parça olsun.

Dülger: Yapıların kaba ağaç ve tahta işlerini yapan kimse.

OKUYALIM, SÖYLEYELİM :

1 — Karagöz, Hacivat'ın yanına niçin gelmiş?

2 — Karagöz, çeşitli durumlara göre, uygun gelen sözleri bulabiliyor mu?

3 — Karagöz'ün konuşmalardaki yanlışlarını kim düzeltiyor?

GÜZEL DİLİMİZİ ÖĞRENELİM :

1 — Aşağıya, Hacivat'ın yaptığı işleri bildiren üç cümle alınmış. Bu cümleleri defterinize yazınız.

- Başıma bir kasket **aldım.**
- Odun pazarından bir araba odun **aldım.**
- Bir iki dülger **çağırdım.**

2 — Bu cümlelerde, Hacivat'ın yaptığı işleri bildiren ve siyah yazılan kelimeleri çerçeve içine alınız.

3 — Aşağıdaki cümleleri defterinize yazınız.

- Murat sinemaya gitti.
- Murat, dersine çalıştı.

4 — Bu cümlelerde, Murat'ın yaptığı işleri bildiren kelimeler hangileridir? Bu kelimeleri çerçeve içine alınız.

5 — Karagöz, Hacivat'a aşağıdaki sözü söylüyor:

- Ne bileyim, sen öğrettin.

Bu cümlede sen kelimesi kimin adı yerine kullanılmıştır?

6 — Parçada, hangi sözün sonuna, ünlem işareti konulmuş?

ANLATALIM, YAZALIM :

1 — Şimdiye kadar Karagöz oyunu seyrettiniz mi? Nerede seyrettiniz?

2 — Radyodaki ve televizyondaki çocuk programlarında Karagöz oyunları da yer alıyor mu? Bunlardan hangisini hatırlıyorsunuz?

3 — Sinemaya gidiyor musunuz? Gördüğünüz filmlerden bazılarının adlarını söyleyiniz.

4 — Sinemada veya tiyatroda seyirciler nelere dikkat ederler?

1976 — Birinci Basılış — F.8

ARAŞTIRALIM

Anneler gününde, annenize bir şiir okumak ister misiniz? Aşağıdaki şiiri beğendinizse ezberleyiniz.

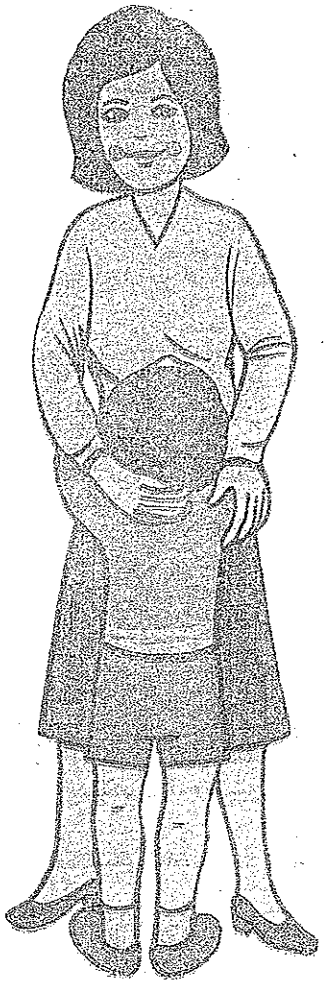

GÜZEL DİLEK

Anneciğim,
Yüzün ne kadar güzel?...
Kıyamıyorum bakmaya...

Anneciğimı
Ellerin ne kadar güzel?...
Uyutur beni okşaya okşaya...

Anneciğimı
"Benim bebeğim!" deyişin,
Ne kadar, ne kadar güzel,
Bakarken gözlerine,
Doya doya...

Anneciğim,
Şarkıların ne kadar tatlı,
Dilin ne kadar ince,
Senin gibi, senin gibi anneler dilerim,
Bütün çocuklara...

Coşkun ERTEPINAR

Kıyamıyorum bakmaya: Annemin yüzü, öyle güzel ki dokunmakla değil, sevgi ile bakılmaktan bile incineceğini sanırım.

OKUYALIM, SÖYLEYELİM :

1 — Anne, çocuğunu nasıl uyutuyormuş?

2 — Anne, çocuğuna nasıl sesleniyormuş?

3 — Çocuk, bütün çocuklara ne diliyor?

GÜZEL DİLİMİZİ ÖĞRENELİM :

1 — Bu şiirde, çocuk, kime sesleniyor?

2 — Annenin yüzünün ellerinin güzelliği, hangi sözlerle belirtiliyor?

3 — Şiirin altıncı mısraını yeniden okuyunuz. Burada geçen **ben** kelimesi kimin adı yerine kullanılıyor?

4 — Şiirin son bölümünde geçen **sen** kelimesi kimin adı yerine kullanılıyor?

5 — Aşağıdaki cümleleri defterinize yazınız. Cümleleri uygun gelen sözlerle tamamlayınız.

- Anneme, armağan vereceğim. Çünkü .....
- Okula zamanında gelirim. Çünkü .....
- Derslerime çok çalışırım. Çünkü .....

ANLATALIM, YAZALIM :

Aşağıdaki resimlerle bir olay anlatılıyor. Resimleri sırayla inceleyiniz. Olayı anlatınız.

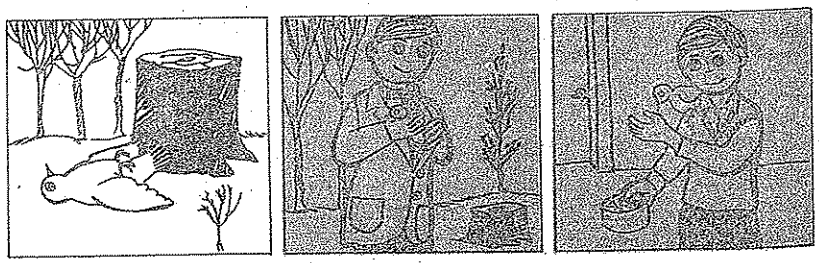

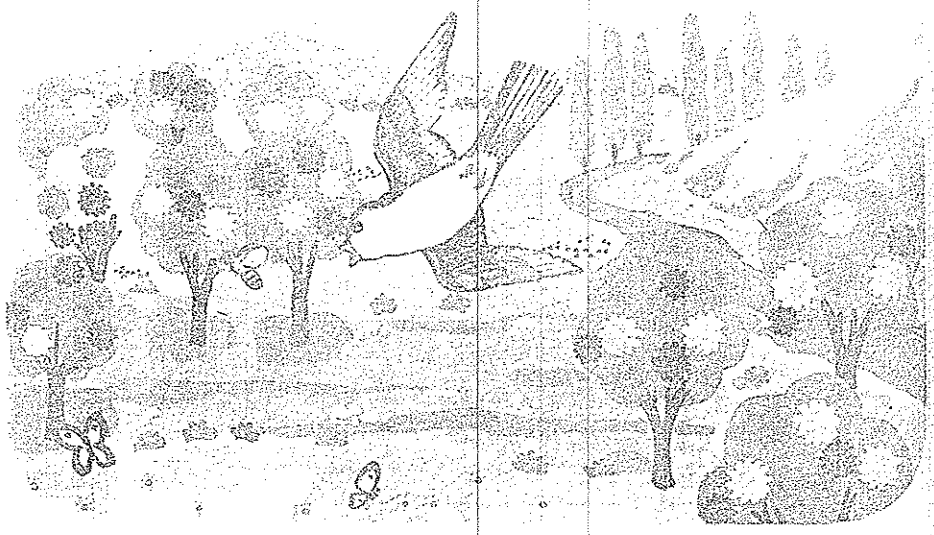

ARAŞTIRALIM

Baharda, sınıf arkadaşlarınızla kırlara gittiniz mi? Orada nasıl eğlendiniz?

ÇİÇEK TARLASINDA

Ben, Ankara'da sık sık kırlara, derelere giderim. Ankara derelerinin bence en güzeli, Hacıkadın deresidir. Bunun için, Hacıkadın'a, baharın, yazın, güzün, her mevsimde, üç dört defa giderim.

Haziran başlarında bir gündü. Hava güzel, gök parlak mavi idi. Önceki gün, biraz yağmur da yağmıştı. Tam Hacıkadın günü idi. Öğleden sonra otobüse atladım. Keçiören'den hiç durmadan Hacıkadın'ın yolunu tuttum. Koca ardıca vardım. Yamacın başından dereye baktım. Karşıdaki tepeye çıkmayı düşündüm. Epeyce de uzak ve yüksek. "Haydi!" dedim. Tepeye tırmanmaya başladım. Yavaş

yavaş çıkıyor, sık sık duruyor, dinleniyordum. Bir kayanın dibine oturdum. Sonra karşımdaki öbek öbek çiçeklere baktım. Bu küçük çiçek tarlasına, birçok böcekler, sinekler, arılar, kelebekler üşüşmüşlerdi. Bazen bir çiçeğe konuyorlar, bazen uçuyorlar, yükseliyorlar, alçalıyorlar, vızıldaşıyorlardı.

Bir kuyruksallayan arada bir çimenliğin üstüne geliyor, ya bir kelebek ya bir sinek kapıp gidiyordu. Havada bir böcek yakalıyor, gagasına sıkıştırıyor. Sonra bir daha konuyor. "Tık, tık!" sesleri çıkararak böceği eziyordu. Kuyruksallayan işini bitirmişti.

Bir yaban arısı, sarı bir düğün çiçeğine konmak üzereydi. Kuş, bu yaban arısını nişanlamıştı. Av, heyecanlı oldu. Kuş, hızlı bir sağılma ile geldi. Gagasını uzatırken arı birdenbire yükseliverdi. Kuşun atılışı boşa gitti. Kuş hemen döndü. Arının arkasından havaya doğru dimdik yükseldi. Kuş arının peşini bırakmadı. Çabucak yetişti. Hop! Kuş, arıyı gagasına sıkıştırdı. Sonra uçup gitti.

Öteki böcekler, kelebekler arının başına gelenleri bilmiyorlardı, eğlencelerini sürdürüyorlardı.

Hikmet BİRAND

"Anadolu Manzaraları" adlı kitaptan alınmıştır.

BUNLARI BİLELİM :

Kuyruksallayan: Serçegillerden, kanatları ve vücudunun üst kısmı külrengi, alt kısmı değişik sarı olan, uzun kuyruklu küçük bir kuş.

OKUYALIM, SÖYLEYELİM :

1 — Yazar, nereye gidiyor? Nasıl?

2 — Yazar, hangi kuşları görüyor? Bunlar ne yapıyorlar?

3 — Yaban arısı nasıl yakalandı?

GÜZEL DİLİMİZİ ÖĞRENELİM :

1 — Aşağıdaki cümleleri, defterinize yazınız. Cümlelerde siyah yazılan kelimeleri, çerçeve içine alınız.

- Hacıkadın'a, her mevsimde, üç dört defa giderim.
- Dün, biraz yağmur yağmıştı.
- Yamacın başından dereye baktım.
- Kuş, arının peşini bırakmadı.

2 — Birinci alıştırmada, çerçeve içine aldığınız kelimeleri yokmuş gibi tasarlayınız. Cümleleri, bu şekliyle okuyunuz.

O zaman, bu sözlerin bir anlamı oluyor mu?

3 — Kıra gidince, neler yaparsınız? Yapabileceğiniz işleri kısa kısa cümlelerle yazınız.

4 — Birinci derse girince, öğrenciler neler yaparlar? Öğretmen neler yapar? Söyleyiniz.

5 — Parçanın birinci cümlesini yeniden okuyunuz. Bu cümlede ben kelimesi kimin adının yerini tutuyor?

6 — Aşağıdaki cümlede, hangi kelimelerden sonra, virgül kullanılmalıdır?

Bu küçük çiçek tarlasına birçok böcekler sinekler arılar kelebekler üşüşmüşlerdi.

ANLATALIM, YAZALIM :

1 — Okuduğunuz parçanın yazarı kimdir? Bu yazı, hangi kitaptan alınmıştır?

2 — Okuduğunuz yazının başlığı nedir? Yazıda anlatılanları düşünerek, siz, bu yazıya başka hangi başlıkları düşünebilirsiniz?

3 — Aşağıdaki resimlerle anlatılan olayı defterinize yazınız.

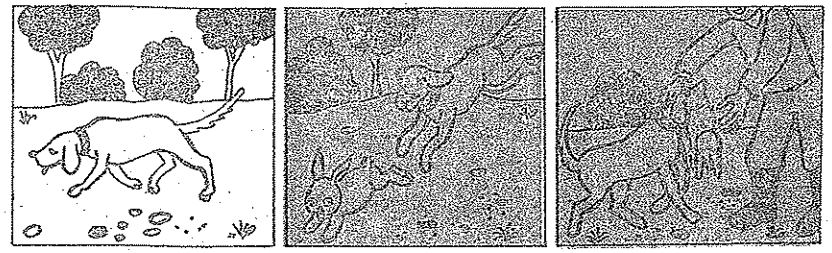

ARAŞTIRALIM

Çevrenizde 19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı törenleri nerede yapılıyor? Siz, bu törenlere katıldınız mı?

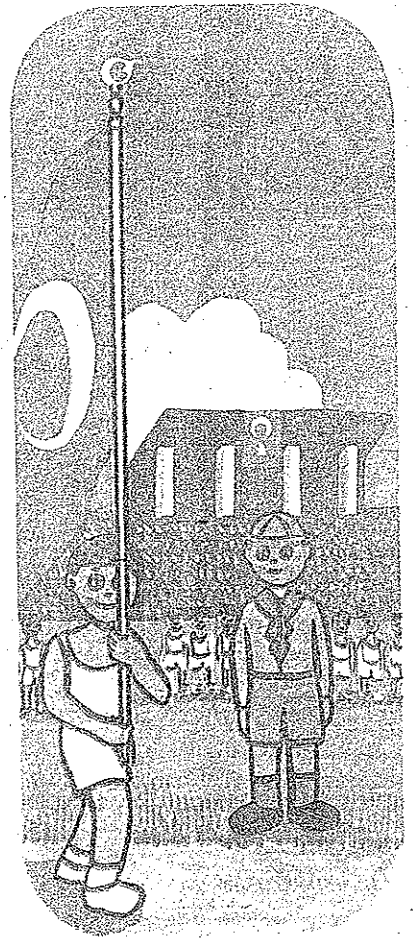

TÜRK ÇOCUKLARI

Türk genci kutlu olsun,
On dokuz mayıs günün,
Büyük gün mutlu olsun,
Bugün senin düğünün.

Gürbüz Türk çocukları,
Yurt sizinle öğünsün,
Doldurun alanları,
Sağlığınız görülsün.

Marşımızı söyleyin,
Çınlatın meydanları.
Sel gibi akıp geçin,
Şanlı Türk çocukları.

Melâhat UĞURKAN

BUNLARI BİLELİM :

Bugün senin düğünün: Bugün senin en sevinçli günün.

OKUYALIM, SÖYLEYELİM :

1 — Türk genci, için, en mutlu gün hangisidir?

2 — Yurdumuz kimlerle öğünsün?

3 — 19 Mayısta "Dağ başını duman almış" marşını söyleriz. Şair, bunu nasıl anlatıyor?

GÜZEL DİLİMİZİ ÖĞRENELİM :

1 — İkinci dörtlükte, Türk çocuklarının özelliğini hangi kelime bildiriyor?

2 — Üçüncü dörtlükte, Türk çocuklarının niteliğini hangi kelime bildiriyor?

3 — Bu şiirin başlığı nedir? Başlıktaki kelimelerin harfleri büyük mü, küçük mü yazılmış?

4 — Şiirde, mısra başındaki kelimlerin ilk harfleri, nasıl yazılmış? Araştırınız.

ANLATALIM, YAZALIM :

1 — Çevrenizde Gençlik ve Spor Bayramı törenleri nerede yapıldı? Spor gösterileri de oldu mu?

2 — "Dağ başını duman almış" diye başlayan Gençlik Marşı'nın sözlerini ezberleyiniz.

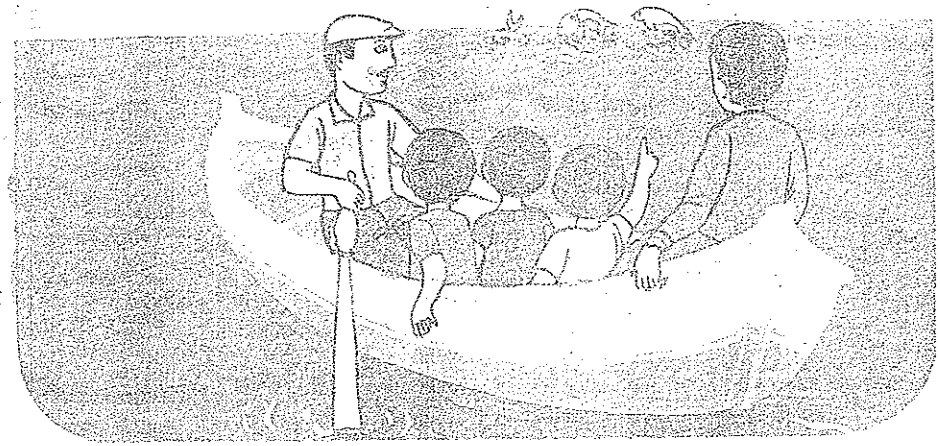

ARAŞTIRALIM

Yaz tatili yaklaştı. Tatilde neler yapmayı tasarlıyorsunuz? Bu konuda evinizde anne ve babalarınızla; sınıfta arkadaşlarınız ve öğretmeninizle konuşmalar yapıyor musunuz?

TATİL GELİRKEN

Yaz tatili yaklaşmıştı. Sınıfta, tatilden söz açılmıştı. Arkadaşlarımdan Nuri, şunları anlattı:

— Geçen yaz, Çanakkale'deki deniz kampı için, ben, Osman ve Mustafa, üçümüz baş vurmuştuk. Temmuz ayının ortalarına doğru bizi çağırdılar. Hazırlandık. Yazlık elbiselerimizi, deniz giyeceklerimizi, bazı kitaplarımızı, küçük balık oltamızı bavullarımızı yerleştirdik. Bir gün, kampa katılacak diğer öğrencilerle okulda toplandık. Bir öğretmenimiz, kamp süresince bizi yönetecekti. Hep birlikte otobüse bindik. Çanakkale'ye gittik.

Ben denizi ilk defa Çanakkale'de gördüm. Kıyıda, çakıllar, kumlar vardı. Deniz masmavi uzanıyor, uzaklarda kocaman dalgalar, beyaz köpükler yapıyordu.

Kampta düzenli ve eğlenceli bir hayatımız vardı. Her sabah, erken kalkıyorduk. Öğretmenimizle beden eğitimi çalışmaları yapıyorduk. Kahvaltıdan sonra serbestçe oynuyorduk. Kıyıdan, denizin sığ yerlerinden renkli ve türlü biçimlerde taşlar topluyorduk. Kumların, çakılların arasında, deniz hayvanları kalıntılarını da buluyorduk. Sonra yüzme dersleri başlıyordu. Yüzdükten sonra, kumların üstüne yatıyorduk. Birkaç gün içinde güneşten yandık, esmerleştik.

Bazen yüzerken yanıbaşımızdan balıkların geçtiğini bile görürdük. Elimizi hızla suya daldırır, balıkları tutmak isterdik. O zaman, balıklar hızla kaçıverirdi.

Bir gün, öğretmenimiz, bizi sandala bindirdi. Sandalcı, bizi uzaklara götürdü. Denizin ortasında yunusbalıkları, suyun yüzüne çıkar gibi yapıyorlar, sonra birdenbire suların derinliklerine kaçıveriyorlardı. Uzakta, beş altı yunusbalığı birbirleriyle yarışıyorlardı. Öyle hızlı, öyle hızlı yüzüyorlardı ki anlatamam.

Kampta geçen neşeli ve eğlenceli günlerimizi hiç unutamıyorum.

BUNLARI BİLELİM :

Kamp: Deniz kıyısında, kırda geçirilecek dinlenme ve eğlence günleri için çadır veya baraka gibi eğreti araçlardan meydana getirilen konak yeri.

Sığ: Denizde veya gölde, derinliği pek az olan yerler.

Yunusbalığı: Yunusbalığı büyük denizlerde sürüler halinde yaşar, boyları üç metreye kadar erişir.

OKUYALIM, SÖYLEYELİM :

1 — Nuri, ilk defa gördüğü denizi nasıl anlatıyor?

2 — Çocuklar, deniz kıyısında nasıl eğlenmişler?

3 — Çocuklar, sandalla gezerken neler görmüşler?

GÜZEL DİLİMİZİ ÖĞRENELİM :

1 — Bu parçada, kampa katılan öğrencilerden kimlerin adı geçiyor? Bu adların ilk harfleri, nasıl yazılmış?

2 — Parçada tanıtılan kamp nerede kurulmuş? Bu şehrin adının ilk harfi nasıl yazılmış?

3 — Okuduğunuz parçanın ilk cümlesini defterinize yazınız.

Bu cümlede "yaz" kelimesinin ilk harfi niçin büyük yazılmış?

Bu cümlede, öteki kelimelerin ilk harfleri nasıl yazılmış?

4 — Aşağıdaki cümleleri defterinize yazınız. Bu cümlelerde hangi, noktalama işaretleri kullanılmış?

- Temmuz ayının ortalarına doğru bizi çağırdılar.
- Yazlık elbiselerimizi, deniz giyeceklerimizi, bazı kitaplarımızı, balık oltamızı bavulumuza yerleştirdik.
- Her sabah, erken kalkıyorduk.

5 — Bu yazının başlığı nedir? Siz, bu yazıya daha başka hangi başlıkları bulabilirsiniz?

ANLATALIM, YAZALIM :

1 — Ders yılı bitiyor. Sınıfınızda, okulunuzda, yıl sonu sergisi hazırlıyor musunuz?

2 — Ders yılının son gününde, okulunuzda neler yaptınız?

3 — Tatil geldi. Tatilde hangi kitapları okuyacaksınız? Konuyu sınıfta arkadaşlarınızla tartışınız.

KÜÇÜK SÖZLÜK

— A —

Ahbap: Sevilen dostlar. Senli benli dost.
Ak: Kar renginde olan; beyaz.
Âlet: Bir iş istemede, bir sanat yapmada, kullanılan araç.

— B —

Besbelli: 1. Pek açık, anlaşılır tarzda. 2. Görünüşe göre.
Burcu burcu: Güzel güzel kokarak. Güzel kokular saçarak.
Buyruk: Emir. Ferman. Buyrulan şey.

— C —

Cenk: Savaş.
Cephe: 1. Alın. 2. Ön taraf, ön yüz. 3. Ordunun ön tarafı, savaş hattı.
Cephane: 1. Top, tüfek, gülle, gibi her türlü ateşli silâhlarla atılmak üzere hazırlanan çeşitli maddeler. 2. Savaş âletlerinin korunduğu yer.

— Ç —

Çalışma odası: Çalışmaya ayrılan oda.
Çayır: Üzerinde gür ot biten, düz ve nemli yer.
Çevik: Kolaylık ve çabuklukla davranan

— D —

Dershane: Ders yeri. Ders vermeye mahsus geniş oda.
Dilek: Bir kimsenin dilediği, arzuladığı, istediği şey.

— E —

Elek: Un gibi, toz halindeki şeylerin içinde bulunan yabancı maddeleri ayıklamak veya incesini kabasından ayırmak için kullanılan ve bir kasnağa gerilmiş gözenekli bir dokumadan yapılmış araç.
Esir: Savaşta, düşman eline düşen kimse. Tutsak.

— G —

Gurur duymak: 1. Övünmek. 2. Büyüklenmek, kurumlanmak.
Gül: Çiçeklerinin kokusu, rengi, şekli, iriliği, ufaklığı bakımından pek çok çeşitleri olan bitki.

— H —

Han: 1. Hakan, hükûmdar,, kağan. 2. Yol üzerinde veya kasabalarda yolcuların konaklamalarına yarayan bina.
Hane: 1. Ev. 2. Bir bütünün küçük parçalarından her biri. 3. Basamak.
Hatun: 1. Hakanın eşi. 2. Kadın.
Hayrola: İyi olsun, faydalı olsun manâsında kullanılan söz.
Hazin: Üzüntülü, hüzünlü.
Heyecanlanmak: Heyecan duymak, heyecana gelmek.
Hissetmek: 1. Duygulanmak. 2. Duymak. 3. Sezmek.

— İ —

İhbar: Haber vermek, bildirme, anlatma.
İftar topu: Ramazanda, oruç açma zamanının geldiğini bildirmek için atılan top.
İkram etmek: 1. Ağırlama, saygı gösterme. 2. Bağışlamak. 3. Bir şeyler vermek.
İltifat etmek: Hatırını sormak, gönlünü almak. Dikkatlice ve önem vererek bakmak.

— K —

Kağnı: İki tekerlekli, tekerlekleri tek parça, tarihte ilk defa Türklerin kullandığı öküz arabası.
Kaide: 1. Kural. 2. Ayaklık. 3. Taban.
Karanfil: Çiçekleri penbe, kırmızı, beyaz veya alaca renkte güzel kokulu bir süs bitkisi ve bunun çiçeği.
Kâse: 1. Çini veya billûrdan yapılmış çanak.
Kekik: Çiçekleri beyaz, penbe ve başak durumunda olan, güzel kokulu ve baharlı bir bitki.
Keyifli: Sağlıklı, neşeli, istekli, hevesli.
Kısmet: 1. Kader, Tanrı takdiri olan şey. 2. Bölme, pay etme.
Kutlu: Uğurlu, mübarek.

— L —

Lüzumlu: Bir işe yararlı, gerekli.

— M —

Mecburî: Zor altında, yapma zorunda olduğu şey.
Merhem: Yaralara, ağrıyan yerlere sürülmek üzere hazırlanan yağlı ve yarı donmuş kıvamda ilâç.

Mesafe: İki nokta arasındaki uzaklık.
Minder: Üstünde oturulan veya üzerinde spor oyunları yapılan şilte.
Motif: Birçoğu yanyana gelerek bir müzik parçasını veya bir bezeme işini meydana getiren ve kendi başlarına birer birlik olan unsurlardan her biri.
Müjde: Sevindirici haber, muştu.

— N —

Nal: At, öküz gibi hizmet hayvanlarının tırnaklarına çakılan demir parçası.
Nem: 1. Hafif ıslaklık. 2. Havada su buharı bulunma hali.

— R —

Reva değildir: Lâyık değildir. Uygun değildir. Câiz değildir.

— S —

Sedye: Biri önde, ötekisi arkada olmak üzere iki kişi tarafından taşınan hasta taşıtı.
Sele: Yayvan sepet.
Sepelemek, serpelemek: Seyrek damlalar halinde yağmak.
Sini: Üzerinde yemek sahanlarını taşımaya yarayan veya sofra işini gören bakır veya pirinçten büyük tepsi.

— Ş —

Şehit: Din uğrunda ölen, savaşta ölen.
Şevk: Şiddetli istek, neşe, keyif.
Şölen: Ziyafet. Saygı ve sevgi gösterilmek istenilen kimseleri çağırıp özenli yemek ve içeceklerle ağırlama işi.

— T —

Tamah: Aç gözlülük, çok istemek, doymazlık.
Tırtıl: Kelebek tohumundan çıkan ve kısa ayakları olan kurt.

— V —

Vadi: İki dağın arasında kalan dere boyu.

— Y —

Yat: Özel gezinti gemisi.
Yatsı: Güneşin batmasından bir buçuk, iki saat sonraki vakit.
Yavşan: Çiçekleri mavi ve beyaz renkte olan, genellikle bozkırda görülen bir bitki.

— Z —

Zalimce: Haksızlıkla, eziyet ederek.
Ziyafet: Misafir kabul etme, misafiri yedirip, içirme.

İÇİNDEKİLER

Sıra No.	Parçanın Adı	Parçanın Yazarı	Sayfa No.
1	Okula Dönüş	—	5 — 7
2	İlköğretim Haftası	—	8 — 10
3	Mavi Kuş	Coşkun Ertepınar	11 — 12
4	Evimiz Ne Güzel	—	13 — 15
5	Uçurtmalar	Orhan Seyfi Orhon	16 — 18
6	Evcik	Behçet Necatigil	19 — 20
7	Durmuş'un Sevinci	Muhiddin Nalbandoğlu	21 — 23
8	Millet Malıdır	Mustafa Necati	24 — 26
9	Yaşasın Cumhuriyet	Aslan Tufan Yarman	27 — 29
10	Türkiye'miz	Mehmet Necati Öngay	30 — 32
11	Athlar Köyü Katliamı	Güngör Gönültaş	33 — 35
12	Boğaç Han	Muharrem Ergin	36 — 38
13	Alparslan ve Malazgirt	Ziya Gökalp	39 — 41
14	Kızılay	—	42 — 44
15	Atasına Ağlayan Çocuk	Bekir Sıtkı Erdoğan	45 — 46
16	Yarınlar, Türk Çocuklarınındır	Falih Rıfkı Atay	47 — 49
17	Türk'ün Türküsü	Munis Faik Ozansoy	50 — 51
18	Şehir Tavşanın Gezisi	—	52 — 54
19	Kartopu	Halide Nusret Zorlutuna	55 — 58
20	Köroğlu'nun Dağları	Fevzi Halıcı	59 — 60

Sıra No.	Parçanın Adı	Parçanın Yazarı	Sayfa No.
21	Türk Köylü Çorapları	Prof. Kenan Özbel	61 — 63
22	Türk Hava Kurumu	—	64 — 66
23	Nasreddin Hoca'nın Köyü	Mehmet Önder	67 — 69
24	Hah Dokuyan Ayşe	Ömer Bedrettin Uşaklı	70 — 71
25	Az Tamah Çok Ziyan	Mehmet Önder	72 — 74
26	Mutlu Adam	—	75 — 77
27	İlkbahar	Yusuf Ziya Ortaç	78 — 80
28	Tarhana Çorbamız	Mehmet Önder	81 — 83
29	Atatürk'te Ağaç Sevgisi	Falih Rıfkı Atay	84 — 86
30	Bizim Köy	Faruk Nafiz Çamlıbel	87 — 89
31	Çiftliğin Hayvanları	—	90 — 93
32	Kaşağı	Ömer Seyfettin	94 — 96
33	Buğday Masalları	—	97 — 99
34	23 Nisan	Rakım Çalapala	100 — 101
35	Köyde 23 Nisan Bayramı	—	102 — 104
36	İpek Ev	—	105 — 107
37	Cirit Oyunları	Ragıp Onurlu	108 — 110
38	Karagöz'le Hacivat	—	111 — 113
39	Güzel Dilek	Coşkun Ertepınar	114 — 115
40	Çiçek Tarlasında	Hikmet Birand	116 — 118
41	Türk Çocukları	Melâhat Uğurkan	119 — 120
42	Tatil Gelirken	—	121 — 123
	Küçük Sözlük		124 — 126
	İçindekiler		127 — 128

K-182-977-A-08431-000
J07977108431003